

МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

БИЛТЕН

Декември 2005

Интернет адреса на Министерството за финансии на Република Македонија
<http://www.finance.gov.mk/>

Интернет адреса на Управата за јавни приходи
<http://www.ujp.gov.mk/>

Интернет адреса на Царинската управа на Република Македонија
<http://www.customs.gov.mk/>

Интернет адреса на Македонската берза за долгорочни хартии од вредност
<http://www.mse.org.mk/>

Интернет адреса на Комисијата за хартии од вредност
<http://www.sec.gov.mk/>

Интернет адреса на Државниот завод за статистика
<http://www.stat.gov.mk/>

Скопје, декември 2005

СОДРЖИНА

ТАБЕЛИ И ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

Табела 1: Република Македонија – Основни макроекономски индикатори	5
Табела 2: Одбрани макроекономски индикатори во одделни транзициони економии	5
Табела 3: Бруто домашен производ (реални стапки на раст)	6
Табела 4: БДП според произведен метод	7
Табела 5: БДП според расходиен метод	7
Табела 6: Основни краткорочни економски трендови	8
Бруто домашен производ	10
Цени	11
Надворешно–трговска размена	12
Краткорочни економски движења – Декември 2005 година	14
Надворешен долг на Република Македонија	25
Карактеристики на портфолиото на јавниот долг	29
Табела 7: Приходи и расходи на Централниот буџет на Република Македонија	38
Табела 8: Буџет – Централна државна власт	40
Табела 9: Функционална класификација на расходите на Централниот буџет на Република Македонија ..	41
Табела 10: Консолидиран буџет на Централната власт и Вон–буџетските фондови	42
Табела 11: Платен биланс на Република Македонија (годишни податоци)	44
Стратегија за Јавна внатрешна финансиска контрола	45
Табела 12: Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	58
Табела 13: Фонд за здравствено осигурување	59
Табела 14: Агенција за вработување	60
Табела 15: Фонд за магистрални и регионални патишта	61
Македонска берза на долгорочни хартии од вредност – Декември 2005 година	62
Табела 16: Македонска берза – извештај за тргување од 1.12.2005 до 31.12.2005 година	65
Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност	70
Депозити на физичките лица кај банките и штедилниците	71
Каматни стапки на банките и штедилниците во Република Македонија	72
Кредитни линии за мали и средни претпријатија	74

СТАТИИ

Кратки вести	80
The Economist – Материјална способност	88
Академик Таки Фити – Дискреција Versus правила кај фискалната политика	92

ПОЧИТУВАНИ,

Годината што измина на Република Македонија и донесе значителни економски резултати и виден напредок во економскиот развој. Спроведувањето на доследна и цврста економска политика обезбеди постигнување на сите проектирани индикатори, при што најголем дел од нив дури и се надминати. Изминатата 2005 година, македонската економија ја заврши со раст на БДП од 4% (проектирани беа 3,8%), со што Македонија веќе трета година по ред остварува значителна стапка на раст. Само за потсетување, растот во 2004 година изнесуваше 4,1%. Она што особено радува е податокот дека за разлика од претходните периоди, во последните неколку години (а особено во 2005 година), растот на економијата е дисперзиран во сите области, при што надпросечен раст оваа година остварија индустријата, сообраќајот и врските, трговијата и туризмот и угостителството.

Континуирираниот раст на економијата се должи на макроекономската стабилност во Република Македонија и соодветната фискална и монетарна политика кои го поддржуваат растот. Резултат на тоа е зголемениот обем на надворешна трговија со светот и особено зголемениот извоз кој веќе две години по ред се зголемува со стапка од над 20% годишно. На тој начин, значително е подобрен платниот биланс на земјата, при што во 2005 година, дефицитот на тековната сметка изнесуваше само 81,5 милиони САД долари, или нешто помалку од 1,5% од БДП. Ваквите резултати се должат на помалиот дефицит во трговскиот биланс, а соодветно на тоа и подобреното салдото на услугите и доходот. Особено поволно на платниот биланс делуваа тековните трансфери, кои во нето износ надминаа 1 милијарда САД долари. Ваквите движења на тековната сметка, заедно со нивото на странските директни инвестиции (кое мораме да признаеме сеуш-

те е незадоволително) и портфолио инвестициите, значително ги зголемија и девизните резерви на државата чие ниво, вклучувајќи ги и приходите од приватизацијата на дистрибутивната мрежа на македонското електростопанство, веќе го достигнаа нивото на четиримесечна покриеност на проектираниот увоз. Имајќи ги предвид ваквите движења, кои ќе продолжат и во наредниот период, како и планираните престојни приватизации во енергетиката и телекомуникациите, со голема сигурност можеме да очекуваме дека девизните резерви и понатаму ќе растат и ќе го надминат нивото од четиримесечното покривање на увозот.

Свое влијание врз ваквите движења секако има и фискалната политика, која не креира дефицити за финансирањето на јавните потреби, при што во изминатата 2005 година (заради значително зголемување на нивото на наплатата на даноците), дури креираше и мал суфицит на ниво на општата Влада во висина од 0,3% од БДП. Вака поставената фискална политика, надолупната со монетарната политика која продолжи и понатаму да обезбедува ниско и стабилно ниво на инфлација (помалку од 1% годишно) и стабилен курс на денарот во однос на еврото, создава поволни и предвидливи услови за економските активности во Македонија, што се цени дека е исклучителна предност.

Во исто време, политиката на стабилен раст на економијата од 4% годишно и претпазливото креирање на дополнителен јавен долг, доведоа до натамошно намалување на учеството на јавниот долг во БДП. На крајот од 2005 година, ова ниво е само половина процент над 40% од БДП, додека веќе во 2006 година, нивото на јавниот долг во однос на БДП ќе се намали под границата од 40%.

Конечно, како резултат на заемното дејство на сите овие позитивни фактори, каматните стапки во македонската економија во текот на годината значително се намалија за неколку процентни поени, и иако се сеуште на релативно високо ниво, овозможуваат простор за зголемување на домашните инвестиции, кои во 2005 година бележат пораст од 4,9%.

Стабилниот и одржлив раст, макроекономската стабилност, континуираните трендови на опаѓање на јавниот долг и трендовите на раст на девизните резерви во услови на намалување на дефицитот на тековната сметка, намалувањето на домашните каматни стапки и балансираниот фискален сектор, создаваат услови за релативно успешно управување со јавните финансии и отварање на можности за креирање на извори за финансирање на новите јавни потреби, пред се за зголемување на јавните инвестиции. Ваквите трендови брзо ќе доведат до можности за уште порелаксирана фискална и монетарна политика во иднина.

Во текот на 2005 година, за прв пат по еден подолг временски период, се случи и бројот на невработените да започне да се намалува. Тоа е резултат на растот и позитивните сигнали на економијата. Иако невработе-

носта не се намали значително, сепак е вредно да се спомене дека бројот на невработените од јануари до декември 2005 година се намали за околу 35.000 лица. Треба да се очекува дека овие трендови ќе продолжат и во иднина.

Сите овие движења во економијата беа проследени и со бројни структурни реформи во финансискиот сектор, енергетиката, делови од земјоделството, пазарот на работната сила, јавните служби и администрацијата, здравството, пензискиот систем и многу други. Голем дел од структурните реформи сеуште течат и во идните месеци и години ќе ја доживеат и својата реализација.

Секако дека една од најголемите погодности што Република Македонија ги стекна во 2005 година е кандидатскиот статус за член во ЕУ.

Како заклучок, за крај сакам да го истакнам моето цврсто уверување дека вкупните движења во економијата во изминатата година и особено позитивните трендови кои се евидентни, создаваат услови македонската економија на среден рок да стане уште подинамична и да се развива со уште позабрзано темпо.

Со почит,

м-р **Никола Поповски**
Министер за финансии

ОСНОВНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ
 годишни податоци за Република Македонија

		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003*	2004*	2005*
Реален БДП	%	-1.8	-1.1	1.2	1.4	3.4	4.3	4.5	-4.5	0.9	2.8	4.1	4.0
БДП	USD мил.	3,386	3,351	3,390	3,458	3,581	3,674	3,588	3,437	3,769	4,631	5,368	5,625
Инфлација (просек)	%	128	15.7	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4	0.5
Инфлација (крај на период)	%	55.4	8.8	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	-1.9	1.2
БДП дефлатор	%	151.9	17.1	2.9	3.4	1.4	2.7	8.2	3.6	3.4	0.3	1.3	-
Буџетско салдо													
(централен буџет и фондови)	% БДП	-2.9	-1.2	-0.5	-0.4	-1.7	0.0	1.8	-7.2	-5.7	-0.6	0.4	0.3
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	43.2	38.0	40.0	49.8	54.5	56.9	65.9	68.1	64.7	54.3	49.4	49.3
Девизен курс, просек	ДЕН/1USD	-	-	50.1	56.2	61.1	60.6	60.7	60.9	61.0	61.3	61.3	61.3
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1USD	40.6	38.0	41.4	55.4	51.8	60.3	65.3	69.2	58.6	49.9	45.9	51.7
Девизен курс, крај на период	ДЕН/1EUR	-	-	51.3	61.2	60.9	60.6	60.8	61.0	61.1	61.3	61.4	61.2
Извоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1,086	1,204	1,147	1,237	1,291	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,672	2,041
Увоз (Ф.О.Б.)	USD мил.	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,916	2,211	2,785	3,097
Трговски биланс	USD мил.	-185	-223	-315	-386	-516	-496	-690	-524	-804	-852	-1,113	-1,056
Биланс на тековна сметка	USD мил.	-263	-299	-340	-286	-269	-32	-75	-235	-358	-152	-415	-81
како % од БДП	%	-7.8	-8.9	-10.0	-8.3	-7.5	-0.9	-2.1	-6.8	-9.5	-3.3	-7.7	-1.4
Девизни резерви	USD млд.	0.16	0.28	0.28	0.26	0.33	0.45	0.71	0.78	0.73	0.90	0.99	1.33
Покривање на увозот (резерви/увоз)	месеци	1.6	2.3	2.2	1.9	2.2	3.2	3.7	4.7	4.0	3.9	3.3	3.6
Надворешен долг ¹⁾	USD млд.	1,260	1,440	1,118	1,139	1,437	1,490	1,489	1,506	1,635	1,813	2,029	2,258
како % од БДП	%	35.8	42.4	33.1	33.5	41.4	41.5	39.9	41.0	43.1	44.9	44.3	40.2
Странски директни инвестиции	USD мил.	24.0	9.5	11.2	30.0	127.7	32.4	175.1	440.7	77.7	94.3	150.1	120.0
како % од БДП	%	0.7	0.3	0.3	0.9	3.6	0.9	4.9	12.8	2.1	2.0	2.8	2.1

1) Почнувајќи од 1998 година, согласно со новата методологија препорачана од Светската банка, вкупниот надворешен долг ги опфаќа краткорочните, среднорочните и долгорочните кредити.

* Проценка или претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика, Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

ОДБРАНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ИНДИКАТОРИ ВО ОДДЕЛНИ ТРАНЗИЦИОНИ ЕКОНОМИИ

	Реален БДП				Потрошувачки цени ¹				Тековна сметка (салдо) ²⁾			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Пазари во развој - Вкупно	4.6	6.6	4.3	4.6	9.5	6.7	4.9	4.4	-4.3	-4.9	-4.8	-4.9
Бугарија	4.3	5.6	5.5	5.5	2.3	6.1	4.4	3.5	-9.2	-7.5	-9.0	-8.5
Чешка Република	3.2	4.4	4.1	3.9	0.1	2.8	2.0	2.5	-6.1	-5.2	-3.5	-3.2
Естонија	6.7	7.8	7.0	6.0	1.3	3.0	3.9	2.8	-12.1	-12.7	-10.9	-9.9
Унгарија	2.9	4.2	3.4	3.6	4.7	6.8	4.0	3.6	-8.8	-8.8	-8.5	-8.0
Латвија	7.5	8.5	7.8	6.8	2.9	6.3	6.3	5.1	-8.2	-12.3	-10.5	-9.4
Литванија	9.7	6.7	6.8	6.5	-1.2	1.2	2.7	2.5	-7.0	-7.1	-8.1	-7.9
Полска	3.8	5.4	3.0	4.0	0.8	3.5	2.2	2.5	-2.2	-1.5	-1.0	-2.5
Романија	5.2	8.3	5.0	5.0	15.3	11.9	8.8	6.9	-6.8	-7.5	-7.9	-7.8
Словачка	4.5	5.5	5.0	5.4	8.5	7.5	2.7	2.7	-0.9	-3.5	-6.3	-6.4
Словенија	2.5	4.6	3.9	4.0	5.6	3.6	2.6	2.5	-0.4	-0.9	-1.6	-0.8
Кипар	1.9	3.7	3.8	4.0	4.1	2.3	2.5	2.5	-3.4	-5.8	-4.0	-3.2
Турција	5.8	8.9	5.0	5.0	25.2	10.3	8.4	6.9	-3.3	-5.1	-5.6	-5.3

1) Годишен просек.

2) Процент од БДП.

Извор: World Economic Outlook, IMF, Washington D.C., September 2005

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

(реални стапки на раст, квартал во однос на ист квартал претходна година, 2000–2004)

		Земјоделство, лов, шумарство и рибарство	Вадење руди и камен, преработу- вачка индустрија и снабдување со ел. енергија, гас и вода	Градеж- ништво	Трговија на големо и трговија на мало	Хотели и ресторани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посреду- вање, активности во врска со недвижен имот, изнајмување и импутирани станарини	Јавна управа и одбрана, социјална заштита, образо- вање, здравство и социјална работа	Импутирани и банкарс- ки услуги	Додадена вредност	Нето да- ноци на произ- водство	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД
		А + Б	В + Г + Д	Ѓ	Е	Ж	З	С + И + Љ	Ј + К + Л + Н				
2000	I	2.4	16.3	4.1	37.7	-7.1	13.4	2.4	1.0	0.5	11.4	15.1	12.0
	II	3.6	17.1	-9.9	4.6	-14.8	11.1	2.5	1.3	0.8	5.6	9.0	6.1
	III	1.2	1.8	5.3	-8.7	-9.6	10.1	2.7	-0.8	1.9	0.6	3.9	1.0
	IV	-3.1	4.5	12.5	-12.7	-13.1	0.7	3.2	-1.1	3.7	-0.3	3.0	0.2
	00/99	1.0	9.4	2.6	3.0	-11.3	8.5	2.7	0.1	1.7	4.1	7.5	4.5
2001	I	-6.9	-2.8	0.7	-18.9	6.7	-4.8	3.0	-8.7	-6.9	-6.2	-6.9	-6.3
	II	-12.5	-4.7	-4.9	4.5	-7.1	-7.2	2.6	-5.1	-8.5	-3.8	-4.4	-3.9
	III	-13.3	-10.6	-22.9	4.4	-14.7	-11.1	1.4	0.8	-13.1	-6.2	-6.9	-6.4
	IV	-10.3	-0.5	-22.8	9.7	-0.1	-9.9	1.3	3.7	-13.5	-1.5	-2.2	-1.6
	01/00	-10.8	-4.6	-14.4	-0.8	-4.5	-8.3	2.1	-2.3	-10.5	-4.4	-5.1	-4.5
2002	I	-5.6	-10.1	-7.0	6.0	-1.0	-3.4	-2.8	10.0	-2.5	-1.8	1.1	-1.3
	II	-2.5	-3.5	0.7	4.6	16.1	-6.7	-4.1	4.7	1.7	-0.9	2.0	-0.4
	III	-1.6	-1.3	5.3	4.2	32.2	-0.5	-4.1	0.8	6.2	0.3	3.2	0.8
	IV	1.8	10.2	1.4	6.8	18.8	3.5	-3.7	-0.8	2.2	3.6	6.6	4.1
	02/01	-2.0	-0.8	0.6	5.4	16.7	-1.8	-3.7	3.5	1.8	0.4	3.3	0.9
2003 *	I	3.2	3.9	8.8	1.8	14.2	-2.7	-4.4	5.7	4.4	2.3	-0.5	1.8
	II	3.5	4.0	8.1	2.2	6.7	5.2	-3.7	6.5	-3.2	3.5	0.7	3.0
	III	6.5	15.0	13.8	1.1	11.1	0.5	-3.0	4.9	-4.3	5.9	3.1	5.4
	IV	6.2	-0.7	21.6	2.0	7.0	-0.9	-3.3	2.7	-1.6	1.7	-1.0	1.2
	03/02	4.8	5.0	13.3	1.8	9.6	0.4	-3.6	4.9	-1.2	3.3	0.6	2.8
2004*	I	4.5	0.7	2.7	13.3	-11.2	-7.6	11.5	0.0	10.4	3.4	3.4	3.4
	II	6.3	0.7	10.1	14.9	-8.4	-5.0	12.4	-0.4	13.2	4.8	4.8	4.8
	III	6.7	1.3	6.6	16.6	-14.2	-4.7	12.0	-1.3	13.7	4.6	4.6	4.6
	IV	7.3	-5.0	8.6	17.6	-10.7	-2.2	11.2	-0.8	12.6	3.4	3.4	3.4
	04/03	6.2	-0.8	7.4	15.7	-11.3	-4.8	11.8	-0.6	12.5	4.0	4.4	4.1
2005*	I	4.1	4.7	-9.7	5.9	3.9	6.4	0.2	0.5	-0.9	2.9	2.9	2.9
	II	3.6	13.0	-9.0	8.2	8.6	7.4	0.9	0.3	1.4	5.0	5.0	5.0
	III	2.8	5.9	-3.0	8.6	8.6	8.0	1.5	2.0	0.0	4.1	4.1	4.1
	IV	1.8	4.0	-0.2	8.7	4.9	3.0	2.9	3.4	11.1	3.8	3.8	3.8
	05/04	3.1	6.8	-5.0	7.9	6.6	6.1	1.4	1.5	2.9	4.0	4.0	4.0

* Претходни податоци

Извор: Државен завод за статистика.

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД ПРОИЗВОДНИОТ МЕТОД

Во милиони денари

По тековни цени

НКД	Назив	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ¹	Индекси
сектор								2004/2003
A	Земјоделство, лов и шумарство	23,094	23,756	22,933	24,509	28,672	30,073	4.9
B	Рибарство	29	14	24	48	27	21	-22.2
B	Вадење на руди и камен	1,620	1,856	1,312	960	989	1,042	5.4
Г	Преработувачка индустрија	36,764	40,926	39,587	37,925	39,651	39,663	0.0
Д	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	9,203	10,381	10,041	9,146	11,778	11,080	-5.9
Ѓ	Градежништво	10,880	13,361	11,801	11,893	13,537	14,736	8.9
Е	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила, мотоцикли и предмети за лична употреба и за домаќинствата	22,383	25,402	26,076	27,348	28,282	36,000	27.3
Ж	Хотели и ресторани	3,984	3,463	3,410	4,088	4,653	4,172	-10.3
З	Сообраќај, складирање и врски	17,233	21,261	21,694	20,610	21,062	20,642	-2.0
S	Финансиско посредување	6,977	7,342	7,420	7,427	6,110	7,510	22.9
И	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	5,890	7,466	8,304	8,168	8,453	8,853	4.7
J	Јавна управа и одбрана, задолжителна социјална заштита	14,351	14,333	14,445	16,145	16,984	17,874	5.2
K	Образование	8,769	8,266	8,048	8,688	9,436	9,913	5.1
Л	Здравство и социјална работа	8,592	8,987	8,690	9,361	9,897	9,650	-2.5
Љ	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	4,967	5,217	5,548	5,553	5,503	5,984	8.7
	Импутирани станарини	9,597	10,465	10,631	10,792	13,732	15,662	14.1
	Минус: импутирани банкарски услуги	5,017	5,153	4,738	4,160	3,797	4,720	24.3
A.	Додадена вредност по основни цени	179,316	197,344	195,230	198,592	214,969	228,155	6.1
Б.	Нето даноци на производство	29,694	39,045	38,611	45,378	36,516	37,101	1.6
A + Б	БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	209,010	236,389	233,841	243,970	251,485	265,256	5.5

1) Претходни податоци

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД СПОРЕД РАСХОДНИОТ МЕТОД

	Во милиони денари					Во %				
	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД	236,389	233,841	243,970	251,486	265,257	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
(по тековни цени)										
Финална потрошувачка	218,986	221,771	242,795	243,853	261,723	92.6	94.8	99.5	97.0	98.7
Финална потрошувачка на домаќинствата	175,965	163,788	188,179	191,873	206,610	74.4	70.0	77.1	76.3	77.9
Финална јавна потрошувачка	43,021	57,983	54,616	51,980	55,112	18.2	24.8	22.4	20.7	20.8
Бруто-инвестиции	50,683	42,759	50,276	50,261	57,202	21.4	18.3	20.6	20.0	21.6
Инвестиции во основни средства	38,332	34,716	40,448	42,110	47,286	16.2	14.8	16.6	16.7	17.8
Пораст на залихи	12,351	8,043	9,828	8,151	9,916	5.2	3.4	4.0	3.2	3.7
Извоз на стоки и услуги	114,209	99,091	92,780	95,254	106,758	48.3	42.4	38.0	37.9	40.2
Извоз на стоки	87,161	78,625	71,994	73,800	82,635	36.9	33.6	29.5	29.3	31.2
Извоз на услуги	19,971	15,894	16,387	17,705	20,154	8.4	6.8	6.7	7.0	7.6
Набавки на нерезидентите во земјата	7,077	4,572	4,399	3,749	3,968	3.0	2.0	1.8	1.5	1.5
Увоз на стоки и услуги	147,489	129,780	141,881	137,882	160,426	62.4	55.5	58.2	54.8	60.5
Увоз на стоки	123,910	107,166	124,062	120,038	137,584	52.4	45.8	50.9	47.7	51.9
Увоз на услуги	23,579	22,614	17,819	17,844	22,842	10.0	9.7	7.3	7.1	8.6

Извор: Државен завод за статистика

ОСНОВНИ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ТРЕНДОВИ

Процентуална промена во однос на истиот период од претходната година, освен ако не е поинаку назначено

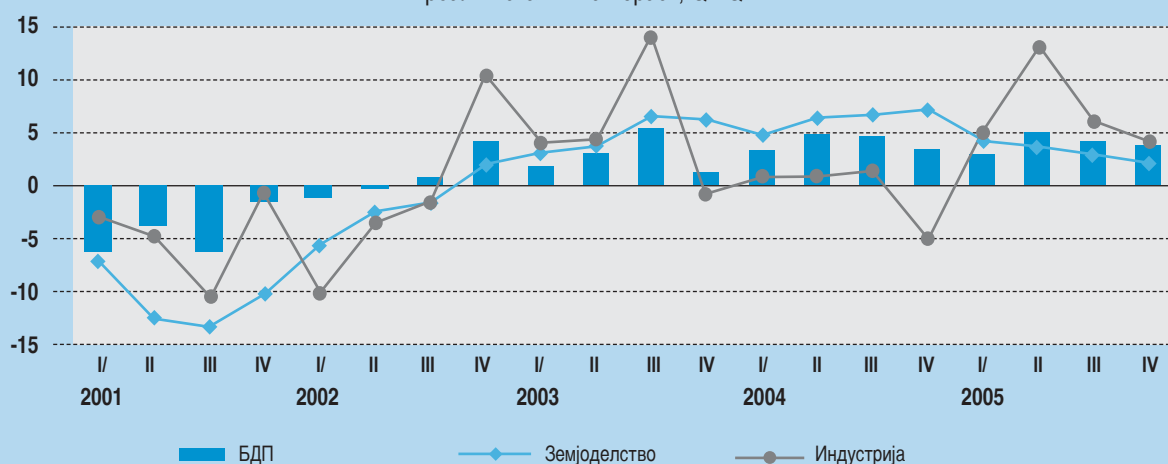
	2000	2001	2002	2003	2004	2004				2005				Ноември	Декември
						К - 1	К - 2	К - 3	К - 4	К - 1	К - 2	К - 3	К - 4		
РЕАЛЕН СЕКТОР															
Производство реални промени															
Бруто домашен производ	4.6	-4.5	0.9	2.8	4.1	3.4	4.8	4.6	3.4	2.9	5.0	4.1	3.8		
Индустриско производство	3.5	-3.1	-0.8	6.6	-2.1	-0.6	-0.7	-0.1	-6.3	4.8	13.0	6.0	3.3	5.5	3.7
номинални промени															
Инвестиции во машини и опрема	20.8	-16.9	16.4	-7.7	4.9	11.0	7.2	8.1	-4.2	5.7	4.8	-2.8	7.4	-	
Цени															
Трошоци на живот	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4	1.6	-0.5	-1.6	-1.3	-0.4	0.9	0.9	0.9	0.2	1.2
Цени на производители на индустриски производи	8.9	2.0	-0.9	-0.3	0.9	-1.5	0.5	2.2	2.6	1.9	2.3	4.5	3.7	2.9	4.0
Конкурентност на индустријата															
Продуктивност	6.0	0.5	3.0	13.1	3.9	-13.0	-8.9	-9.7	-12.5	12.5	5.9	-7.0	-1.5	9.4	9.1
Трошоци за работна сила по единица производ	-4.7	-0.7	0.2	-10.3	0.7	20.5	12.0	13.4	26.7	-7.2	-8.6	8.9	5.1	-4.5	-5.8
Реални трошоци за работна сила по единица производ	-12.5	-2.7	1.1	-10.1	-0.4	25.0	10.6	9.7	21.8	-20.6	-9.1	6.4	5.7	-7.8	-10.1
Берзански цени на најважните извозни и увозни производи цени во САД\$															
Сурова нафта-брент	28.3	24.4	25.0	28.9	38.3	32.0	35.5	41.6	44.2	47.6	53.1	61.6	56.9	55.5	56.8
Јагнешко месо (ц/кг)	261.9	291.2	330.3	388.4	461.4	458.6	453.8	452.8	472.7	478.1	479.7	429.2	410.8	409.5	403.2
Никел	8.638,0	5.944,7	6.772,0	9.629,0	13.823,4	14.729,0	12.500,0	13.991,0	14.073,0	15.348,0	16.191,0	14.567,4	12.649,0	12.116,0	13.429,0
Бакар	1.813,0	1.578,3	1.559,0	1.779,0	2.866,0	2.731,0	2.790,0	2.850,0	3.093,0	3.268,0	3.379,0	3.756,6	4.302,0	4.269,0	4.577,0
Олово	45,4	47,6	45,3	51,5	88,7	84,4	81,1	93,2	95,9	97,8	100,4	89,2	104,9	101,8	112,4
Цинк	112,8	88,6	77,9	82,8	104,8	107,0	102,2	97,5	111,4	131,5	137,2	129,7	164,0	161,1	182,2
Ладно валани челични лимови	385,8	299,2	328,3	444,6	607,1	520,0	608,3	650,0	650,0	683,3	712,5	750,0	750,0	750,0	750,0
Топло валани челични лимови	295,8	216,5	246,7	320,2	502,5	401,7	508,3	550,0	550,0	583,3	612,5	650,0	650,0	650,0	650,0
НАДВОРЕШЕН СЕКТОР															
номинални промени на доларски вредности															
Извоз на стоки (ФОБ)	11,0	-12,7	-3,7	22,2	22,4	22,1	11,5	31,0	32,3	31,7	39	14,3	8,0	11,6	-5,7
Увоз на стоки (ЦИФ)	17,9	-19,4	16,3	15,3	25,9	13,8	18,6	28,4	35,8	13,8	24,6	8,8	-2,8	-4,7	-10,7
Трговски биланс (милиони САД \$)	-771	-533	-849	-937	-1.230	-250,0	-347,4	-264,1	-264,7	-219,2	-380,0	-263,0	-326,6	-109,0	-125,0
Тековна сметка на Платниот биланс (милиони САД \$)	-236	-38	-324	-277	-415	-107,4	-172,9	-5,8	-129,7	-21,4	-112,6	78,2	-27,9	-9,5	-33,1
Промена во девизните резерви (милиони САД \$) „-“ значи намалување	235,6	62,0	-40,5	168,8	82,3	-12,2	38,0	72,0	83,0	62,0	78,0	138,0	339	153	339
Надворешен долг средно. долго. (крај на период во милиони САД \$)	1.438,0	1.444,0	1.571,0	1.771,0	1.957,0	1.766,0	1.766,4	1.821,0	1.957,6	1.961,0	1.994,2	1.980,0	2.168,3	1.958,7	2.168,3
Курсеви (просечен)															
денар/ЕУРО	60,73	60,91	60,98	61,26	61,34	61,29	61,28	61,31	61,46	61,40	61,37	61,22	61,19	61,18	61,20
денар/САД \$	65,89	68,04	64,73	54,30	49,41	49,94	50,87	50,20	47,53	46,80	48,68	50,16	51,47	51,90	51,67

	2000	2001	2002	2003	2004	2004				2005					
						K - 1	K - 2	K - 3	K - 4	K - 1	K - 2	K - 3	K - 4	Ноември	Декември
ВЛАДИНИ ФИНАНСИИ															
номинални промени															
Приходи	22,5	-10,3	10,1	-7,4	5,8	10,3	1,5	2,9	8,6	-9,0	5,8	27,3	6,3	14,5	-3,1
Даночни приходи	22,1	-6,9	14,0	-9,6	6,8	5,7	5,0	6,7	9,9	-3,1	6,2	7,3	8	14,9	-0,2
ДДВ	75,2	-1,8	19,8	3,2	21,6	25,3	16,8	18,7	25,8	-5,9	4,4	10,4	10,7	23,3	-10,7
Расходи	12,7	27,0	-0,1	-13,8	0,3	5,2	3,0	-4,4	-1,7	5,6	0,6	6,2	10,9	6,2	24,2
Тековни расходи	1,8	31,9	17,2	-1,2	1,4	5,7	1,2	-2,8	1,9	3,6	-0,5	3,7	1,6	-1,7	7,4
Капитални расходи	94,5	28,3	11,8	-447,0	-3,4	-34,3	-38,4	-15,9	-22,8	42,2	11,4	32,7	85	89,9	119,3
Салдо на централниот буџет (во милиони денари)	6.285	-12.490	7.343	-2.551	371	1.002,0	-364,0	616,0	-882,0	-1.005,0	357,0	3593,0	-1672,0	-203,0	-1984,0
Салдо на консолидираниот буџет (во милиони денари)	5.905	-13.171	-13.019	-2.596	7	655,0	-635,0	654,0	-667,0	-1.035,0	750,0	3.501,0	-2.420,0	-305,0	-2635,0
МОНЕТАРЕН СЕКТОР															
номинални промени (крај на период)															
Нето девизни средства	73,8	57,6	-19,1	5,3	4,7	10,3	4,9	3,0	4,7	4,0	13,4	10,0	30,3	15,2	30,3
Кредити на приватен сектор	17,2	7,3	12,7	15,8	18,7	18,9	25,9	24,4	18,7	25,0	23,0	22,0	20,5	21,1	20,5
Готови пари во оптек	16,6	48,5	0,0	0,3	-0,1	9,2	4,7	2,0	-0,1	2,0	0,5	1,3	2,0	0,3	2,0
M1	22,6	5,6	4,6	1,1	-1,1	9,1	8,6	2,3	-1,1	6,5	3,8	6,0	7,5	7,7	7,5
M2	29,4	61,9	-7,0	15,9	15,1	18,1	20,1	18,3	15,1	23,4	14,5	14,1	16,0	16,4	16,0
M4	25,6	56,7		13,2	15,3	15,4	18,9	16,7	15,3	21,4	21,5	13,7	15,1	15,4	15,1
Однос на девизните резерви спрема M1	165,0	188,2	150,5	150,7	162,0	161,7	166,9	153,3	162,0	167,6	178,0	192,0	229,0	201,2	229,0
СОЦИЈАЛЕН СЕКТОР															
Пазар на работна сила															
Стапка на невработеност (APC)	32,2	30,5	31,9	36,7	37,2	37,1	35,8	37,7	38,0	38,6	37,4	36,5	36,5	-	36,5
Вкупно нововработени (крај на период)	101.996	90.308	110.401	79.921	112.013	25.648	51.190	80.235	112.013	27.845	63.873	102.114	147.965	13.642	17.798
Нововработени на неопределено време (крај на период)	63.987	63.346	74.341	49.661	63.538	16.153	31.870	47.135	63.538	16.801	36.212	59.363	85.033	7.499	11.669
Плати															
Номинални нето плати	5,5	3,5	6,9	4,8	4,0	4,0	4,4	3,4	4,0	3,0	2,2	2,2	3,6	4,7	4,7
Реални нето плати	-0,3	-1,9	5,0	3,6	4,4	2,4	4,9	5,0	5,4	3,4	2,0	1,3		4,5	3,5
Потрошувачка кошница	2,5	5,2	2,7	-0,7	-2,7	0,7	-2,8	-5,0	-3,9	-4,0	-3,3	0,5	-0,5	-2,1	1,0
Социјална заштита															
Број на пензионери (крај на период)	241.221	247.200	249.421	254.267	260.075	254.333	256.917	258.360	260.075	260.879	260.879	262.833	265.152	264.366	265.152
Број на домаќинства кои примаат социјална помош (крај на период)	77.309	80.160	82.673	64.453		64.584	64.594	65.960	66.940	69.667	69.667	68.517	66.485	67.094	66.485
Број на лица кои примаат надомест за невработени (крај на период)	35.046	41.375	46.772	47.324	45.867	53.273	51.221	48.189	45.867	44.230	44.230	41.412	40.124	40.767	40.124

Извор: Државен завод за статистика, Народна банка на Република Македонија, Министерство за финансии, Министерство за труд и социјална политика, Агенција за вработување, World Development Prospects (Pink Sheets), пресметки на Министерството за финансии

БРУТО ДОМАШЕН ПРОИЗВОД

реални стапки на пораст, Q / Q - 4

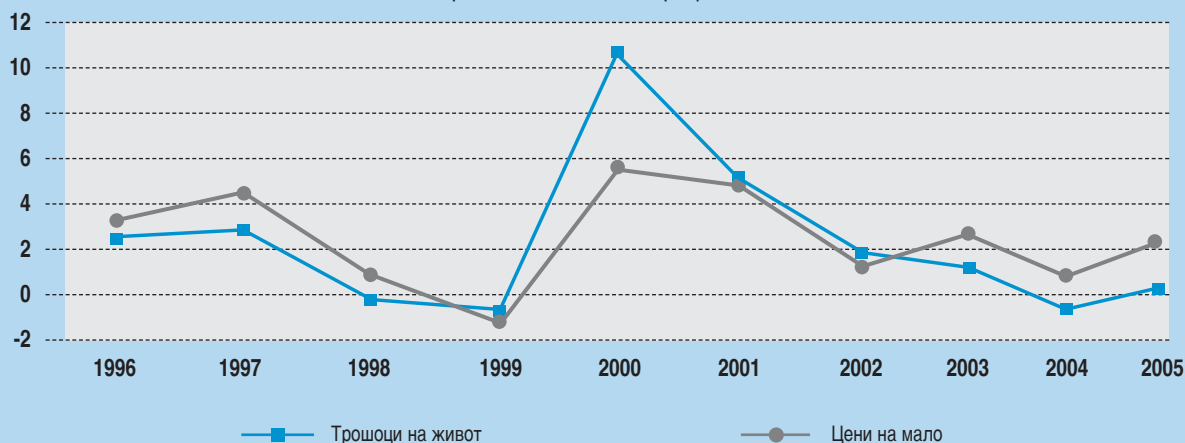
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾ во милиони САД \$	3,389	3,351	3,390	3,458	3,575	3,730	3,899	3,723	3,755	4,546	4,842
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ²⁾
Бруто домашен производ ¹⁾ (по глава на жител) во САД \$	1,742	1,705	1,709	1,732	1,781	1,848	1,924	1,830	1,859	2,243	2,382

1) Пресметани по ПАРЕ методологија на ООН со која се врши конверзија со курс приспособен кон движењата на цените во националната економија. Притоа, како базен е земен курсот на САД\$ во однос на денарот во 1994 година и е извршена индексација со дефлаторот.

2) Претходни податоци

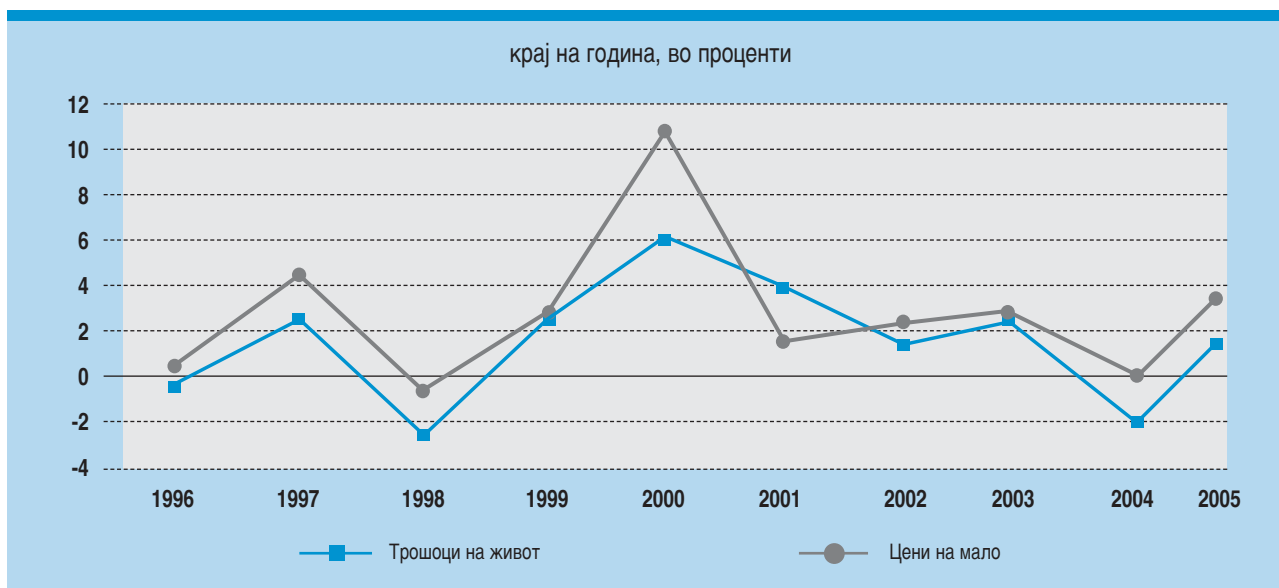
ИНФЛАЦИЈА

просечни стапки, во проценти

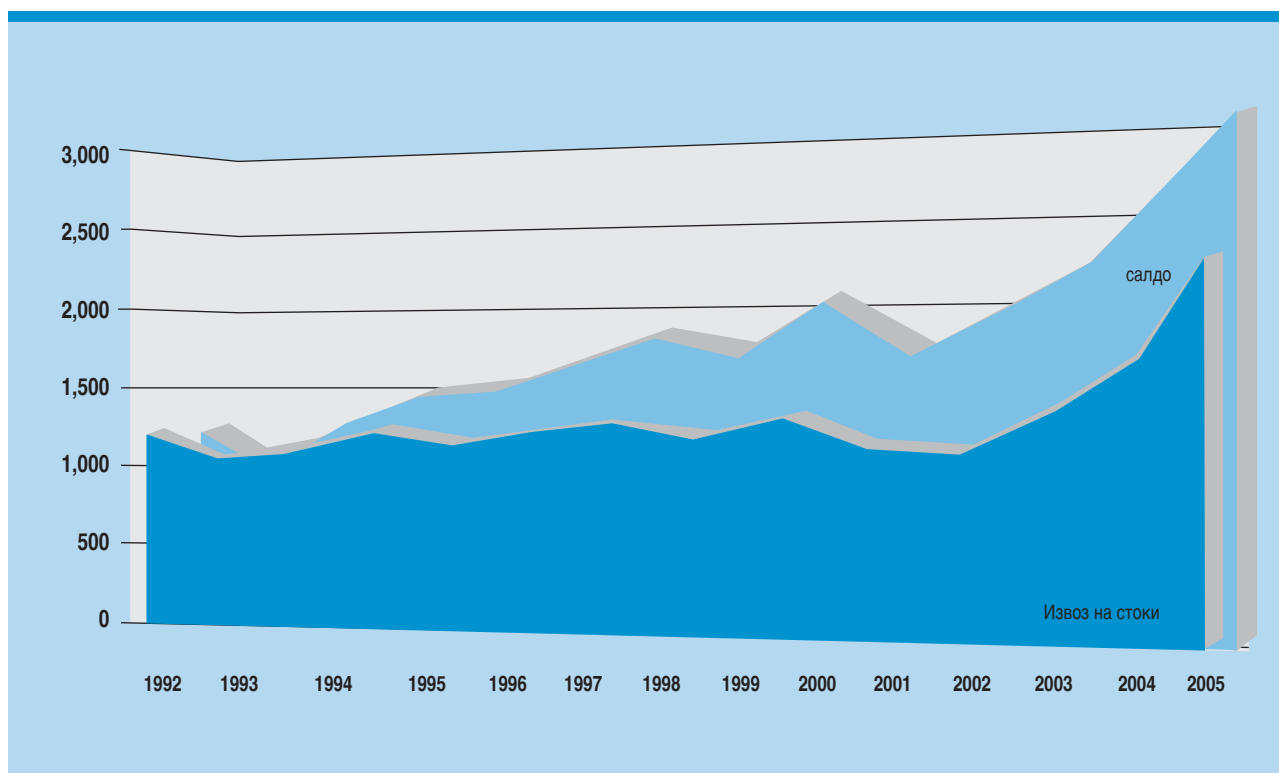
	просечни стапки во проценти									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Трошоци на живот	2.3	2.6	-0.1	-0.7	5.8	5.5	1.8	1.2	-0.4	0.5
Цени на мало	3.0	4.4	0.8	-1.1	10.6	5.2	1.4	2.4	0.9	2.1

	крај на година, во проценти									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Трошоци на живот	-0.7	2.7	-2.4	2.4	6.1	3.7	1.1	2.6	-1.9	1.2
Цени на мало	0.2	4.5	-1.0	2.3	10.8	1.2	2.2	2.9	-0.1	3.2

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

	во милиони САД \$													
	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Извоз на стоки	1,199	1,055	1,086	1,204	1,147	1,237	1,292	1,190	1,321	1,153	1,112	1,359	1,674	2,041
Увоз на стоки (FOB)	1,206	1,013	1,271	1,427	1,462	1,623	1,807	1,686	2,011	1,677	1,917	2,211	2,793	3,097
Салдо	-7	42	-185	-223	-315	-386	-515	-496	-690	-524	-805	-852	-1,119	-1,056

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА

		Вкупно			Германија			Србија и Црна Гора		
		Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
1999		1,191.3	1,776.2	-584.9	254.3	245.8	8.5	254.5	183.9	70.6
2000		1,322.6	2,093.8	-771.2	257.5	253.3	4.2	335.2	190.4	144.8
2001		1,155.0	1,687.6	-532.6	237.5	213.3	24.2	266.8	157.2	109.6
2002		1,115.5	1,995.2	-879.7	234.0	284.7	-50.7	246.4	185.2	61.2
2003		1,363.2	2,299.9	-936.7	278.3	303.8	-25.5	273.8	212.6	61.2
2004		1,675.9	2,931.6	-1,255.7	317.1	368.1	-51.0	347.6	249.7	97.9
2005		2,041.3	3,228.0	-1,186.7	364.2	335.0	29.2	459.4	264.1	195.3
2000	Q1	331,1	606,8	-275,7	66,1	80,9	-14,8	78,8	47,8	31,0
	Q2	317,7	481,0	-163,3	56,9	52,7	4,2	76,3	47,3	29,0
	Q3	345,1	470,6	-125,5	70,8	55,0	15,8	82,8	47,3	35,5
	Q4	328,7	535,4	-206,7	63,7	64,7	-1,0	97,3	48,0	49,3
2001	Q1	291,5	400,4	-108,9	69,0	52,8	16,2	62,3	34,9	27,4
	Q2	285,3	416,6	-131,3	52,9	59,0	-6,1	74,1	39,2	34,9
	Q3	295,7	378,9	-83,2	61,9	42,8	19,1	62,9	33,4	29,5
	Q4	282,5	491,7	-209,2	53,7	58,7	-5,0	67,5	49,7	17,8
2002	Q1	244,0	444,2	-200,2	60,9	56,4	4,5	47,2	38,2	9,0
	Q2	264,4	461,7	-197,3	54,0	70,5	-2,7	53,6	47,9	5,7
	Q3	289,1	497,1	-208,0	60,3	77,1	-10,4	55,8	47,9	7,9
	Q4	301,8	597,6	-295,8	57,0	89,2	-32,2	66,4	55,1	11,3
2003	Q1	293,7	531,7	-238,0	66,6	69,2	-2,6	47,2	50,4	-3,2
	Q2	355,8	580,9	-225,1	68,0	74,2	-6,2	76,4	54,8	21,6
	Q3	337,8	550,2	-212,4	72,0	71,0	1,0	74,7	53,5	21,2
	Q4	375,9	637,1	-261,2	71,7	89,4	-17,7	75,5	53,9	21,6
2004	Q1	366,1	616,9	-250,8	82,1	84,4	-2,3	57,9	48,2	9,7
	Q2	368,0	716,6	-348,6	63,4	90,3	-26,9	84,4	63,7	20,7
	Q3	443,4	708,3	-264,9	78,5	83,1	-4,6	97,5	68,1	29,4
	Q4	498,4	889,8	-391,4	93,1	110,3	-17,2	107,8	69,7	38,1
2005	Q1	482,0	701,2	-219,2	112,0	73,7	38,3	75,0	58,8	16,2
	Q2	512,7	892,6	-379,9	80,7	90,6	-9,9	123,2	71,2	52,0
	Q3	507,9	769,0	-261,1	84,9	79,2	5,7	128,9	66,9	62,0
	Q4	538,7	865,2	-326,5	86,6	91,5	-4,9	132,3	67,2	65,1
2003	I	78,6	159,0	-80,4	18,7	22,6	-3,9	11,3	15,0	-3,7
	II	94,7	152,2	-57,5	21,9	21,7	0,2	15,5	15,4	0,1
	III	120,4	220,5	-100,1	26,0	24,9	1,1	20,4	20,0	0,4
	IV	117,3	190,3	-73,0	22,2	21,2	1,0	22,4	15,4	7,0
	V	119,9	208,4	-88,5	23,6	26,5	-2,9	27,3	23,2	4,1
	VI	118,6	182,2	-63,6	22,2	26,5	-4,3	26,7	16,2	10,5
	VII	124,3	194,8	-70,5	25,2	27,8	-2,6	27,2	18,0	9,2
	VIII	96,1	173,1	-77,0	22,2	20,5	1,7	23,1	18,3	4,8
	IX	117,4	182,3	-64,9	24,6	22,7	1,9	24,4	17,2	7,2
	X	124,7	214,0	-89,3	22,8	26,7	-3,9	28,9	18,8	10,1
	XI	122,7	198,8	-76,1	24,7	29,4	-4,7	22,6	15,7	6,9
	XII	128,5	224,3	-95,8	24,2	33,3	-9,1	24,0	19,4	4,6
2004	I	102,5	176,7	-74,2	27,3	21,8	5,5	14,5	11,2	3,3
	II	132,0	199,6	-67,6	28,0	32,8	-4,8	20,0	17,0	3,0
	III	131,6	240,6	-109,0	26,8	29,8	-3,0	23,4	20,0	3,4
	IV	125,2	238,4	-113,2	22,3	27,6	-5,3	26,4	22,5	3,9
	V	118,2	224,3	-106,1	19,7	29,2	-9,5	27,9	22,6	5,3
	VI	124,6	253,9	-129,3	21,4	33,5	-12,1	30,1	18,6	11,5
	VII	155,8	253,4	-97,6	31,6	32,4	-0,8	31,2	20,2	11,0
	VIII	137,6	223,5	-85,9	25,0	25,4	-0,4	34,1	28,0	6,1
	IX	150,0	231,4	-81,4	21,9	25,3	-3,4	32,2	19,9	12,3
	X	158,2	257,9	-99,7	24,6	32,2	-7,6	33,4	21,7	11,7
	XI	154,0	295,2	-141,2	26,9	34,9	-8,0	33,0	21,4	11,6
	XII	186,2	336,7	-150,5	41,6	43,2	-1,6	41,4	26,6	14,8
2005	I	147,9	209,9	-62,0	43,3	21,7	21,6	19,0	15,8	3,2
	II	156,6	224,0	-67,4	35,5	25,7	9,8	22,4	16,7	5,7
	III	177,5	267,3	-89,8	33,2	26,3	6,9	33,6	26,3	7,3
	IV	174,5	312,7	-138,2	29,5	25,7	3,8	38,8	30,2	8,6
	V	179,1	284,6	-105,5	23,1	31,2	-8,1	42,8	19,0	23,8
	VI	159,1	295,3	-136,2	28,1	33,7	-5,6	41,6	22,0	19,6
	VII	184,5	256,8	-72,3	35,8	28,2	7,6	41,7	18,5	23,2
	VIII	146,8	239,5	-92,7	22,8	26,5	-3,7	42,3	21,6	20,7
	IX	176,6	272,7	-96,1	26,3	24,5	1,8	44,9	26,8	18,1
	X	191,4	283,7	-92,3	28,3	30,6	-2,3	50,7	24,5	26,2
	XI	171,7	280,9	-109,2	25,5	29,2	-3,7	42,5	20,1	22,4
	XII	175,6	300,6	-125,0	32,8	31,7	1,1	39,1	22,6	16,5

во милиони САД \$

САД			Италија			Грција			Русија		
Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо	Извоз	Увоз	Салдо
136.1	54.7	81.4	77.6	92.7	-15.1	85.9	164.5	-78.6	15.1	91.2	-76.1
165.6	83.0	82.6	90.8	111.1	-20.3	84.1	201.5	-117.4	10.3	191.8	-181.5
99.7	51.5	48.2	88.7	107.7	-19.0	101.4	184.0	-82.6	13.9	139.4	-125.5
77.4	58.7	18.7	81.9	118.6	-36.7	116.9	237.9	-121.0	14.4	125.4	-111.0
72.8	56.2	16.6	95.4	122.5	-27.1	179.8	300.2	-120.4	13.7	177.8	-164.1
71.9	47.7	24.2	134.4	163.6	-29.2	228.8	277.9	-49.1	19.7	265.4	-245.7
44.0	45.0	-1.0	169.5	185.2	-15.7	312.9	296.8	22.1	21.4	418.6	-397.2
49.6	16.3	33.3	25.4	29.4	-4.0	19.7	43.1	-23.4	2.6	60.8	-58.2
48.6	16.5	32.1	27.4	29.3	-1.9	18.4	42.3	-23.9	2.7	38.6	-35.9
37.5	23.4	14.1	18.1	25.4	-7.3	23.5	55.3	-31.8	2.1	33.2	-31.1
29.9	26.8	3.1	19.9	27.0	-7.1	22.5	60.8	-38.3	2.9	59.2	-56.3
28.4	13.4	15.0	24.0	19.2	4.8	21.2	40.2	-19.0	2.8	53.4	-50.6
23.4	15.6	7.8	21.4	23.3	-1.9	24.3	38.7	-14.4	3.7	31.7	-28.0
26.9	11.7	15.2	24.3	29.5	-5.2	30.6	51.1	-20.5	3.3	26.9	-23.6
21.0	10.8	10.2	19.0	35.7	-16.7	25.3	54.0	-28.7	4.1	27.4	-23.3
18.0	18.2	-0.2	26.7	24.6	2.1	19.2	46.0	-26.8	3.4	49.4	-46.0
18.9	15.6	3.3	25.1	26.2	-1.1	27.6	49.4	-21.8	3.6	22.3	-18.7
16.5	10.7	5.8	21.2	29.4	-8.2	30.3	52.2	-21.9	3.5	13.3	-9.8
24.6	13.9	10.7	18.7	32.2	-13.5	35.6	56.3	-20.7	3.0	61.1	-58.1
16.7	13.8	2.9	26.9	21.6	5.3	35.1	98.4	-63.3	2.5	25.1	-22.6
13.8	19.1	-5.3	26.5	34.3	-7.8	52.1	76.4	-24.3	3.6	34.6	-31.0
16.0	11.1	4.9	21.6	29.3	-7.7	43.7	56.7	-13.0	3.4	53.5	-50.1
26.3	12.2	14.1	20.4	37.3	-16.9	48.9	68.7	-19.8	4.2	64.6	-60.4
14.8	13.4	1.4	24.5	26.3	-1.8	52.7	59.4	-6.7	3.9	63.1	-59.2
14.1	11.6	2.5	29.1	45.4	-16.3	55.1	73.6	-18.5	4.7	47.9	-43.2
23.4	11.1	12.3	38.5	43.0	-4.5	54.6	69.9	-15.3	5.5	74.5	-69.0
19.6	11.6	8.0	42.3	48.9	-6.6	66.4	75.0	-8.6	5.6	79.9	-74.3
7.5	13.7	-6.2	43.6	37.2	6.4	74.2	66.3	7.9	5.3	77.4	-72.1
11.9	12.2	-0.3	39.9	47.6	-7.7	80.8	79.2	1.6	5.1	99.9	-94.8
15.5	9.0	6.5	45.7	48.3	-2.6	81.1	72.2	8.9	5.3	113.0	-107.7
9.1	10.1	-1.0	40.3	52.1	-11.8	76.8	79.1	3.7	5.7	128.3	-122.6
6.7	5.2	1.5	8.9	7.3	1.6	8.2	43.9	-35.7	0.5	1.8	-1.3
5.1	3.9	1.2	7.5	6.0	1.5	11.7	22.9	-11.2	0.5	2.1	-1.6
4.9	4.7	0.2	10.5	8.3	2.2	15.2	31.6	-16.4	1.5	21.2	-19.7
3.5	4.5	-1.0	8.9	10.4	-1.5	17.4	31.2	-13.8	1.0	9.6	-8.6
3.4	6.1	-2.7	7.9	11.8	-3.9	18.5	25.6	-7.1	1.1	17.1	-16.0
6.9	8.5	-1.6	9.7	12.1	-2.4	16.2	19.6	-3.4	1.5	7.9	-6.4
7.2	3.9	3.3	7.4	11.8	-4.4	16.9	22.4	-5.5	1.3	9.8	-8.5
4.5	3.1	1.4	6.4	9.0	-2.6	10.9	15.4	-4.5	1.1	23.2	-22.1
4.3	4.1	0.2	7.8	8.5	-0.7	15.9	18.9	-3.0	1.0	20.5	-19.5
5.7	4.4	1.3	5.5	11.3	-5.8	18.2	22.8	-4.6	2.3	24.6	-22.3
6.8	2.8	4.0	7.2	11.8	-4.6	15.9	21.0	-5.1	1.2	19.6	-18.4
13.8	5.0	8.8	7.7	14.2	-6.5	14.8	24.9	-10.1	0.7	20.4	-19.7
6.4	5.3	1.1	5.8	7.6	-1.8	12.5	17.7	-5.2	1.4	21.8	-20.4
4.6	3.8	0.8	8.0	9.9	-1.9	17.8	21.0	-3.2	1.2	17.3	-16.1
3.8	4.3	-0.5	10.7	8.8	1.9	22.4	20.7	1.7	1.3	24.0	-22.7
3.6	4.6	-1.0	12.0	13.8	-1.8	19.9	23.0	-3.1	1.7	27.3	-25.6
4.5	3.6	0.9	7.8	14.7	-6.9	17.1	24.8	-7.7	1.7	2.2	-0.5
6.0	3.4	2.6	9.3	16.9	-7.6	18.1	25.8	-7.7	1.3	18.4	-17.1
7.9	3.2	4.7	13.3	19.5	-6.2	21.2	29.3	-8.1	1.8	22.7	-20.9
6.0	3.5	2.5	13.1	11.0	2.1	13.7	17.5	-3.8	1.9	29.6	-27.7
9.5	4.4	5.1	12.1	12.5	-0.4	19.7	23.1	-3.4	1.8	22.2	-20.4
8.0	3.5	4.5	12.4	14.7	-2.3	21.6	23.4	-1.8	1.8	26.4	-24.6
4.4	4.6	-0.2	12.9	15.1	-2.2	23.7	25.0	-1.3	2.2	25.5	-23.3
7.2	3.5	3.7	17.0	19.1	-2.1	21.1	26.6	-5.5	1.6	28.0	-26.4
3.1	4.5	-1.4	12.3	9.6	2.7	20.2	18.6	1.6	1.0	25.9	-24.9
1.8	5.7	-3.9	13.8	10.2	3.6	26.8	21.0	5.8	1.7	23.4	-21.7
2.6	3.5	-0.9	17.5	17.4	0.1	27.2	26.7	0.5	2.6	28.1	-25.5
3.5	4.2	-0.7	10.3	7.9	2.4	31.8	29.7	2.1	1.5	33.5	-32.0
4.4	3.7	0.7	16.9	20.2	-3.3	23.9	25.3	-1.4	1.9	22.4	-20.5
4.0	4.3	-0.3	12.7	19.5	-6.8	25.1	24.2	0.9	1.7	44.0	-42.3
6.0	3.0	3.0	20.4	18.6	1.8	34.4	27.2	7.2	1.7	28.9	-27.2
4.5	3.0	1.5	10.8	14.8	-4.0	19.9	19.8	0.1	1.9	37.4	-35.5
5.0	3.0	2.0	14.5	14.9	-0.4	26.8	25.2	1.6	1.7	46.7	-45.0
4.1	2.7	1.4	14.8	16.8	-2.0	27.7	23.7	4.0	1.7	53.4	-51.7
3.0	3.7	-0.7	12.8	15.0	-2.2	25.5	25.8	-0.3	1.6	40.3	-38.7
2.0	3.7	-1.7	12.7	20.3	-7.6	23.6	29.6	-6.0	2.4	34.6	-32.2

КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА

ДЕКЕМВРИ 2005 ГОДИНА

РЕЗИМЕ НА НАЈВАЖНИТЕ КРАТКОРОЧНИ ЕКОНОМСКИ ДВИЖЕЊА ВО ДЕКЕМВРИ 2005 ГОДИНА

- Пораст на индустриското производство за 11% на месечна основа, што придонесе за кумулативен пораст на индустријата во 2005 година од 7%;
- Месечен пораст на трошоците на живот од 0,6%, со што просечната стапка на инфлација во 2005 година изнесуваше 0,5%;
- Минимален пораст на извозот на стоки на месечна основа од 2,2%, со истовремен пораст на увозот од 7%. На годишна основа, извозот на стоки во 2005 година е повисок за 21,8% додека увозот за 10,1%;
- Дефицитот во надворешно-трговската размена во 2005 година достигна 1.187 милиони САД долари, односно 18,5% од БДП, што претставува намалување од 67 милиони (2.4 процентни поени) во споредба со 2004 година;
- Пораст на надворешниот долг на месечна основа за 209 милиони САД долари (вкупно 2.168 милиони долари), како резултат пред се на еднократниот ефект од издадените еврообврзници;
- Декемврски дефицит на Централниот буџет од 1.984 милиони денари (зголемени трошења за капитални расходи и стоки и услуги во последниот месец од годината);
- На годишно ниво, Централниот буџет реализираше суфицит од 1.214 милиони денари, или 0,4% од БДП;
- Бруто девизните резерви на крајот на декември 2005 година достигнаа износ од 1.324 милиони долари, што е за 230 милиони повисоко во однос на ноемвриското ниво;

- На крајот на 2005 година, бројот на регистрирани невработени лица изнесуваше 359.989, што е за 31.083 лица, или за 9% пониско од декември 2004 година.

1. РЕАЛЕН СЕКТОР

1.1. Индустриско производство

По минималното ноемвриско зголемување, во декември 2005 година индустриското производство повторно забележа пораст на месечна основа, овојпат за 11%. Притоа, движењата во прехранбената индустрија беа главната причина за високиот пораст на декемврскиот индекс на индустриско производство. Имено, покрај традиционалното зголемување на производството во последните месеци од годината, временското поместување на дел од сезонските фактори во делот на преработувачката индустрија¹ имаше сериозно влијание врз декемврскиот индекс во оваа гранка, кој на месечна основа забележа зголемување од дури 44,9%. Ваквите движења придонесоа 9 процентни поени од вкупниот месечен раст од 11% (или речиси 80%), да бидат резултат на преработувачката индустрија. Од останатите индустриски гранки, на месечна основа, позитивен придонес во растот имаа хемиската индустрија, издавачката дејност, производството на

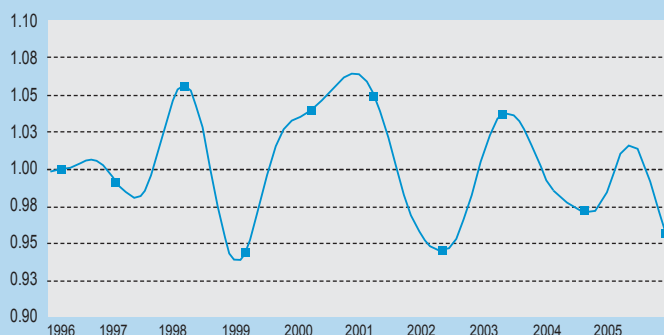

¹) Тука пред се се мисли на производството на вино кое вообичаено се случува во септември и октомври. Овојпат, голем дел од производството се ефектуира во последниот месец од годината

електрични машини и апарати и производството на електрична енергија (вкупно околу 6 процентни поени). За разлика од претходниот месец, во декември 2005 година негативен придонес имаа производството на челик, на градежни материјали, како и на метални производи (– 3 процентни поени).

Декемвриските движења на полето на индустријата доведоа до кумулативен пораст на индустриското производство во 2005 година за 7%, што е за 1 процентен поен повисоко во споредба со очекувањата на почетокот на годината. Притоа, позитивните движења главно беа концентрирани во првата половина од годината, кога индустриското производство го достигна врвот од производниот циклус и забележа пораст од 9,3%. Во втората половина од годината индустријата навлезе во зоната на опаѓачки циклус, што доведе до намалување на интензитетот и пораст од 5,1%. Согласно очекувањата, македонската индустрија ќе го напушти негативниот циклус и повторно ќе дојде во зоната на позитивни движења кон крајот на првата половина од 2006 година, со што вкупниот индекс на индустриското производство за 2006 година ќе го достигне нивото од околу 5%.

Циклуси на индустриско производство

Извор: Пресметки на Министерството за финансии врз основа на податоците од ДЗС

Извор: Државен завод за статистика

На кумулативна основа, растот на индустриското производство во 2005 година беше дисперзиран во повеќе индустриски гранки, меѓу кои најголемо

влијание имаа челичната индустрија (пораст од 33,4%), индустријата за градежни материјали (21,5%), прехранбената индустрија (0,8%), нафтеновата индустрија (16,6%) и производството на метални производи (18,9). Овие гранки реализираа 5.8 процентни поени од вкупниот раст во 2005 година.

На кумулативна основа, зголемено производство бележат прехранбената индустрија (4%), текстилната индустрија, односно производството на предмети за облека (4.3%), нафтеновата индустрија (16,6%), производството на основни метали (33%), производството на метални производи (18,9%), електрични машини и апарати (8,8%), како и производството на електрична енергија (2,5%). Во декември 2005 година, пораст забележа и десезонираното индустриско, овојпат за 10,6% на месечна основа.

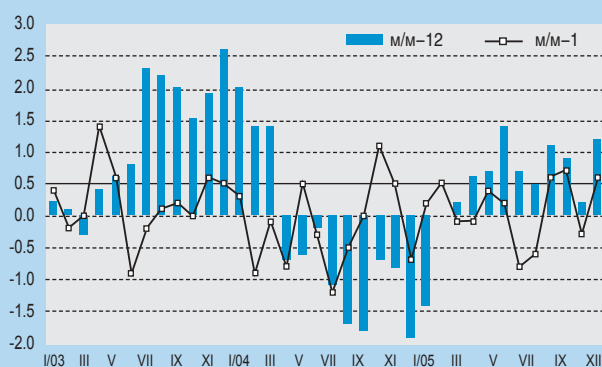
1.2. Цени

По ноемвриското намалување на индексот на трошоците на живот, во последниот месец од 2005 година движењата на полето на инфлацијата се одвиваа согласно проекциите, при што е реализиран месечен пораст на трошоците на живот од 0,6%. Имајќи го предвид фактот дека цените на производите во најголем дел мируваа, односно регистрирано е минимално поместување, декемвриската инфлација е резултат исклучиво на сезонското зголемување на цените во делот на прехранбените производи. Ова особено се однесува на месните производи и зеленчукот, кои како резултат на зголемената побарувачка пред новогодишните празници остварија месечен пораст од 1,3% и 14,2% соодветно.

Кај останатите групи на производи, позначителни промени се евидентирани во делот на енергенсите, односно цените на нафтените деривати, како резултат на одлуките на Регулаторната комисија за енергетика. Притоа, поради специфичниот карактер на статистичкото снимање на цените, намалувањето на малопродажните и рафинериските цени на нафтените деривати од 28.11.2005 (во просек за 2,73%, односно 4,86% соодветно) целосно се ефектуира во декемврискиот индекс, заедно со одлуката за покачување на малопродажните и рафинериските цени на нафтените деривати од 12.12.2005 година во просек за 1,08% односно 2,02%.

Речиси идентични движења се евидентирани и на годишна основа, при што споредено со декември 2004 година, трошоците на живот пораснаа за дури 1,2%. Сепак, за разлика од месечните движења кои во основа беа детерминирани од цените на прех-

Трошоци на живот

Извор: Државен завод за статистика

ранбените производи, главна причина за декемврискиот пораст на трошоците на живот на годишна основа е зголемувањето на цените на тутунските преработки за 10,9% (иницирано од зголемувањето на акцизните давачки), како и повисоките берзански цени на нафтата и нафтените деривати. На годишна основа, во декември 2005 година, намалување на цените е евидентирано единствено во групите „покуќнина, мебел и одржување“ (за 2,4%) и „комуникации“ (3,1%).

Ваквите дивергентни движења на цените во текот на целата година придонесоа просечната стапка на инфлација за 2005 година да го достигне нивото од 0,5%. Притоа, во текот на годината, дефлационите тенденции беа особено присутни во првиот квартал кога трошоците на живот забележаа пад од 0,4%, по што следеше период на идентичен пораст на цените од 0,9% во следните три квартали. За одбележување е фактот дека реализираната просечна стапка на инфлација од 0,5% е речиси двојно пониска во споредба со иницијално проектираната стапка од 1,2%. Главната причина за ваквото отстапување се цените на електричната енергија кои спротивно од очекувањата, останаа непроменети во

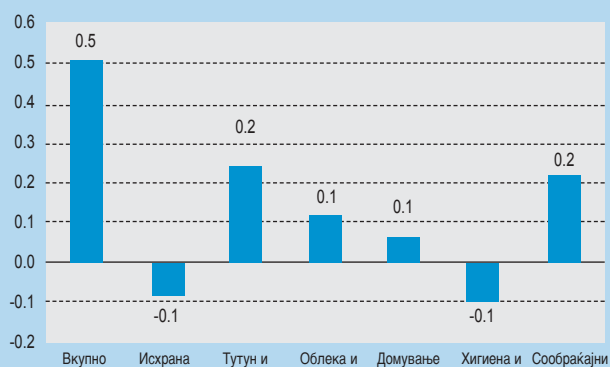
текот на целата година. Анализирано по одделни групи на производи, најголем позитивен придонес врз движењето на инфлацијата во овој период имаа групите тутун и пијалаци (0.2 процентни поени), односно сообраќајни средства (0.2), додека негативен придонес е регистриран кај групите исхрана (-0.1) и хигиена и здравје (-0.1).

Во рамките на самиот индекс на трошоците на живот, на кумулативна основа, цените на стоките бележат незначителен пораст од 0,3%, додека цените на услугите пораснаа за 1,3%.

Спротивно од минатиот месец, во декември 2005 година цените на мало забележаа пораст од 0,2% на месечна основа, во услови на истовремен пораст на цените на стоките и услугите (0,3% односно 0,1% соодветно). Месечното зголемување на цените на мало во основа е резултат на сезонското зголемување на цените на земјоделските и прехранбените производи кон крајот на годината, овојпат за 5,9% и 1,2% соодветно. Цените кај останатите групи на производи мируваа на месечна основа. Во исто време, на годишна основа, декемврискиот индекс на цените на мало бележи зголемување од 3,2%, рефлектирајќи го покрај претходно наведеното, и зголемувањето на цените на индустриските и непрехранбените индустриски производи иницирано од порастот на производните трошоци по основ на повисока светска цена на нафтата. Во просек, во 2005 година цените на мало се повисоки за 2,1%.

Во последниот месец од годината мируваа цените на производителите на индустриски производи кај сите категории, со единствена промена во делот на производството на нафтени деривати, каде намалувањето на рафинериските цени предизвика месечен пад од 3%. Сепак, оваа промена речиси и да немаше влијание врз вкупниот индекс на цени на производители на индустриски производи, кој во периодот јануари-декември 2005 година остана на нивото од 3,2%.

Придонес во стапката на инфлација

Извор: Државен завод за статистика

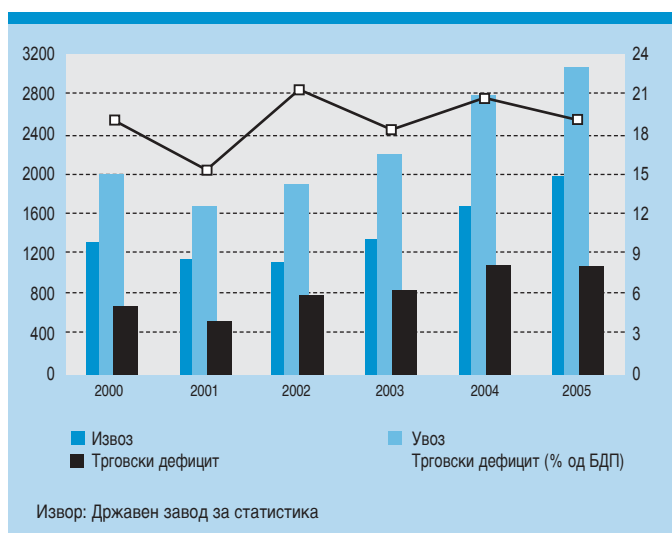
2. НАДВОРЕШЕН СЕКТОР

2.1. Надворешно-трговска размена

Надворешно-трговската размена на Република Македонија во декември 2005 година забележа зголемување на месечна основа од 5,2%, додека на годишна основа, во споредба со декември 2004 година забележа намалување од 8,9%. Во овие рамки, на месечна основа, извозот бележи пораст од 2,2%, во услови на позначителен пораст на страната на увозот на стоки од 7%, што предизвика декемврискиот трговски дефицит да достигне 125 ми-

лиони САД долари, односно 15.8 милиони долари повеќе од ноемврскиот. На тој начин, месечната покриеност на увозот со извоз е намалена за 2,7 процентни поени и изнесува 58,4%.

Анализирано на годишно ниво, во 2005 година се забележани значајни позитивни движења во надворешната трговија, изразени преку зголемување на извозот на стоки за 21,8% во споредба со 2004 година, пред се како резултат на рестартирањето на одделни капацитети и зголемената економска активност на деловните субјекти во државата. Истовремено, зголемениот увоз за 10,1% резултираше во намалување на дефицитот во размената со странство на ниво од 1.187 милиони САД долари, што претставува намалување од 67 милиони долари во споредба со 2004 година. Ваквите остварувања придонесоа за реално намалување на трговскиот дефицит од нивото од 20,9% од БДП во 2004 година на 18,5% од БДП во 2005 година. Степенот на покриеност на увозот со извоз на стоки на годишно ниво е подобрен за 6 процентни поени и изнесува 63,2%.

бените производи 3,5 пати е зголемен извозот на месо и преработки од месо. Намалување се забележува во извозот на нафта и производи од нафта за 2.3 милиони долари (14%), како и во извозот на железно и челик од 1.5 милиони долари (4,2%).

Гледано на годишно ниво, во 2005 година извозот на железно и челик се зголеми за 129.8 милиони долари (32%) во однос на 2004 година, извозот на нафта и производи од нафта е зголемен за 82.8 милиони долари или за 109,7%, тутунот и преработките од тутун се зголемени за 29 милиони долари (околу 40%), овошјето и зеленчукот за 23.5 милиони долари (37.1%), облеката за 7.7 милиони долари (1,6%), пијалациите за 6.2 милиони долари или 11,3%. Сепак, како негативна карактеристика, во структурата на извозот и понатаму доминираат неколку категории, при што следните шест групи на производи сочинуваат дури 70% од вкупниот извоз во 2005 година.

Во 2005 година, 53,1% од вкупно извезените стоки се пласирани на пазарот на Европска Унија, од каде во исто време се увезени 45,5% од вкупно увезените стоки во Република Македонија. На годишно ниво, извозот на стоки во Европска Унија е поголем за 13,2%, додека увозот за 0,5%. Србија и Црна Гора, Германија, Грција, Италија, Британските Девствени Острови и Хрватска се наши најголеми партнери, чие учество во вкупниот извоз изнесува 72%.

На страната на увозот, имајќи ја предвид енергетската зависност на Република Македонија, и понатаму главни увозни производи (според СМТК) во 2005 се нафтата и производите од нафта, потоа железото и челикот, текстилните предива, друмски возила, електрични машини и делови итн.

Само за споредба, во текот на 2005 година увезена е нафта и нафтени деривати во вредност од 492 милиони САД долари, што претставува зголемување

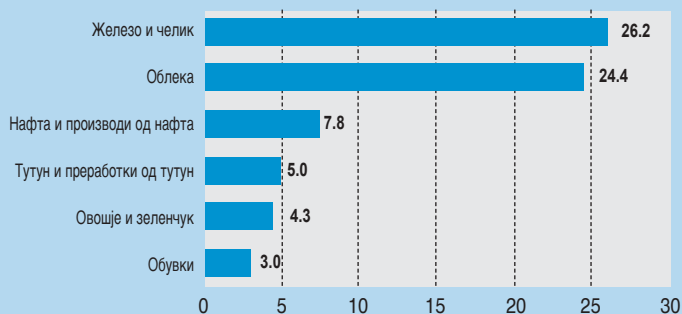
	2004	2005	апсолутен пораст	стапки во %	учество во %	
					2004	2005
Железо и челик	405,361,608	535,148,686	129,787,078	32.0	24.2	26.2
Облека	490,321,196	498,002,888	7,681,692	1.6	29.3	24.4
Нафта и производи од нафта	75,452,770	158,224,042	82,771,272	109.7	4.5	7.8
Тутун и преработки од тутун	72,815,430	101,887,281	29,071,851	39.9	4.3	5.0
Овошје и зеленчук	63,434,020	86,974,582	23,540,562	37.1	3.8	4.3
Обувки	54,964,072	61,172,523	6,208,451	11.3	3.33	3.0
Вкупно Р. М.	1,675,877,228	2,041,265,162	365,387,934	21.8	100.0	100.0

Извор: Државен завод за статистика

Анализирано по групи производи по СМТК, на месечна основа, во декември 2005 година се забележува зголемување на извозот на облека за 5 милиони долари (12,1%), извоз на пијалаци за 2.8 милиони долари (58,4%), додека во групата на прехран-

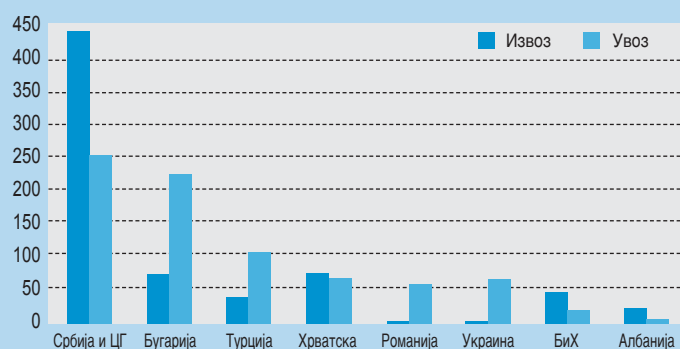
ње од 55,6% во однос на 2004. Со оглед дека увезената количина (во килограми) е зголемена за само 10,6%, се потврдува фактот дека главна детерминанта на увозот на нафта и нафтени деривати е

Извоз на поважни групи производи по СМТК
(2005, структура во %)

Извор: Државен завод за статистика

НТР со земји со кои се реализираат договори за слободна трговија

Извор: Државен завод за статистика

Извоз и увоз на нафта и производи од нафта (по СМТК)

	кг	извоз		кг	увоз	
		\$	денари		\$	денари
2004 1)	206,922,522	75,452,770	3,728,159,072	1,112,268,032	316,296,568	15,628,371,584
2005 2)	305,057,812	158,224,042	7,799,163,633	1,229,815,330	492,046,572	24,312,267,134

Извор: Државен завод за статистика

1) 1\$= 49.4105
2) 1\$= 49.2919

исклучително високиот пораст на нивната цена на светските берзи (рафинериската цена на нафтата од почетокот на годината е поголема за повеќе од 80%, додека цената на суровата нафта е зголемена за 60%). Од статистичките податоци може да се согледа дека доколку увезената нафта во 2005 се увезеше по цени од 2004 година, вредноста на уво-

зот ќе беше за 142.3 милиони долари пониска од остварената.

Околу 30% од трговскиот дефицит во 2005 година е остварен во трговската размена со Бугарија, Турција, Романија и Украина.

Анализата на валутната структура на надворешно-трговската размена на Република Македонија во 2005 година, покажува високо зголемување на извозот реализиран во евра, и тоа за 214.6 милиони евра, односно 21,1%, додека на страната на увозот зголемувањето изнесува 75 милиони евра, односно 4,3%. Истовремено, и трговијата во долари бележи зголемување на страната на извозот за 103.7 милиони долари или 27%, додека, заради сеуште „поефтиниот долар“, увозот е зголемен за 216 милиони долари или 31,1%.

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија
(по валути)

извоз	2004					2005					апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
валута	000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структура во %	000 т	извоз во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	извоз во денари	структура во %		
EUR	1,540	1,016,218,197	61.3377	62,332,486,904	75.4	2,015	1,230,861,810	61.2958	75,446,659,362	75.0	214,643,613	21.1
USD	560	383,715,425	49.4105	18,959,571,016	22.9	710	487,382,301	49.2919	24,023,999,619	23.9	103,666,875	27.0
EUR+USD	2,100			81,292,057,920	98.4	2,725			99,470,658,981	98.9		
Вк. извоз	2,108			82,653,654,308	100.0	2,731			100,583,282,276	100.0		21.7

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

НАДВОРЕШНО - ТРГОВСКА РАЗМЕНА на Република Македонија
(по валути)

салдо на тргов. размена	2004					2005					апсолутна промена во валутна вредност	релативна промена во валутна вредност (во %)
валута	000 т	износ на салдо во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	салдо во денари	структура во %	000 т	износ на салдо во валута	просечен курс на денарот во однос на валутите	салдо во денари	структура во %		
EUR	-596	-742,676,656	61.3377	-45,554,077,919	73.6	-136	-603,877,449	61.2958	-37,015,151,348	63.2	138,799,207	-18.7
USD	-1,334	-311,020,072	49.4105	-15,367,657,273	24.8	-1,440	-423,362,211	49.2919	-20,868,327,789	35.6	-112,342,139	36.1
EUR+USD	-1,930			-60,921,735,192	98.5	-1,576			-57,883,479,137	98.8		
Дефицит	-1,934			-61,878,162,192	100.0	-1,581			-58,606,154,423	100.0		-5.3

Извор: Државен завод за статистика и НБРМ

Оствареното негативно салдо од надворешно-трговската размена е помало од тоа во 2004 година. Така, делот од дефицитот што е остварен во евра се намали за околу 138.8 милиони евра (или за 18,7%), при истовремено зголемување на доларскиот дел на дефицитот за 112.3 милиони долари (или за 36,1%). Соодветно на ова, вкупниот денарски износ на трговскиот дефицит забележа намалување од 3.3 милијарди денари (околу 53.3 милиони евра по просечен курс од 2005 година), односно 5,3%.

2.2. Надворешен долг

На крајот на декември 2005 година, надворешниот долг на Република Македонија достигна 2.168 милиони САД долари, и во однос на претходниот месец е зголемен за 209 милиони долари. Високото месечно зголемување на долгот во основа се должи издадените еврообврзници во висина од околу 180 милиони САД долари, со кои земјата се задолжи на меѓународниот пазар на капитал, како пристигнатите средства од заемот од Меѓународната банка за обнова и развој (Програмски заем за развојни политики, ПДПЛ- I). Приливите од еврообврзницата ќе бидат искористени за откуп на веќе постоечкиот долг кон Лондонскиот клуб на кредитори. На годишна основа, надворешниот долг во 2005 година е зголемен за 205 милиони долари во споредба со 2004, при отплата на обврски спрема странство во износ од 332 милиони долари.

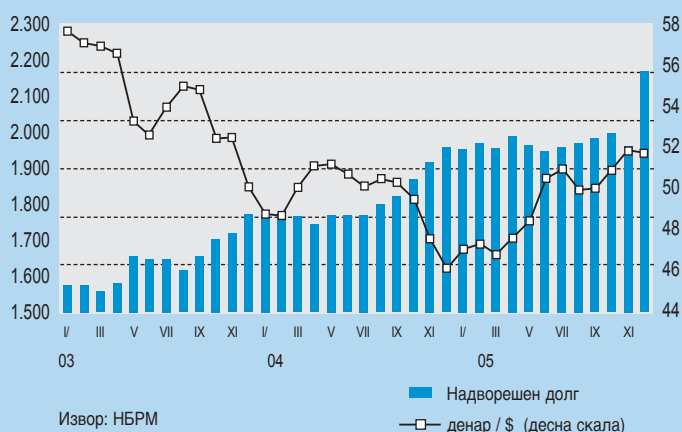
Во структурата на долгот по кредитори, се забележува намалување на учеството на мултилатералните кредитори од 51,5% на помалку од половина (48,5%), од кои најголем дел се ИДА, ИБРД, ЕИБ и ЕУ. Учеството на билатералните кредитори е речиси непроменето (9,4%), додека учеството на приватните кредитори е зголемено од 37% на 42%. Во рамките на приватните кредитори, на Лондонскиот клуб отпаѓа 24%.

Во текот на декември 2005 година, повлечени се средства во износ од 217.2 милиони долари. Овој износ е значително повисок од предходните месеци, а најголемиот дел, односно 178 милиони долари потекнуваа од приватни банки и финансиски институции. Од мултилатералните кредитори повлечени се 38.3 милиони долари од кои најмногу од (ИБРД 29.8 милиони долари).

Во 2005 година повлечени се средства во износ од 501 милион долари, од кои 342 милиони од приватни банки, финансиски институции и нефинансиски приватен сектор. Што се однесува до мултилатералните кредитори, средства се повлечени од ИБРД во износ од 54.2 милиони долари, насочени кон проекти за подобрување на енергетскиот систем, за реконструкција на иригациониот систем, за транспортен систем (Македонски железници), за управување со здравствениот сектор, за имплементација на социјалната заштита, за реформи во јавниот сектор и прв програмски заем за развојни политики. Средствата од ЕБРД во висина од 46.9 милиони долари се насочени во проекти за патишта 2, за реконструкција на Охридскиот аеродром и за изградба на далекуводи. Од ЕИБ се финансирани проектите за олеснување на трговијата и транспортот, за култура и развој на заедниците, за унапредување на општините, за развој на деца и младинци и услуги во земјоделството. Средствата од ММФ од 15.5 милиони долари се насочени за поддршка на платниот биланс.

Во последниот месец, износот на новосклучени кредити е највисок од почетокот на годината и изнесува 206 милиони долари, од кои 178 милиони долари се склучени со приватни банки и финансиски институции и нефинансиски приватен сектор, а останатите со мултилатерални кредитори (ИБРД 28.8 милиони долари). Во 2005 година, склучени се нови кредити во износ од 518.8 милиони, од кои околу 75% се со приватни кредитори. Овие новосклучени кредити ќе се користат во наредните години.

Движење на надворешниот долг и курсот на САД\$

Користење на кредити и сервисирање на долгот

Редовното и навремено сервисирање на обврските кон странство продолжи и во овој месец, при што отплатени се 15 милиони долари, од кои 11.8 милиони долари главница. Притоа, кон мултилатералните кредитори отплатени се 5.3 милиони долари, кон билатералните 2.5 милиони долари, додека остатокот од 7.2 милиони долари кон приватните кредитори. Кумулативно, за периодот јануари–декември 2005 година, отплатено е 232.3 милиони долари обврски спрема странство, од кои 178.1 милиони долари главница.

Согласно Планот на отплата на Народната банка на Република Македонија, во 2006 година достасуваат за плаќање 486.1 милиони долари обврски спрема странство, од кои 410.6 милиони главница.

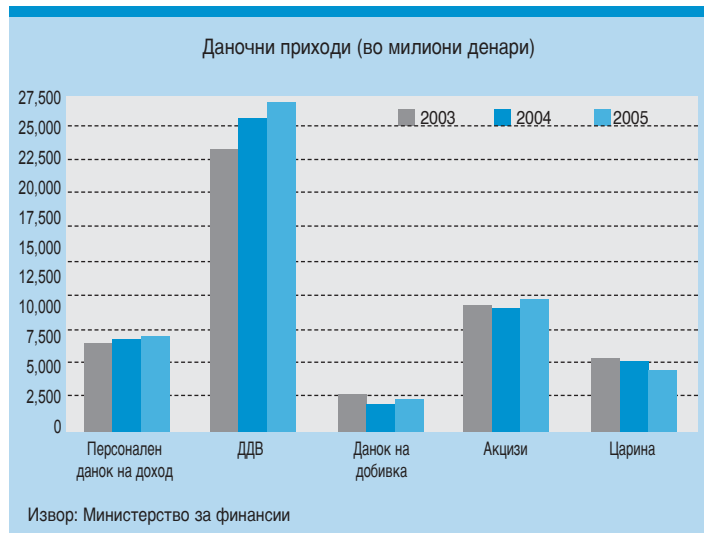
Состојбата на краткорочниот долг на крајот на декември 2005 година изнесуваше 84.5 милиони долари. Притоа, во овој месец користени се краткорочни финансиски кредити во износ од 3.8 милиони долари, односно од почетокот на годината вкупно се користени 72.6 милиони долари. Отплатени се обврски спрема странство во висина од 0.9 милиони долари, од кои 0.86 милиони главница. За цела 2005 година отплатени се 26.8 милиони долари, од кои 24.9 милиони долари главница.

3. ФИСКАЛЕН СЕКТОР

Во периодот јануари – декември 2005 година, вкупните приходи на Централниот буџет достигнаа износ од 61.257 милиони денари, што претставува зголемување на наплатените приходи за 7,5% во споредба со 2004 година. Поголемото остварување на вкупните приходи е евидентирано речиси кај сите видови на даночни приходи, со исклучок на приходите од царини, како и кај неданочните приходи.

Во овие рамки, во дванаесетте месеци од 2005 година даночните приходи се реализирани во висина од 55.022 милиони денари, што претставува годишно зголемување од 4,8%. Анализирани по одделни категории, учеството на данокот на додадена вредност во вкупните даночни приходи изнесува 49,2%, односно учеството на ДДВ заедно со акцизите изнесува 69,4%. Притоа, од данокот на додадена вредност наплатени се вкупно 27.082 милиони денари, што претставува пораст од 5,1% (или 1.325 милиони денари повеќе) во споредба со истиот период лани. Приходите по основ на акцизи се зголемени за 7,3% (754 милиони денари) во однос на истиот период лани, при што достигнаа износ од 11.089 милиони денари. Притоа, како карактеристика на акцизните приходи во 2005 година се изво-

јува зголемена акцизата на патничките автомобили со работна зафатнина над 1.000 см³ (согласно Законот за изменување и дополнување на законот за акцизи „Службен весник на РМ“ бр.96/04), како и зголемување на акцизната стапка за цигарите согласно договорот со СТО.

Трендот на пораст на приходите на годишна основа беше присутен и кај приходите од персоналниот данок на доход и данокот на добивка, кои во овој период достигнаа 8.097 милиони денари, односно 2.837 милиони денари кај данокот на добивка. Со други зборови, приходите по основ на персоналниот данок се повисоки за 390 милиони денари (или 5,1%), односно за околу 573 милиони (или 20,2%) кај добивката.

Единственото очекувано намалување на приходите во 2005 година е регистрирано кај приходите од царина, кои во овој период достигнаа 5.266 милиони денари, што претставува намалување од 9,5% на годишно ниво. Падот на приходите од царини е резултат на намалувањето на царинските стапки согласно Договорот за пристапување кон СТО, како и договорите за слободна трговија.

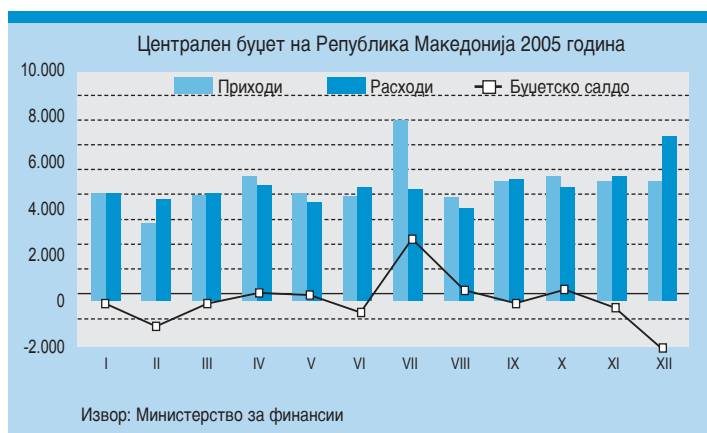
На трошковната страна на Централниот буџет, во периодот јануари–декември 2005 година реализирани се вкупни расходи во висина на 60.043 милиони денари, што е за 6,1% или 3.430 милиони денари повеќе во однос на истиот период лани. Во рамките на вкупните расходи, трошоците за плати и надоместоци (кои достигнаа 21.655 милиони денари и во 2005 година се повисоки за 3,4%) учествуваат со 36,1%. Ова зголемување е резултат на зголемувањето на расходите за плати како резултат на примената на т.н. декомпресија на платите на државните службеници. Расходите за стоки и услуги се извршени во износ од 7.262 милиони денари од 36% во вкупните расходи на Централниот Буџет), во овој

период, односно повеќе за 6,3% во споредба со истиот период лани.

Во делот на трансферите, потрошени се 21.607 милиони денари, што е речиси идентично ниво како и во претходната година. Во овие рамки, трансферите кон Фондот за пензиско и инвалидско осигурување достигнаа износ од 7.829 милиони денари.

Во овој период, по основ на капиталните расходи потрошени се 7.201 милион денари, што е за 47,4% или 2.315 милиони денари повеќе во споредба минатата година.

Во периодот јануари–декември 2005 година, ваквите движења во фискалната сфера, односно дисциплинираната буџетска политика и подобрата наплата на јавните приходи придонесоа за остварување на суфицит на Централниот Буџет во висина од 1.214 милиони денари, или 0,4% од БДП.

4. МОНЕТАРЕН СЕКТОР

Во декември 2005 година, монетарната политика се спроведуваше во услови на релативно експанзивна фискална политика (централниот буџет забележа дефицит од 2.6 милијарди денари), како и поволни движења на девизниот пазар (НБРМ во декември 2005 година изврши нето откуп од 12.8 милиони долари).

Вкупните ликвидни средства на банкарскиот сектор забележаа значителен пораст од 32% на месечна основа, како резултат на зголемувањето на парите во благајните од 49,8%, но и на средствата на жиро сметките од 12%. Од аспект на тековите на креирање и повлекување на ликвидност, јавната потрошувачка и реализираниот нето-откуп од страна на НБРМ на девизниот пазар делуваа во насока на креирање на ликвидност. Во иста насока делуваа и благајничките записи, при што вака креираната ликвидност кај банките беше неутрали-

зирана преку високиот сезонски пораст на готовите пари во оптек (новогодишни и божиќни празници).

На крајот од декември 2005 година, на месечна основа, примарните пари забележаа пораст од 16,7% како резултат на порастот на сите компоненти на примарните пари, односно готовите пари во оптек за 10,8%, парите во благајните за 49,8% како и средствата на жиро-сметките за 12%. Ваквите движења детерминираа раст кај монетарниот агрегат М1 од 6,2% на месечна основа. Во услови на пораст на краткорочните денарски и девизни депозити, монетарниот агрегат М2 на месечна основа се зголеми за 3%. Значителниот раст на долгорочните девизни депозити детерминираа пораст кај најширокиот монетарен агрегат М4 од 3,1%.

Монетарни агрегати и нивни компоненти	III.05	VI.05	IX.05	X.05	XI.05	XII.05
Готови пари во оптек	13207	13390	13490	13528	13034	14439
Депозитни пари	13741	13752	14416	144111	4899	15224
Монетарен агрегат М1	26948	27142	27906	27939	27933	29663
Краткорочни денарски депозити	23336	26335	20732	22340	23242	24364
Краткорочни девизни депозити	42495	45462	48142	47789	48921	49107
Монетарен агрегат М2	92779	98939	96780	98068	100096	103134
Немонетарни депозити	4644	4902	4871	4932	4843	5040
денарски	3111	3093	3130	2908	2971	3057
девизни	1533	1809	1741	2024	1872	1983
Монетарен агрегат М4	97423	103841	101651	37545	104939	1081

Извор: Народна банка на Република Македонија

Во декември 2005, година вкупниот депозитен потенцијал на комерцијалните банки забележа пораст од 2% на месечна основа. Од аспект на валутната структура, растот беше детерминиран од порастот на денарските депозити за 4,6%, но и на девизните депозити 0,6%. Истовремено, анализата на депозитниот потенцијал според рочноста покажува раст како на краткорочните така и на долгорочните депозити. Кредитите на приватниот сектор во декември забележаа пораст од 1,6% на месечна и 20,5% на годишна основа, при што порастот е поинтензивен кај кредитите во странска валута. Доминантен придонес во порастот на кредитирањето имаат долгорочните кредити во денари насочени кон секторот население и долгорочните девизни кредити алоцирани кај корпоративниот сектор.

Каматната политика на комерцијалните банки не забележа некоја позначајна промена. Имено, просечните пондерираны каматни стапки за денарски кредити во декември 2005 година изнесуваа 12% и во однос на претходниот месец претставува незначителен пад. Истовремено, каматните стапки на девизните кредити изнесуваа 7,8% што претставу-

Депозитен потенцијал и кредити на приватен сектор	(во мил. денари)	Месечна промена	Годишна промена
Депозитен потенцијал	78511	2.0	18.3
Денари	27421	4.6	15.0
Во странска валута	51090	0.6	20.2
Краткорочен	73471	1.8	19.9
Долгорочен	5040	4.1	-0.4
Кредити на приватен сектор	68777	1.6	20.5
Денари	51672	1.2	12.9
Во странска валута	17105	2.8	50.7

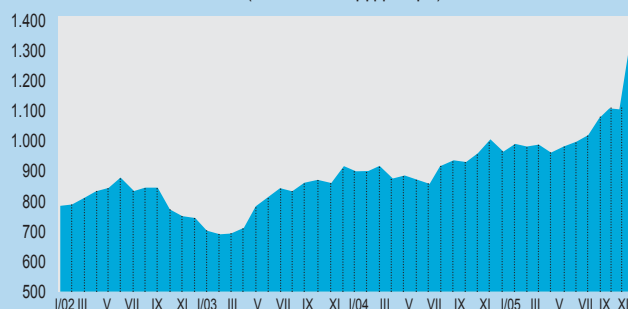
Извор: Народна банка на Република Македонија

ва благ пораст во однос на претходниот месец. Просечните пасивни каматни стапки останаа на исто ниво од претходниот месец (5,6% и 1,4% респективно).

4.1. Бруто девизни резерви

Во декември 2005 година интервенциите на НБРМ на девизниот пазар беа во насока на креирање на примарни пари, при што во овој месец НБРМ откупи 13.3 милиони САД долари и продаде 536.000 долари, со што нето ефектот беше откупени 12.8 милиони долари. Ваквите случувања на девизниот пазар како и приливот од издадената евро обврзница, придонесоа бруто девизните резерви на крајот на 2005 година да достигнат ниво од 1.324 милиони САД долари и во однос на крајот на ноември 2005 година се повисоки за 230 милиони долари.

Бруто девизни резерви
(милиони САД долари)

Извор: Народна банка на Република Македонија

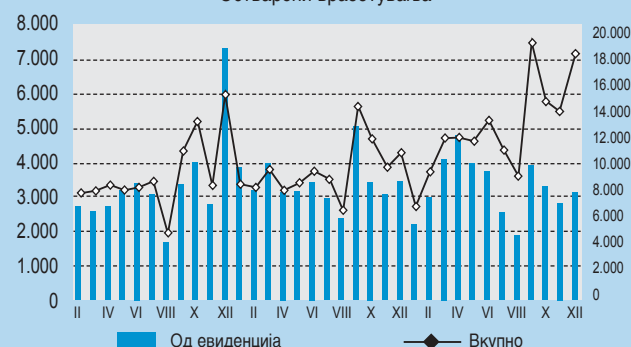
5. ПАЗАР НА РАБОТНА СИЛА

5.1. Вработеност

Во текот на 2005 година, во Агенцијата за вработување на Република Македонија регистрирани се 147.965 засновани нови работни односи, што е за 30% повеќе во споредба со минатата година. Всушност, 2005 година е најуспешна досега во поглед на бројот на нови остварени вработувања, што особено се однесува на месеците септември и декември кога се склучени повеќе работни договори дури и во споредба со периодот на примена на законот за поттикнување на вработеноста. На годишно ниво, вработувањата на неопределено време учествуваат со 57% во вкупните вработувања.

Вработувањата на лица од евиденцијата на Агенцијата за вработување односно од регистрираните невработени лица во 2005 година учествуваа со 27% во вкупните вработувања, додека останатите вработувања се директно од дотогаш неактивното население (на пример студенти кои го завршиле школувањето), или лица кои преминале од едно на друго работно место.

Остварени вработувања

Извор: Агенција за вработување

Горенаведените податоци несомнено упатуваат на позитивен тренд во македонската економија. Она што е од особена важност за носителите на економската политика е во кои сектори од економијата се сконцентрирани новите вработувања, односно кои сектори остваруваат релативно висок пораст. Најголем број од новите вработувања во 2005 година според дејноста на работодавецот се регистрирани во преработувачката индустрија (27,5%), потоа во трговијата (19,2%), образование и здравствена и социјална дејност, јавна управа и во сообраќај, складирање и врски.

5.2. Невработеност

На крајот на декември 2005 година, бројот на регистрирани невработени лица изнесуваше 359.989 што е за 31.083 лице, или 9% пониско во споредба со декември 2004.

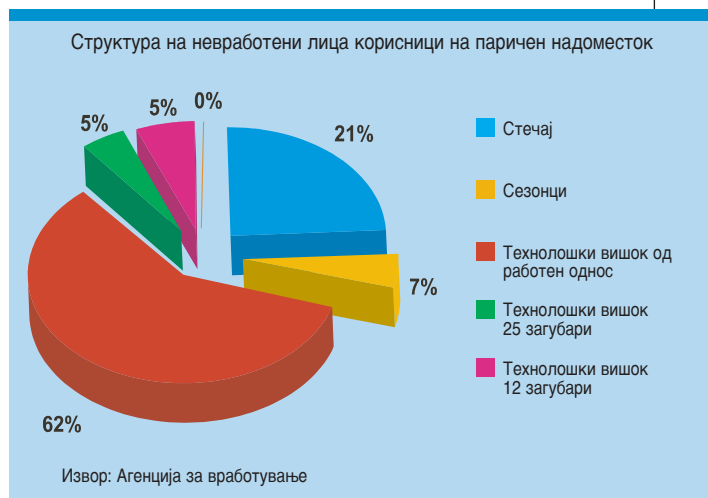

Нето одливот од регистарот на Агенцијата за вработување во 2005 година е резултат на поголемиот одлив во споредба со приливот на невработени лица. Најголем дел од одливот се новите вработувања (покрај одливот по основ на бришани лица поради непријавување во Агенцијата, основање на претпријатие и сл.) кои изнесуваат 147.965, од кои на 31 декември 2005 година сеуште траеле 95.066 работни договори. Речиси сите раскинати договори се оние кои биле склучени на определено време или како сезонски работи.

Според образовната структура, регистрираната невработеност е неповолна имајќи предвид дека 52% од невработените на крајот на декември 2005 година биле без, или со основно образование, 24% со завршено средно образование, 17% со непотполно средно образование, 4,5% со факултет, а останатите се со вишо образование, како и магистри и доктори на науки. Најголем дел од невработените лица или 62,4% се во таканаречената примарна возрасна група од 25–49 години (население кое е најспособно за работа). Околу 42% се невработени лица над 4 година чиј човечки капитал и работни навики се намалиле во текот на долгогодишната невработеност што негативно влијание врз нивните шанси за наоѓање на работа.

5.3. Корисници на паричен надоместок за невработеност и право на здравствено осигурување

На крајот на декември 2005 година, 40.124 лица користеле паричен надоместок во случај на невработеност, што претставува 11% од евидентираните невработени лица. Во однос на истиот период претходната година, бројот на корисници на паричен надоместок е намален за 12,5% што главно се должи на намалувањето на бројот на корисници по основ на технолошки вишок од загубари и стечај.

Од вкупниот број на регистрирани невработени лица на 31 декември 2005 година, 67,4% користеле бесплатно здравствено осигурување од Агенцијата за вработување. На годишна основа, бројот на корисници на здравствено осигурување е намален за 3,9%.

5.4. Корисници на пензии и социјална помош

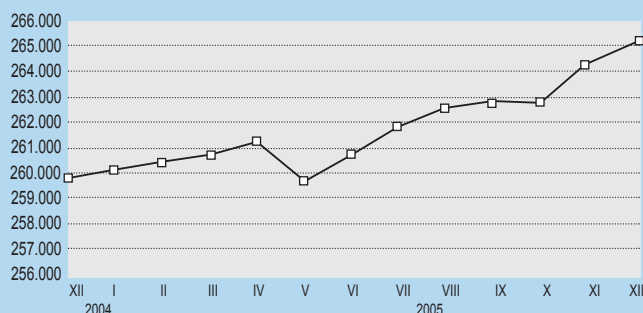
Континуираниот пораст на бројот на пензионерите со мали исклучоци продолжи и во текот на целата 2005 година. Согласно последните податоци на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување, во декември 2005 година се евидентирани 265.152 пензионери, што во однос на ноември претставува пораст од 0,3%, или зголемување од 786 лица. На годишна основа, овој број е поголем за 5.077 лица, односно за цели 2%. За исплата на пензиите, во последниот месец од 2005 година потрошени се 1.918 милиони денари.

Структурно гледано, поголем дел од нив се таканаречени старосни пензии 53,9%, потоа следуваат семејните пензии со 27,2% и инвалидските пензии со 18,9%. Пензионерите од првата група (до 11.654

ден.), учествуваат со 88,3%, во вкупниот број на овие корисници, додека тие од втората група (над 11.654 ден.) со 11,7%.

Висината на просечната пензија во текот на целата 2005 година се одржува на константно ниво, при што во декември 2005 година вредноста на просечната пензија изнесуваше 7.463 денари, што е на приближно исто ниво како во претходниот месец. Соодносот на просечната пензија за декември со просечната исплатена нето плата во ноември¹ 2005 година изнесуваше 58%.

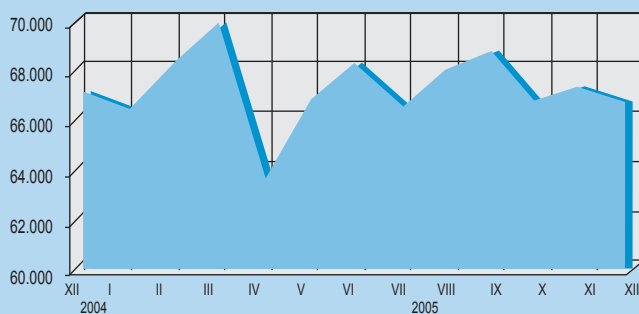
Вкупен број на пензионери

Извор: Фонд на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија

Во делот на корисниците на социјална помош, во текот на 2005 состојбата остана речиси непроменета, односно се одржуваше на константно ниво. Имено, во декември³ 2005 година за исплата на социјална помош потрошени се 149.1 милион денари за 66.485 домаќинства. Споредено со ноември оваа година, ваквото остварување претставува намалување од 609 лица или 1%, речиси идентично како и годишна основа. Сепак, тука треба да се има во предвид и фактот дека во овој месец не се евидентирани последните податоци за Скопје поради задоцнување при собирањето на истите.

Корисници на социјална помош

Извор: Министерство за труд и социјална политика

Што се однесува до категоријата на корисници на постојана парична помош и туѓа нега, и тука немаме поголеми отстапувања. Имено за постојана парична помош се потрошени 28 милиони денари за 4.962 корисници, додека за 22.532 лица корисници на помош за туѓа нега се потрошени 83 милиони денари.

5.5. Просечна нето-плата

Во последните месеци од годината, кај просечните плати се забележани позитивни движења, при што во ноември 2005 година е евидентирана просечна нето-плата од 12.867 денари. Споредбено со претходниот месец ова претставува номинално зголемување од 0,6% и реално од 0,9%. Гледано по сектори на дејности, на месечна основа, пораст на платите е регистриран во земјоделството (4,1%) и услугите (0,4%), додека во индустрија е забележано мало намалување од 0,8%. Во овој месец, најголем пораст од 23,7% е регистриран во одделот „Компјутери и сродни активности“. Во поглед на висината на платите, највисоки плати се исплатуваат во секторот „Финансиско посредување“, (26.110 денари), додека најниска плата се исплатува во „Градежништво“ (9.804 денари).

На годишна основа, номиналната и реалната просечна плата регистрираа стапка на пораст од 4,7%, односно 4,5%.

Во ноември 2005 година, 16,3% од вработените во Република Македонија не примиле плата, што претставува намалување за 0.2 процентни поени во однос на претходниот месец. Ова значи дека состојбата со овие работници, постепено се нормализира.

Просечни нето-плати (годишни промени, %)

Извор: Државен завод за статистика

2) Споредбата се врши со просечната плата од претходниот месец бидејќи податоците за плати излегуваат со еден месец задоцнување.

3) Без најновите податоци за Скопје.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Надворешниот долг на крајот на декември 2005 година изнесуваше 2.168 милиони долари и во однос на ноември е зголемен за 209 милиони долари. Месечното зголемување на надворешниот долг главно се должи на задолжувањето на јавниот сектор, врз основа на издадените еврообврзници и заемот од Меѓународната банка за обнова и развој (Програмски заем за развојни политики, ПДПЛ-I). Надворешниот долг во 2005 година споредено со 2004 година е зголемен за 205 милиони долари, при отплата на обврски спрема странство во износ од 232 милиони долари.

Во структурата на надворешниот долг по кредитори, во овој месец се забележа намалување на учеството на мултилатералните кредитори, од 51,5% на помалку од половина (48,5%), од кои најголем дел се (ИДА, ИБРД, ЕИБ, и ЕУ). Билатералните кредитори во структурата на долгот учествуваат скоро исто како и во предходниот месец (9,4%), а учеството на приватните кредитори е зголемено од 37% на 42%.

Во декември резидентите користеле средства во износ од 217.2 милиони долари. Овие средства се значително повеќе од предходните месеци, а најголемиот дел, односно 178 милиони долари потекнуваа од приватни банки и финансиски институции. Од мултилатералните кредитори повлечени се 38.3 милиони долари од кои најмногу од (ИБРД 29.8 милиони долари).

Во 2005 година повлечени се средства во износ од 501 милион долари, од кои 342 милиони долари од приватни банки, финансиски институции и нефинансиски приватен сектор. Во рамките на мултилатералните кредитори користени се средства од ИБРД во износ од 54.2 милиони долари, кои се насочени во проекти за подобрување на енергетскиот систем, за реконструкција на ирегациониот систем, за транспортен систем (Македонски железници), за управување со здравствениот сектор, за имплементација на социјалната заштита, за реформи во јавниот сектор и прв програмски заем за развојни политики. Средствата од ЕБРД во висина од 46.9 милиони до-

лари, се насочени во проекти за патишта 2, за реконструкција на Охридскиот аеродром и за изградба на далекуводи. Од ЕИБ се финансирани проектите за олеснување на трговијата и транспортот, за култура и развој на заедниците, за унапредување на општините, за развој на деца и младинци и услуги во земјоделството. Средствата од ММФ од 15.5 милиони долари се насочени за поддршка на платниот биланс.

Сервисирањето на обврските, продолжува да се извршува редовно и навремено, при што во декември отплатени се 15.0 милиони долари (11.8 милиони долари главница). Притоа, спрема мултилатералните кредитори платени се 5.3 милиони долари, кон билатералните кредитори 2.5 милиони долари, а остатокот од 7.2 милиони долари спрема приватни кредитори. Кумулативно, за периодот јануари-декември 2005 година отплатени се 232.3 милиони долари обврски спрема странство, од кои 178.1 милион долари главница.

Новосклучените кредити во декември изнесуваа 206 милиони долари, од кои 177 милиони долари се склучени со приватни банки и финансиски институции и нефинансиски приватен сектор, а останатите со мултилатерални кредитори (ИБРД 28.8 милиони долари). Во 2005 година склучени се нови кредити во износ од 518.8 милиони долари, од кои околу 75% се склучени со приватни кредитори. Новосклучените кредити во 2005 година ќе се користат во наредните години.

Согласно Планот на отплата на Народната банка на Република Македонија, во 2006 година достасуваат обврски за плаќање кон странските кредитори во износ од 486.1 милиони долари, од кои 410.6 милиони долари главница.

Краткорочниот надворешен долг на крајот на декември 2005 година изнесуваше 84.5 милиони долари. Притоа, во овој месец користени се финансиски кредити во износ од 3.8 милиони долари, а платени се обврски во износ од 0.9 милиони долари (0.86 милиони долари главница). За цела 2005 година отплатени е 26.8 милиони долари, од кои 24.9 милиони долари главница.

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА¹

(милиони САД долари)

	31.12.1998	31.12.1999	31.12.2000	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.03.2005	30.06.2005	30.09.2005	31.10.2005	30.11.2005	31.12.05
Официјални кредитори	1.004	1.031	1.033	980	1.048	1.198	1.313	1.270	1.236	1.243	1.245	1.222	1257
Мултилатерала	684	714	716	688	756	926	1062	1041	1.014	1.035	1.036	1.016	1052
IMF	114	113	82	71	67	68	62	61	53	67	66	63	62
IBRD	115	117	123	124	145	181	224	215	225	223	224	221	248
IFC	55	57	57	33	18	20	9	8	7	7	6	6	6
IDA	179	222	250	255	295	358	388	378	366	365	364	360	362
EIB	54	68	67	75	102	116	148	143	132	141	140	136	140
EUROFIMA	22	17	17	14	12	8	8	8	7	7	7	7	7
CEDB	5	5	7	6	14	17	23	22	20	20	21	20	20
EBRD	90	72	72	61	32	36	65	78	83	83	86	84	88
EU	48	40	37	44	65	112	122	116	109	109	109	106	106
IFAD	1	2	3	4	5	7	10	11	12	13	13	13	13
EAR	0	0	1	1	0	2	1	1	0	0	0	0	0
Билатерала	320	317	316	292	292	272	252	230	222	208	209	206	205
Приватни кредитори	394	407	405	464	501	572	644	690	708	737	744	737	911
Лондонски клуб	243	250	253	262	254	234	233	228	227	222	222	222	222
Останати	151	157	152	202	247	328	412	462	480	514	522	515	689
Банки и финан. инстит.	27	26	32	143	181	211	250	241	245	259	264	258	435
Претпријатија	124	131	120	59	66	117	162	221	235	255	258	257	254
ВКУПНО	1.398	1.438	1.438	1.444	1.549	1.770	1.957	1.960	1.944	1.980	1.989	1.959	2168

Извор: Народна банка на Република Македонија

1) Долгорочен и среднорочен долг

ОТПЛАТА НА ДОЛГОТ ПО КРЕДИТОРИ

(јануари – декември 2005 год.)

(во милиони САД долари)	Вкупно	Главница	Камата
Вкупно (главница и камата)	232,3	178,0	54,3
Официјални кредитори	122,5	91,6	30,9
Мултилатерала	73,4	50,4	23,0
IMF	12	10,7	1,3
IBRD	18	11,1	6,9
IFC	3,2	2,8	0,4
IDA	5,2	2,4	2,8
EIB	14,2	9,1	5,1
EUROFIMA	0,4	0,0	0,4
CEDB	0,7	0,1	0,6
EBRD	16,7	13,7	3
EU	2,4	0,0	2,4
IFAD	0,1	0,0	0,1
EAR	0,5	0,5	0
Билатерала	49,1	41,2	7,9
Репрограм 1995	27,8	22,5	5,3
Нерепрограман долг	0,0	0,0	0,0
Репрограм 2000	9,2	9,0	0,2
Новосклучени кредити	12,1	9,6	2,4
Приватни кредитори	109,8	86,4	23,4
Лондонски клуб	17,9	10,5	7,4
Останати	91,9	75,9	16,0
Банки и финансиски институции	59,2	48,1	11,1
Претпријатија	32,7	27,8	4,9

Извор: Народна банка на Република Македонија

НАДВОРЕШЕН ДОЛГ - ПО КРЕДИТОРИ

во милиони долари

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Вкупно (Среднорочен и долгорочен)	1.123	1.141	1.380	1.438	1.436	1.444	1.577	1.789	1.963	2.168
Мултилатерални	468	490	687	714	715	688	757	922	1.062	1.052
IMF	80	103	114	113	82	71	67	68	63	62
IBRD / IDA	206	237	296	339	373	379	441	539	612	610
IFC	2	0	56	57	57	33	18	13	9	6
EIB	76	37	54	68	67	75	102	116	148	140
EBRD	69	83	90	72	72	62	32	40	65	88
EUROFIMA	29	25	23	17	17	14	12	8	8	7
Совет на Е.Р.банка	6	5	5	5	7	6	15	17	23	20
EU			48	41	37	44	65	113	123	106
IFAD			1	2	3	4	6	8	11	13
Билатерални кредитори	402	377	289	317	316	292	277	271	252	205
Приватни кредитори	253	274	404	407	405	464	543	596	693	911
Комерцијални банки	229	241	243	250	253	262	254	244	233	222
Останато	24	33	161	157	152	202	289	352	460	689
Вкупно (без ММФ)	1.043	1.038	1.266	1.325	1.335	1.373	1.510	1.721	1.900	2.160
Краткорочен долг			60	55	52	63	64	42	72	85

Извор: Народна банка на Република Македонија

ВКУПЕН НАДВОРЕШЕН ДОЛГ ПО ДОЛЖНИЦИ *

во милиони долари

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Вкупен надворешен долг	1.118	1.139	1.437	1.490	1.489	1.506	1.635	1.813	2.029	2.072
Јавен сектор	1.012	1.007	1.222	1.305	1.330	1.222	1.321	1.487	1.603	1.704
Влада	774	775	890	975	1.066	1.052	1.135	1.257	1.350	1.473
Влада (обврски на Влада)	766	767	864	932	1.018	1.010	1.095	1.215	1.308	1.428
Фонд за патишта			18	33	48	42	40	41	42	44
Здравствен фонд	1	1	1	3	0	0	0	0	0	0
Останати	7	7	7	7	0	0	0	0	0	0
НБМ	80	99	114	113	96	71	67	68	63	62
Јавни претпријатија	158	133	218	217	168	99	119	162	190	169
Приватен сектор	106	132	215	185	159	284	314	325	427	554
Банки	84	92	110	93	66	97	110	86	74	121
Претпријатија	22	40	105	92	93	187	204	240	353	433

Извор: Државен завод за статистика

* Краткорочен, среднорочен и долгорочен долг

ВАЛУТНА СТРУКТУРА НА НАДВОРЕШНИОТ ДОЛГ (структурата се однесува само на главницата)

Валута	31.12.2004	31.01.2005	28.02.2005	31.03.2005	30.04.2005	31.05.2005	30.06.2005	31.07.2005	31.08.2005	30.09.2005
DKK	6.264.755	5.783.201	5.783.201	5.783.201	5.783.201	5.783.201	5.783.201	5.301.646	5.301.646	5.301.646,00
во USD	1.145.800	1.012.968	1.023.085	1.004.818	1.006.351	939.703	944.838	859.525	865.861	856.991
%	0,06	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,04	0,04	0,04
JPY	297.582.450	289.148.252	289.148.252	261.980.284	262.601.308	302.227.634	302.251.070	293.816.872	507.409.518	479.600.081
во USD	2.870.533	2.798.311,00	2.743.724	2.437.148	2.497.447	2.817.610	2.645.549	2.614.325	4.551.032	4.256.488
%	0,15	0,15	0,14	0,13	0,13	0,15	0,14	0,14	0,24	0,22
SEK	5.308.682	5.037.906	5.037.906	4.144.892	4.144.892	4.144.892	4.144.892	3.874.116	3.874.116	2.981.102
во USD	801.058	722.631	731.053	587.433	584.994	563.822	566.903	498.146	503.329	383.728
%	0,04	0,04	0,04	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02
CNF	38.124.204	38.753.310	38.753.310	38.244.435	38.166.945	38.166.945	39.878.833	43.480.584	44.180.584	43.663.334
во USD	33.590.802	32.672.495	33.073.240	31.908.550	32.166.583	30.822.271	30.990.724	33.690.687	34.693.401	33.811.217
%	1,74	1,74	1,73	1,68	1,69	1,64	1,64	1,76	1,80	1,73
GBR	1.050.618	987.382	985.754	968.879	965.284	963.616	961.935	898.616	963.297	944.398
во USD	2.016.452	1.858.425	1.881.338	1.822.933	1.846.079	1.691.466	1.700.710	1.576.522	1.718.628	1.668.955
%	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,09	0,09	0,08	0,09	0,09
USD	607.905.524	594.860.852	598.704.521	593.314.602	588.808.133	590.568.882	606.610.770	592.873.628	592.685.515	587.718.761
во USD	607.905.524	594.860.852	598.704.521	593.314.602	588.808.133	590.568.882	606.610.770	592.873.628	592.685.515	587.718.761
%	31,47	31,61	31,38	31,23	30,95	31,42	31,96	31,03	30,78	30,11
EUR	604.626.427	610.598.810	317.754.239	632.129.170	637.362.416	653.366.319	682.977.542	700.190.491	705.316.331	728.326.854
во USD	822.534.287	795.914.810	813.274.241	818.164.146	825.830.369	874.107.781	819.553.485	846.740.122	859.146.356	878.581.262
%	42,58	42,29	42,63	43,07	43,42	43,36	43,37	44,31	44,62	45,01
SDR	296.835.757	297.963.905	297.740.170	298.001.253	297.334.872	296.253.429	296.026.024	295.912.238	295.448.306	306.795.625
во USD	460.988.020	451.963.905	456.134.580	450.227.952	449.303.796	436.962.075	429.334.913	431.961.825	431.306.106	444.689.395
%	23,86	24,02	23,91	23,70	23,62	23,25	22,72	22,60	22,40	22,78
AUD	131.685	131.685	131.685	131.685	131.685	131.685	131.685	131.685	1.312.685	131.685
во USD	102.141	101.889	103.046	101.513	103.003	187.794	188.967	100.130	98.415	100.343
%	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Вкупно	1.931.954.617	1.881.906.288	1.907.668.829	1.899.569.095	1.902.146.755	1.879.406.776	1.889.678.316	1.910.914.910	1.925.543.643	1.952.067.140

СЕРВИСИРАЊЕ НА ОБВРСКИ (ГЛАВНИЦА И КАМАТА)

(милиони САД долари)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ПО КРЕДИТОРИ											
Главница	33	47	53	86	103	111	144	184	186	196	178
Мултилатерални	29	29	27	29	43	49	66	82	53	55	51
ИМФ	1	1	0	2	17	19	8	9	22	20	11
ИБРД / ИДА	19	15	6	6	0	6	4	6	8	12	13
ИФЦ	8	3	1	0	3	3	27	20	3	5	3
ЕИБ	0	2	8	2	3	3	3	3	6	9	9
ЕБРД	0	1	8	14	15	15	19	38	9	8	14
ЕУРОФИМА	0	7	2	5	4	1	4	4	5	0	0
Совет на Е.Р. банка	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0
ЕУ	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
ИФАД	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1
Билатерални кредитори	0	13	18	30	13	15	44	35	43	47	41
Париски клуб	0	0	17	26	11	11	28	29	36	/	/
Тајван	0	0	0	0	0	0	10	0	0	/	/
Останати	0	0	1	4	3	3	6	6	7	/	/
Комерцијални кредитори	4	5	9	27	46	48	34	66	85	94	86
Лондонски клуб	0	0	0	0	0	0	0	8	10	10	10
Останати	4	5	9	27	46	48	34	59	75	84	76
Камата	13	32	72	57	52	54	60	51	50	45	54
Мултилатерални	12	18	43	20	26	27	27	23	21	21	23
ИМФ	2	3	3	3	3	3	2	1	1	1	1
ИБРД / ИДА	8	7	6	5	8	9	10	9	9	9	10
ИФЦ	1	1	0	0	5	5	4	2	1	1	0
ЕИБ	0	4	28	3	4	3	4	4	5	5	5
ЕБРД	0	2	4	5	4	5	5	4	2	2	3
ЕУРОФИМА	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
Совет на Е.Р. банка	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
ЕУ	0	0	0	2	1	1	2	2	2	2	2
ИФАД	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Билатерални кредитори	0	13	28	21	8	8	17	13	13	8	8
Париски клуб	0	0	27	20	8	7	15	11	11	/	/
Тајван	0	0	0	0	0	1	1	1	0	/	/
Останати	0	0	1	1	1	1	2	1	2	/	/
Комерцијални кредитори	1	1	1	16	17	18	16	15	16	16	23
Лондонски клуб	0	0	0	10	9	9	10	10	6	5	7
Останати	1	1	1	6	9	9	6	5	10	11	16
Вкупно (главница и камата)	47	79	125	143	155	165	205	235	236	241	232
ПО ДОЛЖНИЦИ											
Главница	0	47	53	86	103	111	144	184	186	196	178
Влада		8	8	19	18	17	50	50	67	60	67
Посебни фондови		0	0	0	0	4	5	5	4	4	5
Останати		40	45	68	85	90	87	126	116	132	106
Камата	0	32	72	57	52	54	60	51	50	45	54
Влада		15	30	37	26	27	39	35	32	21	29
Посебни фондови		0	0	0	0	4	4	3	3	3	3
Останати		17	42	20	26	22	17	12	15	21	22
Вкупно (главница и камата)	0	79	125	143	155	165	205	235	236	241	232

Извор: Народна банка на Република Македонија

КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПОРТФОЛИОТО НА ЈАВНИОТ ДОЛГ

Веднаш по осамостојувањето, Владата на Република Македонија пристапи кон расчистување на обврските кон меѓународните кредитори наследени од поранешна СФРЈ, како и кон значително реструктурирање на дел од надворешниот долг кој Република Македонија го наследи од поранешна СФРЈ. Во 1994 година беше расчистен наследениот долг кон Светка банка, а во 1996 година ги расчисти обврските кон Европска инвестициона банка (EIB), ЕУРОФИМА и Европскиот Фонд за ресетелмент (CERF).

Во овој контекст, долгот кон Парискиот клуб на доверители беше репрограмиран два пати, и тоа во 1995 година, и повторно во 2000 година.

Долгот кон Лондонскиот клуб на доверители беше рефинансиран во рамки на Новата финансиска спогодба (НФС) од 1998 година, со која Република Македонија се стекна со правото во секое време да изврши откуп на обврзниците, според условите на пазарот на хартии од вредност, под услов да нема неизмирени обврски по главнина и камата.

Истовремено, за решавање на одредени структурни проблеми кои се манифестираа по осамостојувањето на Република Македонија, Владата издаде т.н. структурни обврзници, кои значително влијааа на зголемување на состојбата на јавниот долг. Особено големо влијание имаше обврзницата за старо девизно штедење која Владата ја емитуваше во 2000 година, во износ од 546,5 милиони евра со цел отплата на девизни депозити на граѓаните кои беа замрзнати во банките во Република Македонија, по распаѓањето на поранешната југословенска федерација. Како резултат на емитирањето на оваа обврзница, состојбата на јавниот долг формално се зголеми во 2000 година на 2.219 милиони евра, иако преземената обврска од страна на државата по основ на заробените девизи де факто датира од самото осамостојување.

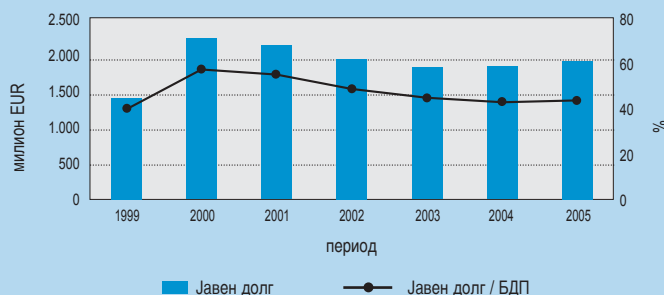
Јавниот долг¹ како процент од БДП го постигна врвот во 2000 година, достигнувајќи 57,2% од БДП. Оттогаш стапката постепено се намалува во секоја од наредните години и заклучно со 31.12.2005 година, изнесува 48,54% од БДП согласно ГФС методологијата, односно 44,12% од БДП според законот за јавен долг.

Наследените проблеми со долгот, како и тековните реструктурирања на банкарскиот сектор влијааа

на креирање на неповолно должничко портфолио во кое доминираат инструменти со кои не може да се тргува на пазарот на пари и капитал.

Вкупниот јавен долг се состои од обврските на јавниот сектор по основ на надворешно и внатрешно задолжување. На крајот од 2004 година, вкупниот јавен долг изнесуваше 1.841,00 милиони евра, од кој 64% беше надворешен долг, а 36% внатрешен долг. Учеството на вкупниот јавен долг во БДП во 2004 година изнесуваше 43,8%, односно 1,3 процентен поен помалку во однос на претходната година. Движењето на вкупниот долг на јавниот сектор и на индикаторот јавен долг во однос на БДП во периодот од 1999 година и заклучно со 31.12.2005 година се прикажани во графиконот бр. 1.

Графикон бр. 1: Состојба на вкупен јавен долг (% од БДП)

Извор: Министерство за финансии, НБРМ

Детални податоци за последните движења на состојбата на вкупниот долг на јавниот сектор се прикажани во табелата бр.1 и графиконот бр.2.

Податоците прикажани во табелата бр.2, го покажуваат односот на вкупниот јавен долг изразен во домашна валута во однос на долгот изразен во странска валута. Исто така, тука се вклучени и проекциите за движењата на јавниот долг за периодот од 2006 до 2009 година.

Најголем дел односно 94% од јавниот долг заклучно со 31 декември 2005 година е деноминиран во странска валута, додека 6% е деноминиран во домашна валута. Од аспект на валутната структура 55% од вкупниот долг е деноминиран во евра додека 22% е деноминиран во САД долари (графикон

1) Состојбата на јавниот долг во повеќе табели во оваа информација е пресметана според GFS методологијата (методологија утврдена од страна на ММФ) заради меѓународна споредба. Меѓутоа, според Законот за јавен долг, долгот на Народна Банка на Република Македонија (НБРМ) не е вклучен во дефиницијата за јавен долг. Според овој закон дефиницијата за јавен долг ги опфаќа долгот на Република Македонија, долгот на општините и долгот на јавните претпријатија.

Табела 1: Состојба на јавниот долг

во милиони EUR

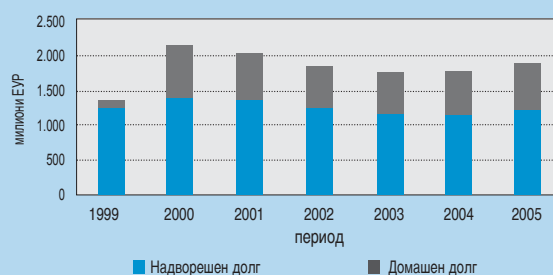
основ	година						
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005 ²
Надворешен јавен долг	1,290	1,428	1,398	1,268	1,179	1,178	1,441,16
Домашен јавен долг	114	791	733	676	665	663	750.19
Вкупен јавен долг (GFS)	1,403	2,219	2,130	1,944	1,844	1,841	2,191,35
БДП	3,448	3,877	3,838	3,991	4,095	4,207	4,514,39
Вкупен јавен долг (GFS) /БДП	40.7	57.2	55.5	48.7	45.0	43.8	48.54
Вкупен јавен долг (закон за јавен долг)	1268.2	2035.7	1999.2	1829.9	1717.8	1721.7	1,991,96
Вкупен јавен долг/БДП	36.8	52.5	52.0	45.8	41.9	40.9	44.12

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

бр.3). Долгот деноминиран во евра го сочинуваат поголем дел од структурните обврзници (Обврзницата за старо девизно штедење, Обврзницата за приватизација на Стопанска банка, Обврзниците за денационализација), кредити од Европската комисија (ЕЦ), Европската инвестициона банка (ЕИБ), Европската банка за обнова и развој (ЕБРД) и дел од кредитите од Парискиот клуб на кредитори и новоиздадената еврообврзница. Долгот деноминиран во долари во најголем дел го сочинуваат: долгот кон Лондонскиот клуб на кредитори и дел од долгот кон Парискиот клуб на кредитори, како и кредитите земени од Меѓународната банка за обнова и развој (ИБРД). Долгот кон Меѓународниот монетарен фонд (ИМФ), Меѓународната асоцијација за развој (ИДА) и Меѓународен фонд за развој на земјоделието (ИФАД) гласи во валута специјални права на влечење (СПВ). Во домашна валута гласат континуираните државни хартии од вредност, структурната обврзница издадена за санација на банкарскиот сектор и обврзницата за селективни кредити.

Структурата на каматните стапки е врамнотежена, со тоа што 51% од портфолиото на јавниот долг е со фиксни каматни стапки и 49% со флукуирачки каматни стапки (во овој процент влегува и долгот со рок на достасување од 12 и помалку месеци).

Графикон 2: Структура и движење на јавниот долг во периодот од 1999 до 2005 година

Извор: Министерство за финансии, НБРМ

1.1. Внатрешен јавен долг

Внатрешниот јавен долг го сочинуваат обврските на јавниот сектор по основ на структурните обврзници и континуираните државни хартии од вредност, долгот на општините и долгот на јавните претпријатија.³

Најголем дел (скоро 88.4%) од внатрешниот долг го сочинуваат структурните обврзници. Остатокот од внатрешниот јавен долг го сочинуваат континуирани државни хартии од вредност кои се издаваат за финансирање на буџетот. (графикон бр.4)

Заклучно со 31 декември 2005 година, 81.18% од вкупниот внатрешен долг е деноминиран во странска валута, односно во евра.⁴

Табела број 2: Состојба и проекции на јавниот долгот за периодот 1999 до 2008 година (по валута)

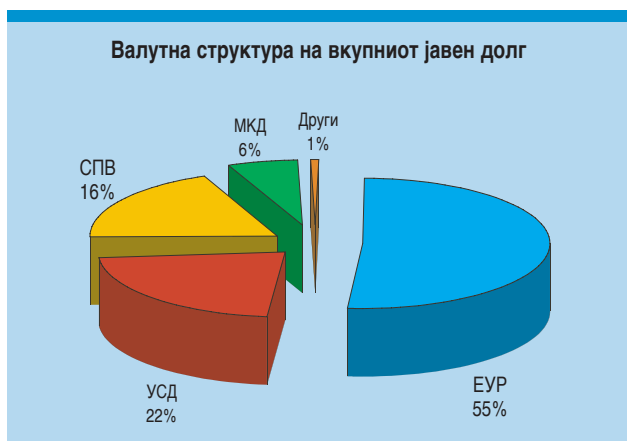
во милиони EUR

	реализација						проекција				
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Вкупен јавен долг	1,268	2,036	1,996	1,830	1,718	1,722	1,804	1,868	1,947	1,924	1,884
Во странска валута	1,290	1,963	1,931	1,770	1,663	1,641	1,687	1,708	1,736	1,653	1,545
–Надворешен долг	1,189	1,324	1,315	1,203	1,124	1,132	1,191	1,224	1,270	1,271	1,247
– Домашен долг	0	639	616	567	539	509	496	484	466	382	298
Во домашна валута	80	73	65	60	55	81	117	160	212	271	340

Извор: Министерство за финансии на Република Македонија и Народна банка на Република Македонија

2) Зголемувањето на состојбата на вкупниот јавен долг заклучно 31.12.2005 година се должи на емисијата на Еврообврзницата во износ од 150 милиони EYP, кој износ во јануари 2006 година се искористи за откуп на долгот кон Лондонски клуб на кредитори и со тоа дојде до неутрализирање на зголемувањето на вкупниот јавен долг.

3) Пресметките според GFS методологијата го вклучуваат и долгот на НБРМ. Имајќи предвид дека Министерството за финансии во моментот не располага со податоци за внатрешниот долг на општините и на јавните претпријатија, истите не се вклучени во пресметките за внатрешниот долг.

1.1.1. Структурни обврзници

Република Македонија, до 31 декември 2005 година има издадено вкупно пет структурни обврзници:

1. Обврзница за санација на Стопанска банка АД Скопје – Агенцијата за санација на банки, во име и за сметка на Република Македонија, во 1995 година издаде обврзница за санација на Стопанска банка;

2. Обврзница за селективни кредити – издадена во процесот на санација на банкарскиот сектор за надоместување на селективните кредити на НБРМ што се пребиваат со износот на дел од ненаплатливите побарувања кај НБРМ;

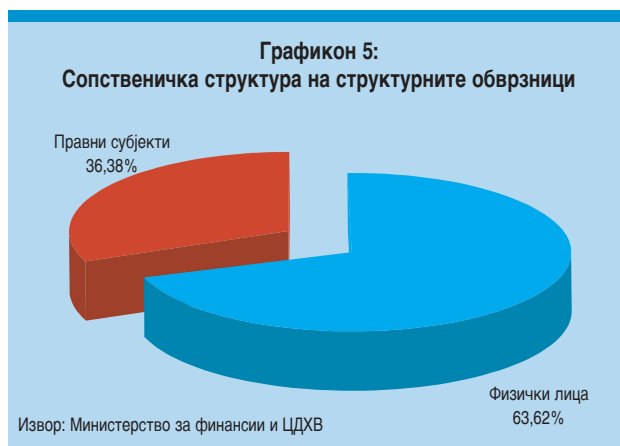
3. Обврзница за приватизација на Стопанска банка – издадена при процесот на приватизација на Стопанска банка АД Скопје. Со оваа обврзница државата ги презема ненаплатените побарувањата на четири македонски претпријатија од портфолиото на Стопанска банка;

4. Обврзница за старо девизно штедење – издадена како надоместок на лицата кои имаа заробени девизни депозити во банките во Република Македонија пред нејзиното осамостојување;

5. Обврзници за денационализација – издадени како надоместок за имотот кој во периодот од 1945 до 1990 година беше национализиран од страна на СФРЈ. Република Македонија ќе изврши вкупно шест

емисии на обврзници за денационализација, односно по една во текот на секоја година. Првата емисија е објавена во 2002 година и заклучно со 2005 година се извршени вкупно четири емисии, додека во наредните години се планираат уште две емисии на обврзници за денационализација.

Од аспект на сопственичката структура, со состојба декември 2005 година, 63.62% од структурните обврзници се во сопственост на физички лица, а останатите 36.38% се во сопственост на правни лица (графикон бр. 5).

Деталните карактеристики на структурните обврзници се прикажани во табелата бр.3

Дел од структурните обврзници (Обврзницата за старо девизно штедење и Обврзниците за денационализација) котираат на А.Д. Македонска берза и со истите се тргува. Меѓутоа, со оглед на фактот дека овие обврзници беа издадени за порамнување на одредени обврски на државата обврзниците се релативно неликвидни и тргувањето е на незадоволително ниско ниво. Карактеристиките на овие обврзници се специфични поради законската можност граѓаните покрај можноста да тргуваат со нив, да ги користат и за други намени кои се утврдени со закон.

1.1.2. Континуирани државни хартии од вредност

1.1.2.1. Примарен пазар

Согледувајќи ја потребата за развој на финансијскиот пазар Владата во 2003 година усвои Стратегија за развој на пазарот на државни хартии од вредност. Донесувањето на стратегијата претставуваше основа за отпочнување со емисија на континуирани државни хартии од вредност. Како резултат на скоро едногодишна подготовка, Министерството за финансии во јануари 2004 година успешно започна со првата емисија на континуирани државни хартии од

4) Плаќањата на внатрешниот долг деноминиран во евра се извршуваат во МКД.

Табела 3: Структурни обврзници - инструменти и услови

Намени за кои обврзниците се издадени	Износ на издавање	Валута на издавање и договор	Година на издавање	Година на плаќање на I рата	Година на плаќање на последна рата	Рок на достасување	Каматна стапка	Дата на плаќање на главница	Дата на плаќање на камата	Состојба на долг 31 Декември 2004*	Состојба на долгот 31 Декември 2005*
Обврзница за санација на Стопанска банка	МКД 6 Милијарди	МКД	1996	1996	2010	15	Во зависност од есконтната стапка (6.5%)	1 Април	Секој месец	31.87	26.61
Обврзница за селективни кредити	МКД 1,039 Милијарди	МКД	1996	–	2020	25	Без камата	–	–	16.95	16.98
Обврзница за старо девизно штедење	ЕУР 546.5	Евро деноминирано во МКД	2000	1.04.2002	1.10.2011	10	2% годишно	1.04 & 1.10	1.04 & 1.10	357.64	306.5
Стопанска Банка Приватизацион Бонд	ЕУР 120.15 милиони	Евро деноминирано во МКД	2001	31.03.2002	31.12.2014	14	ЕУРИБОР + 1 процентен поен	31.03, 31.06, 30.09, 31.12	31.03, 31.06, 30.09, 31.12	85.82	77.24
Обврзница за денационализација – прва емисија	ЕУР 2.5 милиони	Евро деноминирано во МКД	2002	1.06.2003	1.06.2012	10	2% годишно	1.06.2003	1.06.2003	0.99	0.83
Обврзница за денационализација – втора емисија	ЕУР 39.5 милиони	Евро деноминирано во МКД	2003	1.06.2004	1.06.2013	10	2% годишно	1.06.2004	1.06.2004	28.23	24.65
Обврзница за денационализација – трета емисија	ЕУР 47 милиони	Евро деноминирано во МКД	2004	1.06.2005	1.06.2014	10	2% годишно	1.06.2005	1.06.2005	36.39	30.39
Обврзница за денационализација – четврта емисија	ЕУР 58 милиони	Евро деноминирано во МКД	2005	1.06.2006	1.06.2015	10	2% годишно	1.06.2006	1.06.2006	0	50.28
Вкупно										557.89	533.5

Извор: Министерство за финансии

2004*–Износите заклучно 31.12.2004 година се пресметани по курс ЕУР=61.3100 МКД

2005*–Износите заклучно 31.12.2005 година се пресметани по курс ЕУР=61.2264 МКД

Табела 4
Тргување со структурните обврзници на Македонска берза А.Д.

во милиони ЕУР

	Декември 2003	2004				2005			
		Q1-2004	Q2-2004	Q3-2004	Q4-2004	Q1-2005	Q2-2005	Q3-2005	Q4-2005
Обврзница за старо девизно штедење	1.19	1.69	1.43	1.20	1.61	7.84	1.10	1.14	1.29
Обврзница за денационализација I емисија	0.03	0.06	0.06	0.02	0.02	0.22	0.01	0.01	0.03
Обврзница за денационализација II емисија	0.93	1.13	0.56	0.27	1.56	6.35	0.42	0.22	0.86
Обврзница за денационализација III емисија	0.00	2.57	4.91	3.87	2.81	17.78	0.85	0.58	1.57
Обврзница за денационализација IV емисија	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	6.17	4.04	6.54

Извор: Македонска берза за хартии од вредност А.Д.

*Q– квартал

вредност (3–месечни државни записи). Поради задоволителната побарувачка и резултатите од аукциите на 3–месечните државни записи во 2004 година, Министерството за финансии одлучи во ноември истата година да воведо и 6–месечни државни записи. Во 2005 година, Министерството за финансии продолжи со издавање на државни записи и со воведување на подолгорочни државни хартии од вредност. Така, во јуни, како резултат на тековниот тренд на зголемена

побарувачка на државни записи, се воведоа 12–месечни државни записи, а на 24 ноември 2005 година се реализира и првата емисија на континуирани државни обврзници со рок на достасување од 2 години.

Континуираните државните хартии од вредност се деноминирани во денари и се издаваат во дематеријализирана форма. Тие се издаваат по пат на аукција според претходно објавен календар. Календарот,

кој опфаќа период од шест месеци, се објавува во јавните гласила, кај овластените директни учесници (банките) и е јавно достапен на web-страницата на Министерството за финансии (www.finance.gov.mk).

Министерството за финансии го избра и го спроведува, како најтранспарентен начин, аукцискиот механизам на продажба на државни хартии од вредност. Аукцирањето може да се врши преку повеќе видови на тендери кои се дефинирани во Правилникот за начинот и постапката за издавање и исплата на државните хартии од вредност (Службен весник на РМ бр.99/2005). Во праксата, најчесто употребуван тип на тендер е тендерот со каматни стапки и тоа тендерот со повеќекратни цени (американски тип). Кај овој тип на аукцирање, успешниот учесник на аукцијата ја плаќа понудената цена.

Државниот запис е должничка хартија од вредност со рок на достасување пократок од една календарска година од денот на издавање, која ја издава Министерство за финансии со цел прибирање на парични средства. Состојбата на издадените државни записи заклучно со декември 2005 година изнесува 4,3 милијарди МКД.

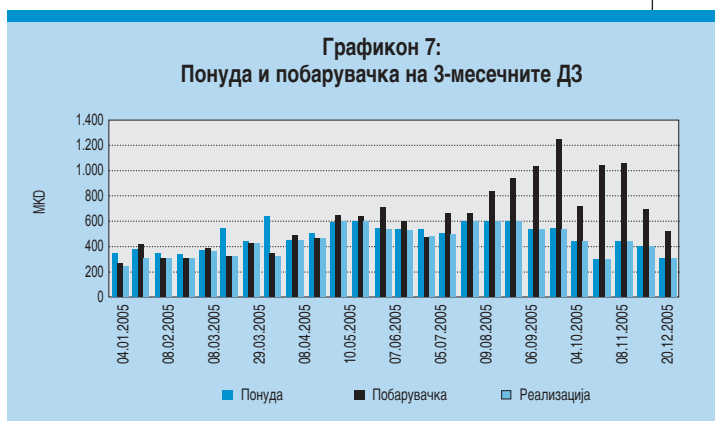

Во периодот од јануари до декември 2005 година, беше понуден вкупен износ од 14,1 милијарди МКД на 3, 6, и 12-месечни државни записи. Побарувачката за овој износ беше поголема и изнесуваше 18,5 милијарди МКД, додека реализацијата изнесуваше 12,9 милијарди МКД.

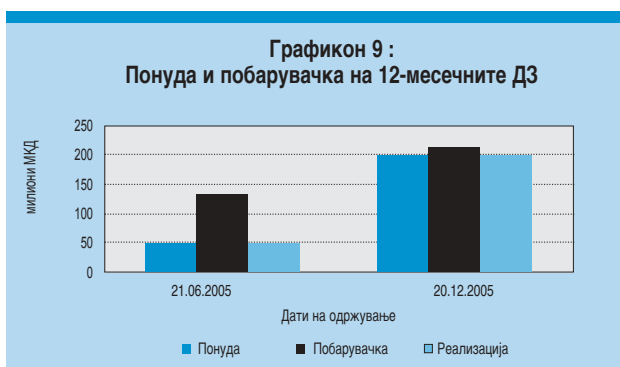
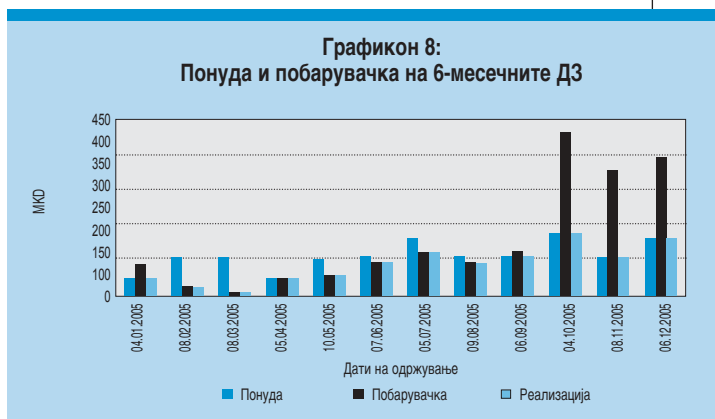
Во прилог, следат графиконите за движење на понудата, побарувачката и реализацијата на 3, 6 и 12-месечните државни записи (ДЗ) во 2005 година.

Државната обврзница (ДО) е должничка хартија од вредност со рок на достасување од една календарска година и подолг од една календарска година од денот на издавање, која ја издава Министерството за финансии со цел прибирање на парични средства.

Првата емитирана државна обврзница беше со рок на достасување од 2 години, купонска обврзница, со годишна исплата на купонската камата, во номинален износ од 100 милиони денари. Аукциската про-

дажба на државната обврзница се реализираше со

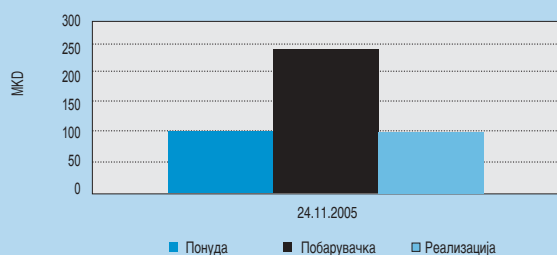
примена на тендерот со износи со однапред утврде- на купонска каматна стапка од 10%.

Државната обврзница како нов стандарден должнички инструмент предизвика огромен интерес на примарниот пазар, а тоа може да се согледа од резултатите на првата емисија кои укажуваат дека побарувачката речиси два и пол пати ја надмина понудата.

На 30.12.2005 година Министерството за финансии издаде 5 годишна државна обврзница за покривање на загубата на Народна банка на Република Македонија од работењето во 2004 година во износ од 716 милиони денари со рок на достасување од 5 години и купонска каматна стапка од 7,45%.

Структурата на државните записи според сопственоста значително флукутираше меѓу банките и клиентите од една до друга аукција. На почетокот, на

Графикон 10 :
Понуда и побарувачка на 2-годишна ДО

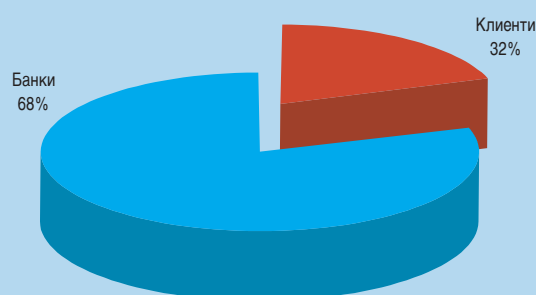

Извор: Министерство за финансии

првите неколку аукции во 2004 година, доминираа банките, што беше очекувано во првичната фаза од развојот на пазарот на државни хартии од вредност. Покрај промотивната кампања за новиот финансиски инструмент, како безризичен инструмент чија исплата ја гарантира државата, сепак, пошироката јавност очигледно не беше доволно упатена, што резултираше во значително поголемо учество на банките на првите неколку аукции – дури за 50% поголемо од учеството на клиентите.

Меѓутоа, во втората половина од 2004⁵ година и во текот на 2005 година, клиентите (правни лица и поединци) се пренасочија кон пазарот на државни хартии од вредност. Сопственичката структура, гледана кумулативно, во декември 2005 година е следнава – учеството на банките во реализираните за 3, 6 и 12-месечни државни записи е 68%, додека клиентите учествуваат со 32% (прикажано на графикон бр. 11).

Графикон 11:
Сопственичка структура на ДЗ заклучно со 31.12.2005

Извор: Министерство за финансии

Во сопственичката структура на 2-годишната државна обврзница издадена на 24.11.2005 година, банките учествуваат со 72%, додека клиентите со 28%.

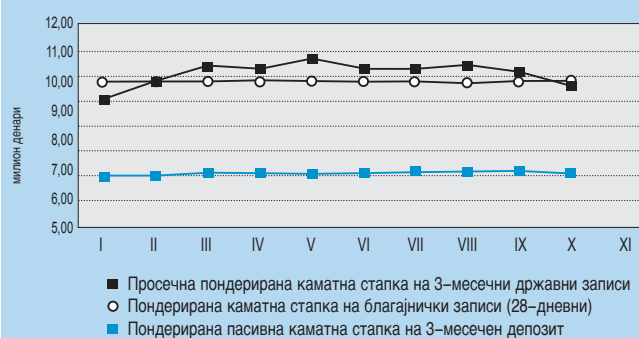
Каматните стапки на државните записи од нивното воведување се одредуваат пазарно, односно, тие се детерминирани од понудата и побарувачката на аукциите. Спротивно на тоа, нивото на каматните

стапки на благајничките записи во 2004 и 2005 година, беше фиксно определувано од страна на НБРМ. Со новата одлука од 26.10.2005 година, НБРМ дотогашниот тендер со неограничен износ го замени со тендер со каматни стапки. Ваквата промена значи дека каматната стапка и на овој должнички инструмент започна да се определува пазарно.

Движењето на каматните стапки на државните записи во текот на 2005 година бележи континуирано опаѓање кое, пред сè, се должи на зголемената побарувачка на пазарот. На аукциите на 3-месечните државни записи најниската каматна стапка беше 7%, додека највисоката каматна стапка беше 11%. Според тоа, просечната каматна стапка на 3-месечните државни записи бележи континуирано опаѓање од 9,84% во октомври на 8,54% во ноември и 7,75% во декември. Исто така, и кај 6-месечните државни записи има континуиран пад на каматните стапки при што просечната каматна стапка на последната аукција во декември беше 8,81%. Овој континуиран пад на каматните стапки е резултат на постојаниот пораст на побарувачката за државни хартии од вредност, промената на тендерот за благајничките записи на НБРМ, како и поради зголемената ликвидност во банкарскиот сектор.

Движењето на просечните каматни стапки на 3, 6 и 12 – месечните државни записи заклучно со ноември 2005 година е прикажано на следниот графикон.

Графикон 12:
Пондерирани каматни стапки

Извор: Министерство за финансии и Народна банка на Република Македонија

Од аспект на регулативата за емисија на континуираните државни хартии од вредност Министерството за финансии во ноември 2005 година донесе нов Правилник за начинот и постапката за издавање и исплата на државни хартии од вредност (Службен весник на РМ бр.99/05) со кој во еден акт се опфатени како државните записи, така и државните обврзници.

5) Во април 2004 година, НБРМ ја укина можноста за вложување во благајнички записи од страна на други субјекти, освен банките, во функција на развој на пазарот на државни хартии од вредност.

1.1.2.2. Секундарно тргување

Постојната регулатива за секундарно тргување во Република Македонија овозможува тргување со долгорочни и краткорочни хартии од вредност на Македонска берза А.Д., како и тргување со краткорочни хартии од вредност на пазарот на пари и пазарот преку шалтер.

На пазарот на пари досега нема реализирано ниту една трансакција. Тргувањето со државните хартии од вредност на Македонска берза А.Д. е во голема мера ограничено од причина што брокерските и берзанските провизии за извршените трансакции се релативно високи. Токму затоа, се појави потребата за промовирање на нов начин на секундарно тргување на државните хартии од вредност преку воведување на т.н. Пазар преку шалтер.

За таа цел во април 2005 година, НБРМ во соработка со Министерството за финансии донесе Правилник за начинот и постапката за тргување и порамнување на трансакциите со хартии од вредност на пазарот преку шалтер (Службен весник на РМ бр.24/2005). Со усвојувањето на овој правилник, официјално започна да функционира пазарот преку шалтер (ОТС) на кој во моментот се тргува со државните записи, а во блиска иднина се планира негово надополнување кое ќе се однесува и за континуираните државни обврзници. На овој начин, Министерството за финансии очекува со развојот на секундарното тргување, каматните стапки на државните хартии од вредност да продолжат да се намалуваат.

За тргувањето на пазарот преку шалтер во моментот не се наплатуваат трансакциони трошоци, бидејќи ниту НБРМ, ниту Централниот депозитар за хартии од вредност (регистарот) не наплатуваат провизија за нивните услуги. Банките, инволвирани во трансакциите, остваруваат добивка само од разликите

(спредовите) помеѓу куповната и продажната цена. Дополнителна предност на овој пазар е што порамнувањето на склучените трансакции се врши во реално време, односно веднаш по склучувањето на трансакцијата.

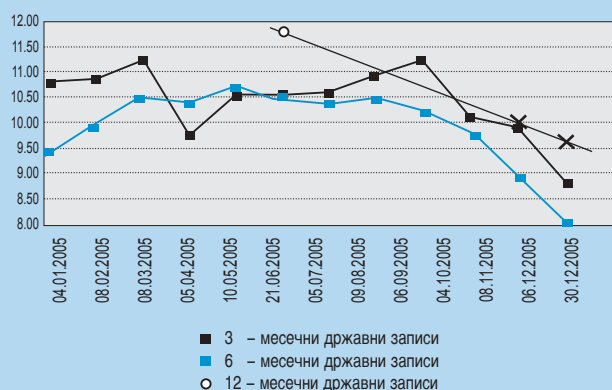
Резултатите од активноста на банките на пазарот преку шалтер во последните неколку месеци се задоволителни. Имено, од почетокот на функционирањето на пазарот преку шалтер, досега се реализирани вкупно 17 трансакции, табела бр.5. Во натамошниот период се очекува уште поголем развој на секундарното тргување како резултат на идното зголемување на нето емисиите на државните хартии од вредност и продолжувањето на нивната рочност.

Табела 5: Склучени трансакции со државни записи на пазари преку шалтер

Датум	Вкупен износ	Пондерирана цена (пондериран принос до достасување %)
18.11.2005	2,000,000	99,8558 (10,40)
09.11.2005	3,000,000	99,1984 (10,38)
31.10.2005	1,000,000	99,3273 (10,60)
12.09.2005	10,000,000	98,8821 (10,99)
07.09.2005	2,320,000	98,3929 (14,00)
29.08.2005	93,370,000	98,7910 (10,80)
25.08.2005	1,540,000	97,3710 (10,80)
11.08.2005	660,000	97,3330 (10,96)
13.07.2005	60,000,000	99,7866 (11,00)
06.07.2005	10,000,000	98,1282 (10,90)
05.07.2005	8,780,000	98,5222 (10,80)
30.06.2005	10,000	98,4952 (10,00)
23.06.2005	250,000	97,3186 (11,02)
13.06.2005	50,000	98,8739 (11,08)
09.06.2005	50,000	98,8739 (10,00)
06.06.2005	1,020,000	98,6734 (11,00)
18.05.2005	1,150,000	98,6320 (10,19)

Извор: НБРМ

Графикон 13
Просечна каматна стапка на 3, 6 и 12 месечни ДЗ и 2-годишна ДО

Со цел поддржување на развојот на пазарот на државните записи преку зголемување на ликвидноста на државните записи како и засилување на правната рамка при колатерализираното позајмување помеѓу пазарните учесници, пред сѐ, помеѓу банките, НБРМ во јуни 2005 година подготви Генерален репо договор кој претставува правна основа за склучување на репо трансакции. При изготвување на Генералниот репо договор се користени искуствата од поголем број на развиени земји и земји во транзиција, а пред сѐ Генералниот репо договор подготвен од ISMA (International Securities Market Association). Понатаму, имајќи ги предвид погодностите од примената на репо трансакциите од аспект на Централната банка (флексибилен инструмент кој овозможува ефикасно управување со ликвидноста, следење на пазарните очеку-

вања на каматните стапки и надминување на слабостите на колатерализираните кредити), НБРМ пристапи кон воведување на репо трансакции при спроведување на монетарните операции, при што во септември 2005 година беа донесени измени на подзаконската регулатива со кои се овозможи користење на репо трансакциите при одобрување на интрадневен и расположив кредит преку ноќ.

Репото опфаќа две трансакции – продажба на хартии од вредност и истовремен договор за повторно купување на исти или еквивалентни хартии од вредност по однапред утврдена цена на некој иден

те), јавните претпријатија и централната банка кон мултилатералните, билатералните и приватните кредитори од странство.

- **Мултилатералните** обврски вклучуваат кредити од IBRD, IDA, EIB, CEB, IFAD, EU, EUROFIMA и EBRD;
- Парискиот клуб на кредитори го сочинува најголемиот дел од **билатералниот** долг; и
- Долгот кон **приватните кредитори** го опфаќа долгот кон Лондонскиот клуб на кредитори и тоа во форма на т.н. Обврзница Ц (Brady Bond) и новоemitуваната еврообврзница.

Табела 6: Состојба на надворешниот јавен долг според GFS методологијата

	2000	2001	2002	2003	2004	2005*
Јавен сектор	1428	1398	1089	1179	1179	1441
Влада	1154	1192	1089	1006	993	1245
Влада (обрски на влада)	1101	1144	1050	973	962	1208
Фонд за патишта	53	48	39	33	31	37
НБРМ	88	80	65	55	46	53
Јавни претпријатија	186	125	114	119	139	143

во милиони ЕУР

Извор: НБРМ

датум. Спротивно, купувањето на хартии од вредност и истовремен договор за нивно продавање, е познато како обратен репо. Еден од предусловите за склучување на репо трансакциите е присуството на развиен и ликвиден пазар на државни хартии од вредност кои што се користат како колатерал при склучување на репо-трансакциите.

Предностите кои ги носат репо трансакциите се должат на големата флексибилност на овој инструмент, кој овозможува брзо и сигурно претворање на паричните средства во хартии од вредност, и обратно. Од оваа причина, репо трансакциите се атрактивни за голем број на пазарни учесници кои се водени од различни мотиви за тргување на репо пазарот: НБРМ и банките (како инструмент за управување со ликвидноста), дилери (за покривање на своите позиции), компаниите (за инвестирање) и сл. Со вклучувањето на голем број пазарни учесници во овие трансакции и со користењето на државните хартии од вредност со различна рочност како колатерал, репо пазарот воспоставува позитивна спрега со останатите сегменти од финансиот пазар и ја зголемува нивната ликвидност.

1.2. Надворешен јавен долг

Надворешниот јавен долг на Република Македонија се состои од обврски на општата државна власт (централната државна власт, фондовите и општини-

Во функција на поефикасно управување со надворешното задолжување, Министерството за финансии, во име на Владата ја издаде **првата еврообврзница** на меѓународниот пазар на капитал во износ од 150 милиони евра и со рок на достасување од 10 години. Идејата за ваквата емисија, произлезе како резултат на потребата за замена на постоечкиот ризичен долг со варијабилна каматна стапка кон Лондонскиот клуб на кредитори со долг со фиксна каматна стапка (во момент кога каматните стапки на меѓународниот пазар на капитал беа на рекордно најниско ниво).

Огромната заинтересираност за Република Македонија и за нејзиниот финансиски инструмент овозможи креирање на широка база на инвеститори – сопственици на еврообврзницата, од Европа, Америка и Азија. Четирикратно поголемата побарувачка за еврообврзницата во износ од 593 милиони евра, придонесе за постигнување на релативно поволна купонска каматна стапка од 4.625%. Емисијата на еврообврзницата нема да предизвика зголемување на јавниот долг, бидејќи средствата прибрани со емисијата ќе бидат целосно употребени за предвремен откуп на долгот кон Лондонскиот клуб на кредитори.

* Зголемувањето на состојбата на надворешниот јавен долг заклучно 31.12.2005 година се должи на емисијата на Еврообврзницата во износ од 150 милиони ЕУР, кој износ во јануари 2006 година се искористи за откуп на долгот кон Лондонски клуб на кредитори и со тоа дојде до неутрализирање на зголемувањето на надворешниот јавен долг.

1.3. Гаранции

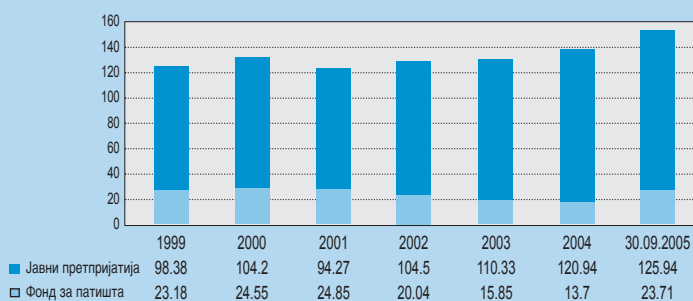
Постапката за издавање гаранции на јавни претпријатија и друштва во доминатна државна сопственост е регулирана со новиот Закон за јавен долг (Службен весник на РМ бр. 62/2005), кој беше донесен во јули 2005 година. Овој закон подетално ја регулира постапката за издавање, сервисирање и престанок на гаранциите, како и критериумите што треба да ги исполнат проектите за чие финансирање е потребно издавање на државна гаранција.

Досега, Владата има издадено гаранции на јавни фондови и јавни претпријатија што користеле заеми од странски и домашни заемотавачи.

Издадените гаранции изнесуваат 6.91% од вкупниот јавен долг. Алармантен е трендот на континуиран пораст на состојбата на издадени гаранции во изминатиот период. Меѓутоа, и покрај тоа, издадените гаранции вообичаено се за заемокорисници кои се кредибилни и кои до сега редовно ги сервисирале своите обврски по веќе издадени гаранции. Своевиден ризик претставуваат потенцијалните гаранции кои би се издале за новоформирани јавни претпријатија со недоволен извор на приходи и слаб капацитет за успешно финансиско работење што директно би влијаело на зголемување на јавниот долг по основ на повикување на ваквите гаранции.

Износот на гарантираниот надворешен јавен долг во периодот од 1999 година до 31.12.2005 година континуирано се зголемува. Заклучно со 31.12.2005 година, состојбата на издадени надворешни гаранции изнесува 137.01 милиони евра. Во вкупниот износ на јавен надворешен долг гарантиран од Владата, во текот на овој период, доминираат гаранциите издадени за странски заеми користени од јавни претпријатија – графикон бр.14

Графикон 14:
Износ на гаранции издадени по надворешниот јавен долг

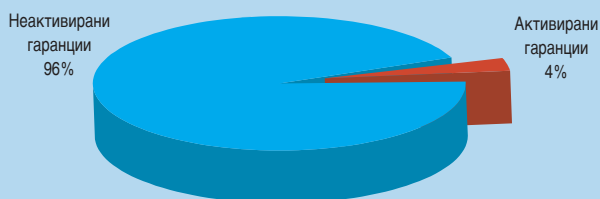

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Во досегашната практика, главните должници, со некои исклучоци како што се ЈП Стандард Дебар и ЈП Македонски железници, за кои е активирана га-

ранција која паѓа на товар на буџетот, редовно ги сервисираат обврските по странските заеми. Износот на активирани гаранции за двете претпријатија е околу 5.81 милиони евра односно 4,22% од вкупно издадените гаранции.

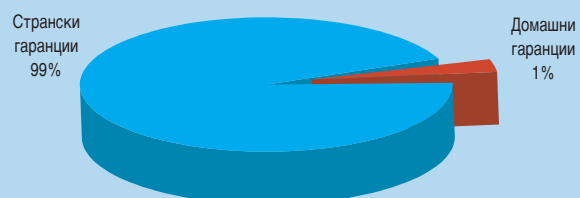
Графикон 15: Активирани и неактивирани гаранции заклучно со 31.12.2005 год.

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

Владата има издадено гаранции на правни лица што користеле кредити од домашни комерцијални банки. Потенцијалниот долг на државата врз основа на домашни гаранции на 31.12.2005 година изнесува 46.49 милиони денари (0.76 милиони евра). Според тоа, во структурата на издадените државни гаранции доминираат странските гаранции со 99%, додека домашните гаранции учествуваат со 1%.

Графикон 16: Структура на издадени гаранции заклучно со 31.12.2005 год.

Извор: Министерство за финансии и НБРМ

ПРИХОДИ И РАСХОДИ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(милиони денари)

	2002	2003	2004	Буџет 2005	Ребал. 2005	I	II	III
ВКУПНИ ПРИХОДИ	58.160	53.881	56.982	56.502	59.905	4.749	3.422	4.658
Даночни приходи	54.389	49.163	52.526	52.321	53.318	4.535	3.238	4.397
Персонален данок на доход	7.513	7.502	7.707	7.931	8.231	526	648	660
Данок на добивка	2.624	3.271	2.361	2.571	2.571	145	302	633
ДДВ	20.521	21.175	25.757	25.623	26.325	2.460	1.320	1.965
Акцизи	10.715	10.564	10.335	10.965	10.757	1.044	605	668
Увозни давачки	6.336	6.140	5.815	4.731	4.867	289	315	422
Други даноци	340	476	548	500	567	71	48	49
Данок на финансиски трансакции	6.336	31	0	0	0	0	0	0
Комунални даноци	4	4	4	0	0	0	0	0
Неданочни приходи	3.170	4.040	3.844	3.561	5.151	165	157	225
Профит од јавни финансиски институции	1.057	1.807	1.595	1.661	3.261	40	0	42
Административни даноци и такси	1.092	1.369	1.463	1.390	1.390	103	128	156
Други административни такси	205	370	257	300	300	17	17	24
Други неданочни приходи	35	495	529	210	200	5	12	3
Капитални приходи	601	555	600	620	620	49	27	36
Странски донации	0	0	11	0	816	0	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	65.503	56.432	56.611	59.206	60.825	4.695	4.462	4.676
Тековни трошоци	51.591	50.984	51.726	53.467	53.563	4.197	4.215	4.447
Плати и надоместоци	18.338	20.234	20.944	21.757	20.862	1.777	1.791	1.805
Стоки и услуги	8.715	6.914	6.832	7.352	7.500	515	647	741
Трансфери	20.576	21.105	21.840	21.859	21.866	1.549	1.710	1.767
Фонд за ПИОМ	6.538	7.305	8.054	7.705	7.588	675	668	688
Завод за вработување	4.111	4.360	5.438	5.494	5.494	469	448	472
Други трансфери	3.404	3.264	3.056	7.269	7.701	332	514	535
Трошоци за бегалци	391	259	272	100	100	0	10	14
Структурни реформи	1.387	1.659	732	634	383	29	23	18
Реформа на јавната администрација	442	528	527	657	600	44	47	40
Каматни плаќања	3.401	2.443	2.052	2.499	2.335	356	67	134
Камати по домашен долг	1.179	950	930	1.069	1.111	26	25	65
Камати по надворешен долг	2.222	1.493	1.123	1.430	1.224	330	42	69
Гаранции	561	288	58	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	8.636	5.037	4.886	5.739	7.262	498	247	229
Инвестиции во постојани средства	2.718	1.737	2.187	3.428	3.431	498	128	128
Капитални трансфери	2.476	2.796	2.368	1.919	3.349	0	119	101
Резерви	418	0	0	0	0	0	0	0
Меѓународни финансиски институции	22	18	18	42	132	0	0	0
Телеком проекти	3.002	486	313	0	350	0	0	0
Трошоци поврзани со кризата	5.276	412	0	0	0	0	0	0
БУЏЕТСКИ ДЕФИЦИТ / СУФИЦИТ	-7.343	-2.551	371	-2.704	-920	54	-1.040	-18
ФИНАНСИРАЊЕ	7.343	2.551	-371	2.704	920	-54	1.040	18
Прилив	13.430	10.585	6.761	10.037	8.110	820	1.082	483
Приходи од приватизација	5.177	4.673	459	1.041	1.024	65	200	0
Странски донации	2.641	2.560	1.044	816	0	0	0	0
Капитализација	0	0	0	0	0	0	0	0
Странски заеми	1.548	3.773	2.081	2.636	12.883	0	0	0
Депозити	4.029	-422	1.268	3.044	-9.026	831	828	-60
БИС	0	0	1.909	2.500	3.229	-76	54	543
Одлив	6.087	8.034	7.132	7.333	7.190	874	42	465
Отплата на главница	6.087	8.034	7.132	7.333	7.190	874	42	465
Надворешен долг	3.602	3.682	2.932	2.919	2.790	874	42	333
Домашен долг	2.485	4.352	4.201	4.414	4.400	0	0	132
Обврзници	0	0	0	0	0	0	0	0

Извор: Министерство за финансии

(милиони денари)													
K-1	IV	V	VI	K-2	VII	VIII	IX	K-3	X	XI	XII	K-4	Вкупно 2005
12.829	5.443	4.674	4.574	14.691	7.981	4.525	5.256	17.762	5.433	5.260	5.264	15.957	61.239
12.170	5.160	4.265	4.358	13.783	4.960	4.212	4.742	13.914	5.094	5.054	5.007	15.155	55.022
1.834	762	586	704	2.052	690	605	656	1.951	642	666	952	2.260	8.097
1.080	220	197	183	600	272	162	189	623	166	147	221	534	2.837
5.745	2.779	1.968	2.020	6.767	2.468	1.868	2.316	6.652	2.913	2.689	2.316	7.918	27.082
2.317	843	1.009	924	2.776	1.022	1.104	1.066	3.192	921	936	947	2.804	11.089
1.026	499	459	483	1.441	461	429	445	1.335	400	563	501	1.464	5.266
168	57	46	44	147	47	44	70	161	52	53	70	175	651
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
547	238	374	189	801	2.984	126	151	3.261	306	168	201	675	5.284
82	43	206	4	253	2.816	6	6	2.828	127	6	6	139	3.302
387	159	143	157	459	133	100	125	358	144	140	159	443	1.647
58	22	23	24	69	18	18	19	55	23	19	32	74	256
20	14	2	4	20	17	2	1	20	12	3	4	19	79
112	45	35	27	107	37	187	363	587	33	38	56	127	933
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13.833	5.054	4.302	4.977	14.333	4.870	4.061	5.295	14.226	4.923	5.463	7.278	17.664	60.056
12.859	4.403	4.009	4.496	12.908	4.475	3.822	4.398	12.695	4.427	4.616	5.350	14.393	52.855
5.373	1.783	1.839	1.815	5.437	1.832	1.622	1.820	5.274	1.838	1.852	1.881	5.571	21.655
1.903	632	448	577	1.657	481	392	494	1.367	544	571	1.211	2.326	7.253
5.026	1.748	1.642	1.874	5.264	1.718	1.697	1.945	5.360	1.779	2.113	2.082	5.974	21.624
2.031	670	669	607	1.946	592	603	590	1.785	591	783	693	2.067	7.829
1.389	469	472	468	1.409	446	435	435	1.316	400	419	410	1.229	5.343
1.381	520	437	732	1.689	615	582	854	2.051	730	831	904	2.465	7.586
24	23	11	11	45	1	19	13	33	6	5	22	33	135
70	23	17	17	57	16	24	19	59	19	21	20	60	246
131	43	36	39	118	48	34	34	116	33	54	33	120	485
557	240	80	230	550	444	111	139	694	266	80	176	522	2.323
116	212	62	159	433	44	42	77	163	239	43	80	362	1.074
441	28	18	71	117	400	69	62	531	27	37	96	160	1.249
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
974	651	293	481	1.425	395	239	897	1.531	496	847	1.928	3.271	7.201
754	416	97	242	755	119	124	196	439	241	331	952	1.524	3.472
220	222	123	232	577	251	115	701	1.067	255	243	976	1.474	3.338
0	8	58	0	66	25	0	0	25	0	258	0	258	349
0	5	15	7	27	0	0	0	0	0	15	0	15	42
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
-1.004	389	372	-403	358	3.111	464	-39	3.536	510	-203	-2.014	-1.707	1.183
1.004	-389	-372	403	-358	-3.111	-464	39	-3.536	-510	203	2.014	1.707	-1.183
2.385	1.283	-149	1.015	2.149	-2.353	-219	512	-2.060	1.112	203	2.256	3.571	6.045
265	95	0	136	231	72	0	0	72	33	485	225	743	1.311
0	0	0	0	0	386	0	0	386	0	0	0	0	386
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	1	0	1.007	1.008	0	414	0	414	1	0	10.895	10.896	12.318
1.599	468	-272	-191	5	-3.043	-694	378	-3.359	956	11	-8.720	-7.753	-9.508
521	719	123	63	905	232	61	134	427	122	-293	-144	-315	1.538
1.381	1.672	223	612	2.507	758	245	473	1.476	1.622	0	242	1.864	7.228
1.381	1.672	223	612	2.507	758	245	473	1.476	1.622	0	242	1.864	7.228
1.249	0	0	110	110	711	245	342	1.298	58	0	111	169	2.826
132	1.672	223	502	2.397	47	0	131	178	1.564	0	131	1.695	4.402
0	0	0	370	370	0	0	0	0	0	0	0	0	370

БУЏЕТ - ЦЕНТРАЛНА ДРЖАВНА ВЛАСТ

	2002 Завршна сметка	2003 Завршна сметка	2004 Завршна сметка	2005 Ребаланс	2006 Буџет
ВКУПНИ ПРИХОДИ	71.981.222.938	68.406.577.974	68.257.596.556	77.127.000.000	81.749.000.000
ИЗВОРНИ ПРИХОДИ	58.896.097.958	56.784.247.919	56.534.423.095	58.596.000.000	59.940.000.000
ДАНОЧНИ ПРИХОДИ	54.389.136.894	49.166.396.854	52.527.458.366	53.318.000.000	56.840.000.000
Данок од доход, од добивка и од капитални добивки	10.137.596.496	10.772.545.343	10.068.869.008	10.802.000.000	11.236.000.000
Персонален данок од доход	7.513.310.320	7.502.459.597	7.706.705.300	8.231.000.000	8.051.000.000
Данок од добивка	2.624.286.176	3.270.085.746	2.362.163.708	2.571.000.000	3.185.000.000
Домашни даноци на стоки и услуги	31.235.879.140	31.741.066.910	36.093.219.422	37.082.000.000	40.136.000.000
Данок на промет и ДДВ (од 1.04.2000)	20.521.036.109	21.175.919.119	25.756.854.524	26.325.000.000	28.334.000.000
Акцизи	10.714.843.031	10.565.147.791	10.336.364.898	10.757.000.000	11.802.000.000
Данок од меѓународна трговија и трансакции (царини и давачки)	6.336.011.440	6.141.579.944	5.814.503.205	4.867.000.000	4.848.000.000
Увозни давачки	5.230.636.743	4.909.408.470	4.597.751.176	3.861.000.000	3.817.121.000
Други увозни давачки и такси	1.105.374.697	1.232.171.474	1.216.752.029	1.006.000.000	1.030.879.000
Други даноци	0	51.094	0	0	0
Даноци од специфични услуги	3.359.937	3.894.080	5.216.895	0	0
Такси за користење или дозволи за вршење на дејност	340.562.742	475.513.109	545.887.314	567.000.000	620.000.000
Данок на финансиски трансакции	6.335.727.139	31.746.374	237.478	-	-
НЕДАНОЧНИ ПРИХОДИ	4.506.961.064	7.617.851.065	4.006.964.729	5.278.000.000	3.100.000.000
Претприемачки приход и приход од имот	931.379.088	1.963.471.700	1.752.484.628	3.388.000.000	1.100.000.000
Такси и надоместоци	1.091.976.541	1.366.943.949	1.465.138.734	1.390.000.000	1.500.000.000
Други владини услуги	205.764.069	370.052.922	257.196.740	300.000.000	300.000.000
Други неданочни приходи	2.277.841.366	3.917.382.494	532.144.627	200.000.000	200.000.000
КАПИТАЛНИ ПРИХОДИ	7.193.569.639	4.081.105.548	3.341.846.311	1.120.000.000	16.227.000.000
Продажба на капитални средства	6.244.440.021	4.002.729.305	3.158.721.234	920.000.000	16.027.000.000
Продажба на земјиште и нематеријални вложувања	949.129.619	78.376.243	183.125.077	200.000.000	200.000.000
ТРАНСФЕРИ И ДОНАЦИИ	3.808.557.430	3.651.554.878	4.932.545.381	1.213.000.000	540.000.000
Трансфери од други нивоа на власт	1.167.411.039	1.136.220.479	3.888.654.831	397.000.000	0
Донации од странство	2.641.146.391	2.515.334.399	1.043.890.550	816.000.000	540.000.000
ДОМАШНО ЗАДОЛЖУВАЊЕ	480.521.896		1.908.760.868	3.229.000.000	3.000.000.000
ЗАДОЛЖУВАЊЕ ВО СТРАНСТВО	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.969.000.000	2.042.000.000
Меѓународни развојни агенции	1.584.121.754	3.766.572.092	1.529.500.321	12.969.000.000	2.042.000.000
ПРИХОДИ ОД ОТПЛАТА (наплата) НА ЗАЕМИ	18.354.261	123.097.537	10.520.580	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	71.700.272.895	64.462.761.283	63.743.917.129	77.127.000.000	81.749.000.000
ТЕКОВНИ ТРОШОЦИ	56.314.747.304	51.104.920.817	51.667.851.725	46.616.257.000	49.295.088.000
Плати, наемнини и надоместоци	18.337.661.335	20.233.542.216	20.943.062.394	21.860.882.000	22.668.904.000
Стоки и останати услуги	13.991.420.289	7.325.808.770	6.833.422.972	7.502.952.000	7.326.925.000
Тековни трансфери	20.586.832.339	21.101.506.628	21.838.665.402	14.104.523.000	14.602.763.000
Тековни трансфери до единиците на локална самоуправа	-	-	-	812.900.000	1.819.000.000
Каматни плаќања	3.398.833.341	2.444.063.205	2.052.700.957	2.335.000.000	2.877.496.000
СУБВЕНЦИИ И ТРАНСФЕРИ	-	-	-	2.885.462.000	2.111.209.000
СОЦИЈАЛНИ БЕНЕФИЦИИ	-	-	-	4.057.856.000	3.633.264.000
КАПИТАЛНИ РАСХОДИ	8.366.132.516	4.687.684.918	4.867.347.044	16.376.425.000	12.543.385.000
ДАВАЊЕ НА ЗАЕМИ, УЧЕСТВО ВО ДЕЛ ОД					
ХАРТИТЕ ОД ВРЕДНОСТ И ОТПЛАТА НА ГЛАВНИНА	7.019.393.075	8.670.155.548	7.208.718.360	7.191.000.000	14.166.054.000
Давање на заеми и учество во дел од хартиите од вредност	931.369.212	637.002.773	76.445.946	0	0
Амортизација (отплата на главнина)	6.088.023.863	8.033.152.776	7.132.272.414	7.191.000.000	14.166.054.000

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ НА ЦЕНТРАЛНИОТ БУЏЕТ

	Завршна сметка 2000	Завршна сметка 2001	Завршна сметка 2002	Буџет 2003	Буџет 2004	2000	2001	2002	2003	2004	2000	2001	2002	2003	2004
	во милиони денари					структура					% од БДП				
ВКУПНО	57,689	68,521	71,700	67,490	66,666	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	24.4	29.3	29.4	26.9	24.8
Општи јавни услуги	12,985	7,767	15,434	8,735	8,057	22.5	11.3	21.5	12.9	12.1	5.5	3.3	6.3	3.5	3.2
Работи во врска со одбраната и услуги	4,613	14,351	5,491	5,897	6,056	8.0	20.9	7.7	8.7	9.1	2.0	6.1	2.3	2.3	2.4
Јавен ред и безбедност	5,741	10,222	6,912	7,528	7,687	10.0	14.9	9.6	11.2	11.5	2.4	4.4	2.8	3.0	3.1
Образование и услуги	8,055	7,767	8,909	9,043	8,956	14.0	11.3	12.4	13.4	13.4	3.4	3.3	3.7	3.6	3.6
Здравствени услуги	314	338	365	334	379	0.5	0.5	0.5	0.5	0.6	0.1	0.1	0.1	0.1	0.2
Социјална заштита и социјална сигурност	14,410	14,295	16,628	17,005	17,630	25.0	20.9	23.2	25.2	26.4	6.1	6.1	6.8	6.8	7.0
Домување и одржување на урбаната средина	303	301	709	430	426	0.5	0.4	1.0	0.6	0.6	0.1	0.1	0.3	0.2	0.2
Рекреативни и културни активности и услуги	1,346	1,320	1,506	1,432	1,475	2.3	1.9	2.1	2.1	2.2	0.6	0.6	0.6	0.6	0.6
Активности со гориво и енергија	5	5	5	10	10	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Земјоделство, регулатива и операции	743	826	938	902	1,539	1.3	1.2	1.3	1.3	2.3	0.3	0.4	0.4	0.4	0.6
Рударство, индустрија и градежништво	264	65	37	41	63	0.5	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Транспорт и комуникации, активности и услуги	2,297	2,152	2,082	2,322	2,316	4.0	3.1	2.9	3.4	3.5	1.0	0.9	0.9	0.9	0.9
Други различни услуги	2,843	1,408	2,440	2,505	1,919	4.9	2.1	3.4	3.7	2.9	1.2	0.6	1.0	1.0	0.8
Мулти функционални трошоци	593	578	758	354	400	1.0	0.8	1.1	0.5	0.6	0.3	0.2	0.3	0.1	0.2
Поддршка на стратешки приоритети	-	-	-	-	348	-	-	-	-	0.5	-	-	-	-	0.1
Трансакциите во врска со јавниот долг кои не се класифицираат по функции	3,177	7,127	9,487	10,952	9,407	5.5	10.4	13.2	16.2	14.1	1.3	3.0	3.9	4.4	3.7

Забелешка: Функционалната класификација на расходите на централниот буџет е подготвена според меѓународните стандарди.

ФУНКЦИОНАЛНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА РАСХОДИТЕ 2004 ГОДИНА

КОНСОЛИДИРАН БУЏЕТ НА ЦЕНТРАЛНАТА ВЛАСТ И ВОН-БУЏЕТСКИТЕ ФОНДОВИ

	Вкупно 2003	Вкупно 2004	Буџет 2005	Ребаланс 2005	I	II	III	K - 1
ВКУПНИ ПРИХОДИ	84.087	88.176	89.579	92.805	6.809	6.013	7.275	20.097
Даночни приходи и придонеси	77.055	81.259	82.773	83.592	6.441	5.670	6.792	18.904
Даноци	49.840	53.188	53.045	54.019	4.594	3.284	4.436	12.314
Персонален данок на доход	7.502	7.707	7.931	8.231	526	648	660	1.834
Данок на добивка	3.271	2.361	2.571	2.571	145	302	633	1.080
ДДВ	21.175	25.757	25.623	26.325	2.460	1.320	1.965	5.745
Акцизи	11.241	10.996	11.689	11.458	1.103	651	707	2.461
Увозни давачки	6.140	5.815	4.731	4.867	289	315	422	1.026
Други даноци	507	552	500	567	71	48	49	168
Придонеси	27.215	28.072	29.728	29.573	1.848	2.386	2.356	6.590
Фонд за ПИОМ	17.574	18.040	19.151	18.996	1.188	1.538	1.504	4.230
Завод за вработување	1.224	1.270	1.320	1.320	84	118	110	312
Фонд за здравство	8.417	8.762	9.257	9.257	576	730	742	2.048
Неданочни приходи	6.331	6.306	5.185	7.777	318	316	446	1.081
Профит од јавни финансиски институции	1.807	1.616	1.686	3.281	40	0	43	83
Административни такси	1.369	1.463	1.390	1.390	103	128	156	387
Партиципација за здравствени услуги	485	562	600	600	34	45	48	127
Други административни такси	370	257	300	300	17	17	24	58
Други неданочни приходи	693	737	400	398	24	23	40	84
Надоместоци за Фондот за патишта	1.607	1.672	1.810	1.810	101	103	136	340
Капитални приходи	576	600	620	620	49	27	36	112
Странски донации	2	0	0	0	0	0	0	0
Приход од отплата на заеми	123	11	0	0	0	0	0	0
ВКУПНИ РАСХОДИ	86.748	88.169	92.952	94.216	6.937	6.887	7.541	21.365
Тековни трошоци	81.125	82.136	85.521	85.351	6.402	6.706	7.374	20.481
Плати и надоместоци	20.881	21.440	22.323	22.427	1.791	1.833	1.849	5.473
Стоки и услуги	8.708	8.200	8.530	8.672	611	787	953	2.351
Трансфери	48.518	50.125	51.816	51.624	3.644	4.019	4.429	12.092
Социјални трансфери	45.490	46.861	48.288	47.641	3.593	3.801	4.187	11.582
Фонд за ПИОМ	24.008	25.121	25.688	25.296	2.022	2.110	2.163	6.294
Завод за вработување	2.438	3.289	3.190	3.048	257	266	260	783
Социјална помош	3.986	3.993	4.172	4.151	296	315	354	965
Структурни реформи	1.022	31	70	0	0	0	0	0
Реформа на јавната администрација	8	0	4	4	0	0	0	0
Здравствена заштита	14.028	14.428	15.164	15.142	1.018	1.110	1.411	3.539
Други трансфери	2.769	2.992	3.428	3.884	51	208	228	487
Трошоци за бегалци	259	272	100	100	0	10	14	24
Каматни плаќања	2.730	2.312	2.852	2.628	356	67	143	566
Камати по домашен долг	950	930	1.069	1.111	26	25	65	116
Камати по надворешен долг	1.780	1.383	1.783	1.517	328	42	78	448
Гаранции	288	58	0	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	5.623	6.033	7.431	8.865	535	181	167	883
БУЏЕТСКО САЛДО	-2.661	7	-3.373	-1.411	-128	-874	-266	-1.268
ФИНАНСИРАЊЕ	2.661	-7	3.373	1.411	128	874	266	1.268
Прилив	10.923	7.687	11.276	9.171	1.002	916	768	2.686
Приходи од приватизација	3.678	459	640	627	65	200	0	265
Странски донации	2.560	1.044	815	0	0	0	0	0
Странски заеми	4.191	3.618	3.856	13.933	14	0	12	26
Депозити	473	606	3.444	-8.629	998	662	213	1.873
Денарска сметка	1.774	606	3.444	-8.629	998	662	213	1.873
Екстерна сметка	-1.301	0	0	0	0	0	0	0
Државни записи		1.909	2.500	3.229	-76	54	543	521
Продажба на акции	21	51	20	11	1	0	0	1
Одлив	8.262	7.694	7.903	7.761	874	42	503	1.419
Отплата на главница	8.262	7.694	7.903	7.761	874	42	503	1.419
Надворешен долг	3.910	3.344	3.339	3.211	874	42	333	1.249
Домашен долг	4.352	4.351	4.564	4.550	0	0	170	170

IV	V	VI	K - 2	VII	VIII	IX	K - 3	X	XI	XII	K - 4	Вкупно 2005
8.302	7.065	7.240	22.607	10.739	7.037	7.861	25.637	7.992	7.874	8.597	24.462	92.803
7.821	6.446	6.830	21.097	7.527	6.531	7.157	21.215	7.468	7.497	8.095	23.060	84.275
5.210	4.323	4.411	13.944	5.021	4.278	4.808	14.107	5.148	5.108	5.060	15.316	55.682
762	586	704	2.052	690	605	656	1.951	642	666	952	2.260	8.097
220	197	183	600	272	162	189	623	166	147	221	534	2.837
2.779	1.968	2.020	6.767	2.468	1.868	2.316	6.652	2.913	2.689	2.316	7.918	27.082
893	1.067	977	2.937	1.083	1.170	1.132	3.385	975	990	1.000	2.965	11.749
499	459	483	1.441	461	429	445	1.335	400	563	501	1.464	5.266
57	46	44	147	47	44	70	161	52	53	70	175	651
2.611	2.123	2.419	7.153	2.506	2.253	2.349	7.108	2.320	2.389	3.035	7.744	28.594
1.669	1.346	1.554	4.569	1.614	1.443	1.496	4.553	1.476	1.514	1.958	4.948	18.300
119	95	111	325	113	101	108	322	105	108	140	353	1.312
823	682	754	2.259	778	710	745	2.233	739	767	936	2.442	8.982
436	584	383	1.403	3.175	319	341	3.835	491	339	446	1.276	7.595
44	211	5	260	2.816	7	14	2.837	127	6	6	139	3.319
159	143	157	459	133	100	125	358	144	140	169	453	1.657
45	40	37	122	28	22	20	70	18	25	72	115	434
22	23	24	69	18	18	19	55	23	19	22	64	246
24	13	14	51	21	9	23	53	28	9	35	72	260
142	153	146	441	158	163	141	462	150	140	142	432	1.675
45	35	27	107	37	187	363	587	33	38	56	127	933
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.661	6.721	7.589	21.971	7.549	6.717	8.309	22.575	7.602	8.079	10.636	26.315	92.226
7.188	6.425	7.057	20.670	7.049	6.274	7.012	20.335	7.006	7.066	8.406	22.478	83.964
1.840	1.865	1.856	5.561	1.876	1.661	1.863	5.400	1.879	1.895	1.952	5.726	22.159
787	532	711	2.030	580	474	563	1.617	627	645	1.276	2.548	8.545
4.262	3.933	4.222	12.417	4.149	4.028	4.426	12.603	4.177	4.430	4.964	13.571	50.683
4.050	3.745	3.874	11.669	3.867	3.785	3.881	11.533	3.765	3.951	4.370	12.086	46.870
2.125	2.122	1.994	6.241	2.049	2.047	2.055	6.151	2.041	2.102	2.142	6.285	24.971
266	252	247	765	244	238	233	715	225	224	226	675	2.939
346	271	409	1.026	374	381	358	1.113	300	371	363	1.034	4.138
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.313	1.100	1.224	3.637	1.200	1.120	1.236	3.556	1.199	1.254	1.639	4.092	14.824
188	179	337	704	281	224	532	1.037	406	474	573	1.453	3.680
23	11	11	45	1	19	13	33	6	5	22	33	135
299	95	268	662	444	111	160	715	323	96	214	633	2.576
212	62	159	433	44	42	77	163	239	43	80	362	1.074
87	33	109	229	400	69	26	495	84	53	134	271	1.443
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
473	296	532	1.889	501	443	1.297	2.241	596	1.012	2.229	3.837	8.850
641	344	-349	636	3.190	320	-448	3.062	390	-205	-2.039	-1.853	577
-641	-344	349	-636	-3.190	-320	448	-3.062	-390	205	2.039	1.853	-577
1.175	-120	1.068	2.123	-2.432	-75	921	-1.586	1.376	205	2.351	3.931	7.154
95	0	136	231	72	0	0	72	30	0	13	43	611
0	0	0	0	386	0	0	386	0	0	0	0	386
14	46	1.022	1.082	0	426	283	709	207	122	11.132	11.460	13.277
347	-289	-156	-98	-3.123	-561	481	-3.203	1.017	375	-8.650	-7.258	-8.686
347	-289	-156	-98	-3.123	-561	481	-3.203	1.017	375	-8.650	-7.258	-8.686
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
719	123	63	905	232	61	134	427	122	-293	-144	-315	1.538
0	0	3	3	1	0	23	24	0	1	0	1	29
1.816	223	719	2.758	758	245	473	1.476	1.766	0	312	2.078	7.731
1.816	223	719	2.758	758	245	473	1.476	1.766	0	312	2.078	7.731
144	0	179	323	711	245	342	1.298	202	0	181	383	3.253
1.672	223	540	2.435	47	0	131	178	1.564	0	131	1.695	4.347

ПЛАТЕН БИЛАНС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(годишни податоци)¹

(во милиони долари)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	I-05	II-05	III-05	IV-05	V-05	VI-05	VII-05	VIII-05	IX-05	X-05	XI-05	XII-05	I-XII 05
ТЕКОВНИ ТРАНСАКЦИИ	-32,46	-75,28	-235,43	-357,81	-152,28	-414,82	-8,27	2,59	-15,30	-61,36	-24,04	-25,61	36,99	12,80	28,55	14,69	-9,47	-33,10	-81,51
Стоки, нето	-495,81	-690,41	-523,23	-804,34	-851,48	-1112,08	-53,66	-58,22	-78,79	-125,21	-93,65	-124,13	-61,97	-82,83	-85,27	-80,97	-100,02	-112,75	-1.057,48
Извоз, f.o.b.	1.189,98	1.320,73	1.153,33	1.112,15	1.359,04	1.672,43	147,85	156,46	177,41	174,60	179,24	158,96	184,31	146,63	176,41	190,92	171,44	175,40	2.039,64
Увоз, f.o.b. ²	-1.685,79	-2.011,14	-1.676,56	-1.916,49	-2.210,52	-2.784,51	-201,51	-214,68	-256,19	-299,82	-272,89	-283,09	-246,29	-229,47	-261,69	-271,89	-271,46	-288,15	-3.097,12
Услуги, нето	41,83	47,05	-15,79	-22,13	-2,56	-54,39	1,37	-0,97	-4,11	-8,66	-9,42	1,07	4,65	3,45	3,29	-3,71	0,95	-21,78	-33,87
Доход, нето	-42,15	-45,44	-39,46	-29,78	-32,33	-39,23	-2,04	3,35	-0,72	-4,36	-9,40	-6,81	-22,05	-20,60	-2,15	2,81	5,09	1,86	-55,01
од кој: камата, нето	-41,41	-39,15	-33,59	-18,64	-31,88	-26,22	-5,00	-0,72	-4,33	-2,02	-0,44	-2,17	-3,66	-2,07	-4,78	-0,29	0,14	-0,62	-25,97
Тековни трансфери, нето	463,66	613,53	343,06	498,45	734,09	790,88	46,06	58,44	68,32	76,87	88,43	104,26	116,37	112,78	112,68	96,56	84,51	99,57	1.064,85
Официјални	72,69	132,30	48,65	100,50	103,36	70,07	1,47	7,38	2,88	3,07	4,18	8,58	14,22	3,99	1,87	2,23	2,55	11,97	64,39
Приватни	390,97	481,23	294,41	397,95	630,73	720,81	44,592126	51,056724	65,440719	73,81	84,25	95,68	102,15	108,80	110,80	94,33	81,96	87,60	1.000,46
КАПИТАЛНА И ФИНАНСИСКА СМЕТКА	-128,46	11,28	178,23	376,87	169,97	407,01	11,68	-0,90	15,21	63,32	25,05	18,98	-36,42	-8,19	-28,26	-12,15	9,85	36,42	94,59
Капитална сметка, нето	0,00	0,31	1,30	8,26	-6,69	-4,61	-0,04	0,09	-0,05	0,30	0,17	-0,61	0,30	0,18	-0,24	-0,18	-0,51	-1,41	-2,02
Капитални трансфери, нето	0,00	0,31	3,64	9,92	-6,60	-4,61	-0,04	0,09	-0,05	0,30	0,17	-0,61	0,30	0,18	-0,24	-0,18	-0,51	-1,41	-2,02
Официјални	0,00	0,00	3,64	9,92	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Други	0,00	0,31	0,00	0,00	-6,60	-4,61	-0,04	0,09	-0,05	0,30	0,17	-0,61	0,30	0,18	-0,24	-0,18	-0,51	-1,41	-2,02
Стекнување/располагање со нефинансиски средства	0,00	0,00	-2,34	-1,66	-0,09	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Финансиска сметка, нето	-128,46	10,97	176,93	368,62	176,66	411,62	11,72	-0,98	15,26	63,03	24,88	19,59	-36,72	-8,36	-28,02	-11,97	10,35	37,83	96,61
Директни инвестиции, нето	31,80	176,23	442,32	77,72	94,26	155,85	15,73	9,27	11,14	7,12	8,93	17,62	3,70	13,76	0,07	1,91	7,85	0,67	97,77
Портфолио инвестиции, нето	0,14	-0,09	0,36	0,35	3,39	14,82	1,52	3,31	11,65	2,80	1,10	0,88	2,41	13,95	1,35	0,25	6,83	189,07	235,11
Други инвестиции, нето	-32,01	85,05	-183,27	159,98	129,97	260,42	-14,40	4,02	-2,83	60,34	14,99	23,27	-1,09	-20,21	24,80	9,23	6,38	74,30	178,80
Трговски кредити, нето	7,13	146,54	-125,08	83,1	82,95	170,05	-26,96	-25,30	-7,75	40,80	23,06	20,82	-41,66	-11,52	14,36	1,83	11,83	24,62	24,13
Заеми, нето	54,83	13,51	-107,31	8,19	23,47	59,82	4,30	5,34	8,93	30,52	13,04	37,22	5,54	-21,27	22,29	2,77	9,22	35,70	153,60
Валут и депозити, нето	-135,01	-122,53	27,09	44,69	2,85	-3,66	7,62	23,07	-7,01	-12,91	-22,39	-36,79	33,90	11,43	-15,29	3,18	-16,12	6,54	-24,77
од кои: монетарна власт, нето	-21,20	-0,19	-77,08	68,79	17,77	26,44	0,00	0,00	0,00	0,00	-0,41	0,00	1,18	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,77
комерцијални банки, нето	-51,28	-93,26	-272,39	112,17	-54,59	-105,08	2,06	24,80	-5,21	-13,13	-17,37	-30,47	38,76	13,68	-3,22	14,18	-7,09	9,58	26,57
население, нето	-62,52	-29,08	376,56	-136,27	39,68	74,97	5,56	-1,73	-1,80	0,22	-4,61	-6,33	-6,04	-2,25	-12,07	-11,00	-9,04	-3,04	-52,10
Други, нето	41,04	47,53	22,03	24,00	20,69	34,22	0,63	0,90	3,00	1,94	1,28	2,02	1,13	1,15	3,45	1,45	1,45	7,44	25,84
Бруто официјални резерви																			
(„-“ значи зголемување) ³	-128,39	-250,22	-82,48	130,57	-50,96	-19,47	8,872842	-17,585691	-4,705335	-7,23	-0,14	-22,17	-41,74	-15,86	-54,25	-23,36	-10,71	-226,21	-415,07
ГРЕШКИ И ПРОПУСТИ	160,92	64,00	57,19	-19,07	-17,70	7,81	-3,41	-1,70	0,09	-1,96	-1,01	6,63	-0,57	-4,61	-0,29	-2,53	-0,36	-3,33	-13,05

1) Ревидирана временска серија – претходни податоци

2) Увозот е прикажан на ф.о.б. паритет согласно V-тото издание на Прирачникот за платен биланс од ММФ. Пресметката на с.и.ф. - f.o.b. факторот како процент од увозот с.и.ф. по години изнесува: 1993–20%, 1994–20%, 1995–20%, 1996–14%, 1997–10%, 1998–5.02%, 1999–4.86%, 2000–3.90%, 2001–4.20%, 2002–3.80%, 2003–4.06% и 2004–4.06%

3) Без монетарно злато и курсни разлики; Добиените средства од сукцесијата на поранешна СФРЈ во Мај 2003 година не се платно билансна трансакција, поради што истите се вклучени само во состојбите на девизните резерви, а не и во промените

СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ЈАВНАТА ВНАТРЕШНА ФИНАНСИСКА КОНТРОЛА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

1. ВОВЕД

Оценка и препорака на Европската унија е дека:

„Република Македонија има функционална демократија, со стабилни институции, во која се гарантира владеењето на правото. Свкупниот напредок во реформите претставува добар начин за исполнување на политичките и други критериуми за идното членство на Република Македонија во ЕУ.

Република Македонија презеде значајни чекори кон воспоставување на пазарна економија. Иако таа нема да може да се справи со притисокот на конкуренцијата и пазарните сили во рамките на Унијата на среден рок, таа започна со економски реформи, кои доколку енергично продолжат да се спроведуваат, ќе и овозможат да ја постигне целта во иднина.

Напорите во спроведувањето на реформите треба да се забрзаат, за да може Република Македонија да се усогласи со барањата на ацџуис на среден рок во областите на слободното движење на стоки, правото на интелектуална сопственост, политиката на конкуренција и ФИНАНСИСКАТА КОНТРОЛА.“

Усогласувањата со барањата на ацџуис по однос на финансиската контрола ја подразбира потребата од глобален пристап кон развој на модерни системи за внатрешна контрола во јавниот сектор, кој води кон доследна комбинација на раководната одговорност и функционално независната внатрешна ревизија. Заради тоа, Република Македонија потребно е да донесе и имплементира кохерентно законодавство и истото да се спроведува во целата област на внатрешната контрола, покривајќи ги сите важни аспекти на раководната одговорност, независната внатрешна ревизија, централната хармонизација на внатрешната ревизија и финансискиот менаџмент и контрола, како и спречување на измама.

Исто така, Република Македонија треба уште повеќе да ја зголеми оперативната и финансиската независност на Државниот завод за ревизија и да обезбеди соодветно следење на наодите од неговите извештаи.

Во областа на управувањето и контролата на фондовите на Европската унија, потребно е Република Македонија да развие ефикасни системи за управување, мониторинг, контрола и ревизија, со цел да се создадат услови за децентрализирано управување и имплементација на програмите од новиот предприспаен инструмент IPA. Покрај тоа, таа треба да обезбеди административен капацитет на земјата кои ќе овозможат ефикасна заштита на финансиските интереси на Европската комисија.

За успешна реализација на горенаведените цели Министерството за финансии во Програмата за работа на Владата на Република Македонија за 2006 година го предложи изготвувањето на Стратегијата за развој на јавната внатрешна финансиска контрола (PIFC - Publik Internal Financial control) во Република Македонија.

Министерството за финансии го изготви овој документ во соработка со Проектот „Техничка помош на Министерството за финансии за развој на внатрешната ревизија во јавниот сектор“, финансиран од Европската унија (ЕУ) и раководен од Европската агенција за реконструкција (ЕАР).

PIFC системот ќе се развива континуирано, а Владата на Република Македонија ќе го надградува овој документ на предлози изготвени или координирани од Министерството за финансии.

Воспоставувањето и целосниот развој на сеопфатен и ефективен систем на Јавна Внатрешна Финансиска Контрола (PIFC) претставува дел од Реформата на јавната администрација во Република Македонија.

Целта на овој документ е да ги обезбеди основните елементи на концептот на јавната внатрешна финансиска контрола (PIFC), анализа на сегашната состојба на PIFC системот во Република Македонија, идните чекори кои ќе бидат преземени за развој на PIFC системот, како и временската рамка за нивна реализација.

Овој документ е подготвен во согласност со препораките дадени од Европската комисија во врска со

Поглавјето 32: Финансиска контрола во Мислењето на Комисијата за барањето на Република Македонија за членство во Европската унија, Одлуката за принципите, приоритетите и условите содржани во Европското партнерство со Република Македонија и Аналитичкиот извештај за Мислењето за барањето на Република Македонија за членство во Европската унија.

Владата на Република Македонија и Министерството за финансии ја ценат широката поддршка од Европската комисија во областа на PIFC и се уверени дека оваа соработка ќе продолжи.

2. ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА КОНЦЕПТОТ НА ЈАВНАТА ВНАТРЕШНА ФИНАНСИСКА КОНТРОЛА (PIFC)

Терминот „Јавна внатрешна финансиска контрола (PIFC)“, (како што се користи од Европската комисија во рамките на преговорите за Поглавјето 32), претставува целосно консолидиран систем за управување, мониторинг, контрола и ревизија на националните јавни средства и средствата на ЕУ воспоставен од Владата. Тој се состои од следните основни елементи:

- а. Систем за финансиски менаџмент и контрола (FMC),
- б. Функционално независна внатрешна ревизија (IA), и
- ц. Централна хармонизација на методологиите за FMC и IA.

2.1. Систем за финансиски менаџмент и контрола

Воспоставувањето, имплементацијата и развојот на системот на цврст финансиски менаџмент и контрола (FMC) во институцијата, вклучувајќи го и воспоставувањето на правилата за ефикасно, ефективно и економично користење на расположивите средства, е одговорност на раководителот. За воспоставување и функционирање на системот за FMC раководителот делегира овластување и задачи, но општата одговорност не може да ја делегира.

Раководителот на институцијата¹ е должен, преку воспоставување на соодветна организациона поставеност, да изврши поделба на должностите и да ги

даде неопходните овластувања на раководните лица во институцијата. Тој е должен да обезбеди ефикасен систем за информирање и комуникација, со цел да се постигне ефективна внатрешна контрола и остварување на целите на институцијата.

Системот на внатрешни контроли помага да се намалат ризиците кои и се закануваат на институцијата и обезбедува сигурност дека таа ќе ги постигне своите цели на легален, транспарентен, економичен, ефикасен и ефективен начин. Раководителот на институцијата треба да обезбеди внатрешните контроли да се спроведуваат врз основа на соодветна анализа на ризикот, земајќи ја во предвид специфичноста на соодветната институција.

Спроведувањето на внатрешните контроли е одговорност на секој вработен во институцијата, согласно утврдените работни процеси и операции, како и описот на секое работно место.

За да бидат ефикасни, внатрешните контроли треба да ги задоволат трите основни критериуми:

- соодветност – вистинска контрола на вистинско место и согласно проценетиот ризик
- континуитет – функционирање согласно планираното
- ефективност (cost-effective) – трошоците за извршената контрола да не се поголеми од користа од контролата.

Примарната цел на FMC е да обезбеди:

- Успешно исполнување на целите и задачите на институциите;
- Сигурност, вистинитост, навременост и интегритет на информациите, а особено на финансиските информации;
- Почитување на правилата, плановите, процедурите, законите и регулативите;
- Заштита на имотот;
- Економично, ефикасно и ефективно користење на ресурсите.

FMC системот се состои од:

- а) среднорочно и краткорочно планирање и програмирање, буџетирање и извршувањето на буџетот, планирање на финансиските текови и ликвидноста (cash flow);

¹) Под раководител на институцијата се подразбира и функционерот кој раководи со органот на државната управа

- б) функции на претходна (ex ante) и последователна (ex post) финансиска контрола;
- в) функција на сметководството и финансиското извештување;
- г) процедури за подготовка, обработка и чување на финансиската и останатата документација;
- д) други процедури (графички прикази на работните процеси (flow chart), описи на работни места, работни упатства и прирачници и др.) и соодветна работна документација.

Претходна (ex ante) финансиска контрола

Ex-ante финансиската контрола претставува проверка на усогласеноста на активностите со законите, подзаконските и интерните акти, одлуки и договори, пред нивното извршување. Таа претставува збир од превентивни контролни активности неопходни за донесување финансиски одлуки кои се однесуваат на прибирање и користење на јавни средства, преземање на обврски, спроведување на постапки за јавни набавки, склучување на договори и со нив поврзани исплати и враќање на неправилно платените средства.

Последователна (ex post) финансиска контрола

Последователната (ex post) финансиска контрола проверува дали средствата биле користени законски, целесходно, ефикасно и навремено.

Последователната контрола се спроведува по извршување на активностите, а е насочена кон откривање на потенцијалните грешки, отстапувања или нерегуларности и води кон преиспитување на процесот или можни санкции.

Некои специфични последователни контроли, (како на пример: проверки на лице место) може да ја спроведуваат внатрешни контролори назначени од раководителот на субјектот од јавниот сектор, со избор од персоналот со соодветни квалификации, образование и искуство.

Цврстиот FMC систем треба да обезбеди поделба на функциите:

Функцијата за одобрување на преземање на обврските и плаќањата треба да се темели на превентивни, детективни и корективни контроли, создадени и воспоставени на начин да обезбедат цврст финансиски менаџмент. Контролите на целесходноста на барањата, оправданоста на расходите и реалната испорака на добра и услуги треба да се извршат во

целост, пред да се одобрат преземања на обврски и плаќања.

Финансиската функција треба да обезбеди законско извршување на одобрените налози во согласност со финансиско-сметководствените и другите соодветни прописи. Финансиските контроли треба да обезбедат проверка дали сите трансакции се соодветно одобрени и во согласност со обврските, договорите и финансиските прописи. Финансиската функција треба да се темели на превентивни, детективни и корективни контроли. Тие проверуваат, пред крајната исплата, дали сите претходни контроли се извршени, сите одобрувања се добиени и дали постојат сите потребни потписи. Таа дава уверување дека секоја активност е законита и правилна и дека предметот ги содржи сите предвидени документи и докази за претходни контроли.

Сметководствената функција треба да обезбеди доверливост на сите сметководствени и други податоци поврзани со финансиското известување. Оваа функција треба да обезбеди евиденција на сите обврски и други сметководствени трансакции, како и точност и доверливост на финансиските извештаи. Покрај тоа сметководствената функција треба да обезбеди и ex-ante контрола, меѓу кои од најважните се проверката дали средствата се обезбедени пред да се преземат обврските, проверката на веродостојноста на документите, потписите, износите и др.

2.2. Функционално независна

внатрешна ревизија (IA)

Внатрешната ревизија е независна, објективна активност за уверување и консалтинг, создадена со цел да додава вредност и да го подобрува работењето на институцијата. Таа и помага на институцијата да ги оствари своите цели со воведување на систематски дисциплински пристап на проценка и зголемување на ефикасноста на процесите на управување со ризикот, контролата и раководењето.

Внатрешната ревизија врши независна, стручна и систематска проценка на системите на финансиски менаџмент и контрола, што опфаќа ревидирање на сите функции и процеси на работење и нивните внатрешни контроли.

Внатрешниот ревизор не е вклучен во никакви раководни функции. Тој е независен во планирањето на својата работа, во извршувањето на внатрешната ревизија и во известувањето за резултатите, иако ова планирање треба да биде потврдено од раково-

дителот на институцијата. Раководителот на институцијата е одговорен за исполнувањето на препораките на внатрешниот ревизор или за преземање на ризикот од нивното неспроведување.

Согласно Законот за внатрешна ревизија во јавниот сектор, внатрешната ревизија е независна организациона единица која за својата работа е непосредно одговорна на раководителот на институцијата. Внатрешните ревизори не се одговорни за воспоставување, функционирање и развој на FMC системот, но се одговорни за проценка на функционирањето на системот, потенцирајќи ги слабостите, недостатоците и нерегуларностите и давање препораки за подобрување и преземање на корективни активности.

2.3. Централни единици за хармонизација (CHUs) на FMC и IA

Централните единици за хармонизација во Министерството за финансии се надлежни за хармонизација на стандардите и методологиите на FMC и IA во јавниот сектор, како и за проценка, анализирање, промовирање, развој и поддржување на тие функции во институциите од јавниот сектор. Централните единици за хармонизација треба да го нагласат напредокот, како и заедничките слабости и за тоа да го известуваат Министерството за финансии и Владата на Република Македонија секоја година. Тие се фокусираат на помагање во развојот на процедури и насоки за финансиски менаџмент и контрола, ревизорски траги, урнеци за Повелби за внатрешна ревизија итн. Тие, исто така, развиваат методологија за анализа на ризикот која треба да се користи во сите јавни институции и вршат супервизија на единиците за внатрешна ревизија и нивните активности.

Целта на CHUs е да обезбедат усогласеност во пристапот, толкувањето, евиденцијата, сметководството и третманот на сите финансиски и ревизорски операции во јавниот сектор.

Исто така, CHUs ќе ја координираат и насочуваат обуката на сите раководители на институции и службеници во јавниот сектор во областа на PIFC, како и за стручно усовршување во областа на сметководството, внатрешните контроли и внатрешната ревизија во јавниот сектор.

3. СЕГАШНАТА СОСТОЈБА И ПРАВЦИ ЗА ПОНАТАМОШЕН РАЗВОЈ НА PIFC СИСТЕМОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

3.1. ИНСТИТУЦИОНАЛНА И ЗАКОНСКА РАМКА

Системите на внатрешна финансиска контрола во Република Македонија се воспоставени во рамки на различни институции од јавниот сектор, каде што финансиските контроли ги опфаќаат постапките од надлежност на повеќе државни и други институции.

Главни институции во рамките на кои се остварува финансиска и други облици на контрола:

Собранието на Република Македонија е претставничко тело на граѓаните и носител на законодавната власт во Република Македонија кое, меѓу другото, ги донесува законите и Буџетот на Република Македонија; ги спроведува изборите, именувањата и разрешувањата и надзорот врз работата на Владата на Република Македонија и другите носители на јавни функции одговорни пред Собранието, Уставот и законот и го разгледува годишниот извештај за извршените ревизии и за работата на Државниот завод за ревизија. На седниците на поодделните собраниски комисии се расправа за наодите на државната ревизија, а потоа расправата се води и на пленарна седница на Собранието и се донесуваат одредени заклучоци. Седниците на Собранието се јавни, односно се пренесуваат преку електронските и печатени медиуми, со што се обезбедува транспарентност на наодите и препораките на државната ревизија.

Владата на Република Македонија, меѓу другото: предлага закони и други прописи на Собранието на Република Македонија; го предлага Буџетот на Република Македонија и завршната сметка; ги спроведува законите и другите одлуки на Собранието на Република Македонија; донесува уредби за извршување на законите; ја води надворешната и внатрешната политика; дава насоки и врши надзор над работата на министерствата и другите органи на државната управа; се грижи за економскиот развој на земјата; го усмерува делувањето и развојот на јавните служби и извршува други работи утврдени со Уставот и Законот.

Државниот завод за ревизија, спроведува надворешна ревизија на: финансиските извештаи на институциите од јавниот сектор и законитото, наменското, економичното, ефикасното и ефективното користење на јавните расходи. За својата работа и извршените ревизии го известува Собранието на Република Македонија најмалку еднаш годишно. Во Државниот завод за ревизија во тек се повеќе проекти кои имаат за цел унапредување на неговата способност во делот на спроведувањето на ревизиите.

Министерството за финансии, врз основа на Законот за организација и работа на органите на државната управа, меѓу другото ги извршува сите работи кои се однесуваат на планирањето, изготвувањето и донесувањето, остварувањето и извршувањето на државниот буџет, работите на државното сметководство, задолжувањата на Република Македонија на домашниот и странскиот пазар и работата поврзана со царинскиот и даночниот систем и политика. Преку Секторот за трезор, Министерството за финансии спроведува контрола на извршувањето на буџетот.

Министерствата и другите органи на државната управа ја спроведуваат политиката и програмите за користење на јавните средства и на тој начин даваат корисни услуги во рамките на своите надлежности. Во министерствата и другите органи на државна управа функционираат системи за финансиски менаџмент и контрола и воспоставена е функцијата на внатрешна ревизија, во согласност со законската и подзаконската регулатива.

Инспекциите, во рамки на поодделни министерства, односно органи на државната управа, ги извршуваат работите на инспекциски надзор (дополнителна контролна функција) во согласност со одредбите на Законот за организација и работа на органите на државната управа и другите посебни закони. Спроведување на инспекциски надзор подразбира директен увид во општите и поединечните акти, условите и начинот на работа на надгледуваните правни и физички лица, врз основа на законот и други прописи, преземање на пропишаните мерки со цел констатираната состојба и работењето да се усогласат со законот и другите прописи. Инспекцискиот надзор го спроведуваат инспектори и други државни службеници овластени за спроведување на надзор кога тоа е одредено со посебен закон. Така, во рамките на Министерството за финансии, односно неговите ор-

гани во состав, воспоставени се инспекциски служби за работа во областа на даноците, царината и другите јавни приходи, како и девизното и надворешнотрговското работење. Исто така, и во поголем број на други министерства воспоставени се инспекциски служби за извршување на работите од нивна надлежност. Тука станува збор за класичен инспекциски надзор кој може да се смета за дополнителна контрола во одделни предмети и не се поистоветува со функцијата на внатрешна ревизија. Предмет на работа на внатрешната ревизија се и воспоставените инспекции.

3.2. ФИНАНСИСКИ МЕНАЏМЕНТ И КОНТРОЛА

Системот на финансиски менаџмент и контрола (FMC) во Република Македонија е регулиран со соодветните законски, подзаконски и интерни акти. Воспоставената контролна средина е основа за целиот систем на внатрешна контрола која создава дисциплина и клима која влијае на квалитетот на внатрешната контрола. Во јавниот сектор постојат јасно дефинирани организациски структури кои покажуваат кој е одговорен за кој сектор во институциите. Меѓутоа, описите на работните места во актите за систематизацијата, се на доста општо ниво, заради што се наметнува потребата од нивно прецизирање во смисла на дефинирање на јасни задачи, одговорности и очекувани конкретни резултати за секој вработен, а исто така и јасно утврдување на одговорноста на секој раководител во институцијата. Со ова ќе се создадат услови за надминување на состојбата релевантните закони и подзаконски акти да не се единствениот критериум за еден вработен во вршењето на неговата контролна активност.

Покрај ова, се наметнува потребата за сите процеси каде што се одвиваат внатрешните контроли да се изготват пишани насоки и процедури со кои јасно ќе биде утврден начинот на извршување на процесот и одговорноста на раководителите и вработените. Со ова сите вработени треба да добијат јасна порака од високото раководство дека контролната одговорност треба сериозно да се сфати и да се разбере сопствената улога во целиот систем на внатрешна контрола. При ова, треба да се води сметка контролните активности да се воведуваат така да обезбедат додадена вредност, односно да се воспостават соодветно на ризиците кои треба да се намалат. На овој начини ќе бидат зајакнати проверките на сите нивоа на контролни активности, особено при извршувањето на финансиските трансакции и другите значајни процеси.

Со оглед на тоа дека идентификација на ризиците и нивна проценка воглавно не се вршат во институциите во јавниот сектор потребно е да се воведат спроведување на проценка на ризикот, со цел воспоставување на ефективни контроли. За таа цел потребна е дополнителна обука за проценка на ризикот, пред сè на раководителите на сите нивоа и на внатрешните ревизори. Ефективните контроли воспоставени врз проценката на ризикот ќе обезбедат успешно постигнување на главната цел на институцијата.

Соодветна поделба на должностите не се практикува секогаш во институциите во јавниот сектор. Потребно е одобрувањето на документите за финансиските трансакции да не ја врши едно лице, туку да се практикува „принципот на четири очи“ (спроведување една контрола од двајца вработени на исто раководно ниво). Исто така, во институциите од јавниот сектор потребно е финансиските трансакции (ex-ante контрола на преземање обврски) да не се одобруваат само од раководителот на институцијата или раководителот на финансиската служба, туку одговорноста и овластувањата да бидат делегирани на пониските нивоа од хиерархиската поставеност. Должностите и одговорностите треба да бидат систематски поделени на повеќе поединци за да се обезбеди постоење на ефективни проверки и нивна избалансираност. Ова треба да придонесе кон намалување на ризикот од злоупотреби и грешки кои доведуваат до губење средства или погрешни активности.

Во сите институции од јавниот сектор треба да се преземат мерки со цел постапките за овластување и одобрување да се документираат, а раководителите и вработените во институциите за истото јасно да се информирани. Да бидат преземени мерки за јасно дефинирање на ограничувањата во овластувањата, особено во врска со набавките и финансиските трансакции, со што целокупната моќ на одобрување нема да биде концентрирана единствено кај раководителот на институцијата. Исто така, потребно е преземање на дополнителни мерки со кои контролните активности рамномерно ќе се избалансираат како на крајот на процесот, така и во претходните чекори.

Во сите институции од јавниот сектор потребно е да се преземат мерки за зајакнување на контролата над пристапот до средствата и податоците и нивното чување, со изготвување на листи на овластените лица и пишани упатства за начинот на чување и користење на средствата односно податоците.

Во сите институции од јавниот сектор потребно е да се пристапи кон развој на соодветни интегрирани информатички системи (модерни информатички системи во управувањето)², кои ќе ја намалат обемната рачна работа. Воведувањето на информатичката технологија во работењето ќе го олесни процесот на усогласувањата на сите нивоа на активности и ќе го намалат ризикот во работењето. Ефективните информатички системи треба да произведуваат точни извештаи кои содржат: оперативни, финансиски и нефинансиски информации кои го овозможуваат работењето и неговото контролирање. За да се овозможи раководството да донесува правилни одлуки извештаите треба да обезбедуваат информации кои се секогаш соодветни, навремени, актуелни, точни и достапни.

Во сите институции од јавниот сектор треба да се пристапи кон изградба и развој на ефективни информативни системи за меѓусебна комуникација, со оглед на тоа дека таа е основа за извршување на контролните активности, а нивното воспоставување ќе придонесе за елиминирање на комуникацијата на хартија и можноста за појава на грешки. Доверливоста и сигурноста на компјутеризирани податоци и системи се главна грижа и на менаџментот и на внатрешните ревизори. При користењето на информатичките системи, мора да биде зајакната контролата на пристапот, како и заштита на податоците и континуитетот на работењето во услови на вонредни состојби. Потребно е да бидат развиени капацитети за ревизија на компјутерските системи.

Во сите институции од јавниот сектор потребно е да се преземат мерки за зголемување на контролата на резултатите во работењето со изготвување на интерни акти во кои ќе биде јасно дефинирано кој, што и како работи во институцијата, а секоја активност ќе биде контролирана од аспект на усогласеност со соодветната правна рамка и стандардите, со цел да се утврди потребата од подобрување на процесите, за што посебна улога ќе имаат внатрешните ревизори.

Исто така, потребно е да се преземат мерки системите на внатрешната контрола да бидат надгледувани преку редовни менаџмент активности и да бидат ревидирани од внатрешната ревизија, со цел проценување на квалитетот на нивното функционирање и обезбедување на постојан напредок. Покрај проценката на внатрешните контроли од внатрешната ревизија, менаџментот треба да обезбеди редовни активности за надзор, врз основа на прием на потребните информации.

2) MIS - Management Information System

3.3. ВНАТРЕШНА РЕВИЗИЈА

Активностите за развојот на системот за внатрешна ревизија во јавниот сектор започнаа во 2000 година со измени и дополнувања на Законот за буџети со кој беше регулирано вршењето на внатрешната ревизија. Во Министерството за финансии, во рамките на Секторот трезор беше формирано Одделението за централна внатрешна ревизија.

Во 2004 година во рамките на Проектот на Светската банка „Развојна политика на Република Македонија во областа на внатрешната ревизија и обука“, финансиран од од Кралството Холандија, беше организирана 10 дневна обука за внатрешни ревизори, од 17 буџетски корисници и надграден Прирачникот за внатрешна ревизија.

Исто така, во октомври 2004 година беше донесен Законот за внатрешна ревизија во јавниот сектор, согласно кој субјектите од јавниот сектор се должни да основаат единици за внатрешна ревизија или обезбедат функција на внатрешната ревизија и да ја спроведуваат согласно овој Закон, подзаконските акти и прифатените меѓународни стандарди за внатрешна ревизија.

Владата на Република Македонија во јануари 2004 година ја усвои Информацијата за развој на внатрешната ревизија и зајакнување на финансиската контрола кај буџетските корисници и фондовите, документ кој претставуваше основа за спроведување на среднорочните приоритети поврзани со внатрешната ревизија и контрола во јавниот сектор. Согласно овој документ, беше планирано до април 2005 година, да се основаат единици за внатрешна ревизија кај дополнително утврдени 15 буџетски институции од централно ниво, како и заклучно до март 2006 година, основање на единици за внатрешна ревизија и обуки на внатрешни ревизори во 42 општини кои имаат над 15.000 жители.

Досега во институциите од централно ниво основани се 24 единици за внатрешна ревизија и спроведена е обука на внатрешните ревизори. Исто така, основани се единици за внатрешна ревизија во 12 општини, а 25 внатрешни ревизори завршија почетната обука.

Со спроведените обуки во 2004 и 2005 година внатрешните ревизори се оспособени да вршат ревизија на усогласеност (регуларност). Со цел зајакнување на оперативноста на единиците за внатрешна ревизија потребно е внатрешните ревизори да поминат дополнителна обука за проценка на ризикот и ревизија на успешност како и доекипирање на единиците на внатрешната ревизија.

3.4. МЕНАЏМЕНТ И КОНТРОЛА НА ФОНДОВИТЕ НА ЕУ

Во однос на средствата од странство Република Македонија ќе има ист третман како и за домашните буџетски средства, освен доколку постојат некои посебни барања од страна на донаторите/кредиторите. Ќе бидат употребувани истите принципи и стандарди за системот за менаџмент, контрола и внатрешната ревизија. Што се однесува до употребата на предпристапните ЕУ фондови (IPA), Република Македонија основа централни тела кои се неопходни за користење на средствата од овој Фонд по принципот на децентрализиран систем на имплементација.

Република Македонија започна со реализација на процесот на создавање на ефикасни механизми за следење, контрола и ревизија на користењето на средствата од претпристапните (IPA) фондови на Европската унија, како и градењето на институции и јавна администрација која располага со ефективни и рамномерни капацитетите кои ќе овозможат заштита на финансиските интереси на Европската унија.

Во Министерството за финансии е основано Одделение за управување со фондовите на ЕУ (Националниот фонд) кое е задолжено за: управување со помошта од Европската унија, во согласност со барањата на Европската комисија, обезбедување на информации за следење на нивното користење и известување на Европската Комисија.

За национален службеник за овластување (National Authorising Officer - NAO) е определен Министерот за финансии. Тој е одговорен за работата на Националниот фонд, управувањето со финансиските средства од предпристапните програми за помош, како и обезбедувањето на почитувањето на правилата, законите и постапките на Европската унија кои се однесуваат за набавките, известувањето и финансиско управување. Тој, исто така, ќе се грижи и за воспоставување и управување со процедурите за меѓусебно функционално поврзување на Националниот фонд и институциите кои ќе го спроведуваат и контролираат користењето на средствата од крајните корисници на средствата, за што ќе се воспостави и развива соодветен систем на известување.

Одделението за централно финансирање и склучување на договори (CFCU - Central Finance and Contracting Unit) е основано како посебно одделение во Секторот за буџети во Министерството за финансии. Тоа е тело надлежно за спроведување на тендерски постапки, склучување на договори и плаќање за

проекти, со цел јакнење на административните капацитети на Република Македонија и други проекти во рамки на децентрализиранот систем на имплементација. Одделението ќе биде одговорно и за известување согласно правилата и постапките на Европската унија.

Во врска со обврската за заштита на финансиските интереси на Европските заедници, Министерството за финансии ќе ги координира активностите за потребите на ОЛАФ и ќе обезбеди упатства за институциите за известување за нередовностите.

Внатрешните ревизори во Централната внатрешна ревизија при Министерството за финансии ќе бидат обучени и овластени за спроведување на внатрешна ревизија во Одделението за управување со фондовите на ЕУ (Националниот фонд) и Одделението за централно финансирање и склучување на договори.

4. МЕРКИ ЗА РАЗВОЈ НА PIFC СИСТЕМОТ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Приоритет на Република Македонија е развојот на сеопфатен систем на внатрешни финансиски контроли во целиот јавен сектор, кој ќе овозможи воведување на цврст финансиски менаџмент на јавните средства (национални и странски). Во овој контекст ќе бидат разработени сите важни аспекти на менаџерска одговорност, внатрешна ревизија, централна хармонизација и превенција од измами, што подразбира изготвување на цврста законска основа, воспоставување на неопходните централни тела, воспоставување на соодветен административен капацитет и соодветно образование и обука на сите вклучени страни.

4.1. ДОНЕСУВАЊЕ НА ЗАКОН ЗА ЈАВНА ВНАТРЕШНА ФИНАНСИСКА КОНТРОЛА

За да биде препознатлив и одржлив во јавниот сектор концептот и елементите на јавната внатрешна финансиска контрола, кон средината на 2006 година ќе биде донесен Закон за јавна внатрешна финансиска контрола. Тој ќе претставува правна рамка која на Министерството за финансии ќе му обезбеди водечка улога во воспоставувањето на целосниот и сеопфатен систем на јавна внатрешна финансиска контрола (PIFC) во јавна администрација. Тој, исто така, ќе го регулира и воспоставувањето на глобален пристап кон развојот на модерни системи за вна-

трешна контрола во јавниот сектор, кој ќе ги опфати сите важни аспекти на финансискиот менаџмент и контрола и неговата централна хармонизација.

До крајот на 2006 година врз основа на Законот за финансии ќе ги донесе следните подзаконски акти: Правилник за основните елементи на финансискиот менаџмент и контрола во јавниот сектор, Правилник за стандардите за внатрешна контрола, како и Техничко упатство за начинот на воспоставување и извршување на финансискиот менаџмент и контрола кое ќе биде донесено и објавено на веб-страницата на Министерството за финансии до крајот на 2007 година.

4.2. ОРГАНИЗАЦИОНИ ПРОМЕНИ ВО МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ФИНАНСИИ

До крајот на 2006 година во Министерството за финансии ќе биде изготвена измена и дополна на Правилникот за организација и систематизацијата на работните места на Министерството за финансии, согласно која Секторот за централна внатрешна ревизија ќе се преименува во Сектор за јавна внатрешна финансиска контрола, во кој ќе бидат основани: Одделение за хармонизација на финансискиот менаџмент и контрола, Одделение за хармонизација на внатрешната ревизија, Одделение за централна внатрешна ревизија и Одделение за координација на спречувањето на измами кое ќе ја координира заштитата на финансиските интереси на ЕУ. Согласно овој акт, двете одделенија за хармонизација во Секторот ќе бидат одговорни за креирање на методологиите и стандарди и ќе се грижат за развој на процедурите и прирачниците за финансиски менаџмент и контрола и внатрешна ревизија.

Одделението за хармонизација на внатрешната ревизија ќе работи на развојот на методологиите за проценка на ризикот, планирање на ревизиите, ревизорски техники, и начин на известување, кои ќе се применуваат од сите институции од јавниот сектор, а ќе врши и супервизија на работењето на единиците за внатрешна ревизија. Исто така, ова одделение ќе соработува со сите внатрешни ревизори во јавниот сектор, со цел разгледување и решавање на проблемите и соработка во рамките на воспоставената мрежа на внатрешни ревизори.

Одделенијата за хармонизација на финансискиот менаџмент и контрола ќе работи на развојот на методологиите за: документирање на работните процеси, проценката на ризикот од страна на раковод-

ството, стандардизација на основните внатрешни контроли, листа на проверки, метода на примерок за потребите на последователната контрола на лице место и слично.

Одделенијата за хармонизација ќе обезбедат систем за известување на Владата на Република Македонија за преземените и потребните активности за понатамошен развој на PIFC системот во Република Македонија, со подготвување соодветни годишни извештаи. Тие, исто така, ќе обезбедуваат и други методолошки упатства и насоки во врска со прашањата поврзани со развојот на PIFC системот, а ќе се грижат и за обезбедување на континуирана обука на внатрешните ревизори и вработените задолжени за финансиското управување и контролата во јавниот сектор.

Согласно новиот акт за систематизација Одделението за хармонизација на финансискиот менаџмент и контрола ќе биде пополнето со 3 извршители во 2006 година и дополнително со 2 во 2008 година.

Одделение за координација на спречувањето на измами ќе ги регистрира извештаите за нередовности, ќе соработува со OLAF (Европска канцеларија за спречување на измами) и ќе го известува за нередовности и измами при користењето на средствата од фондовите на ЕУ. Одделението за координација на спречувањето на измами ќе започне со работа до крајот на 2007 година и истото ќе биде пополнето со 2 нови извршители.

Одделение за централна внатрешна ревизија ќе спроведува внатрешна ревизија кај субјектите од јавниот сектор кај кои не се основани единици за внатрешна ревизија до моментот на нивното основање и вршење на внатрешна ревизија кај субјектите кај кои се основани единици за внатрешна ревизија, но кои не вршат внатрешна ревизија согласно овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон, додека не се отстранат неправилностите. Ревизорите од ова одделение ќе вршат и ревизија на користењето на средствата од претпристапните (IPA) фондови на ЕУ.

4.3. РАЗВОЈ НА МОДЕРНИ СИСТЕМИ ЗА ФИНАНСИСКИ МЕНАЏМЕНТ И КОНТРОЛА

4.3.1. Развој на концепт за менаџерска одговорност

Со Законот за јавна внатрешна финансиска контрола во Република Македонија ќе биде воспоставена правната рамка на принципите, стандардите и правилата за финансиски менаџмент и контрола. Сог-

ласно овој концепт раководителот на институцијата е одговорен за воспоставување, имплементација и развој на системот на цврст финансиски менаџмент и контрола (FMC) во својата институција, вклучувајќи го и воспоставувањето на правилата за ефикасно, ефективно и економично користење на расположивите средства. Оваа одговорност раководителот на институцијата не ќе може да ја делегира.

Системот на цврст финансиски менаџмент и контрола раководството ќе го воспоставува врз основа на општите насоки и препораки на Одделението за хармонизација на FMC.

4.3.2 Поделба на должностите и овластувањата

Согласно принципите на цврст финансиски менаџмент и контрола до април 2007 година во институциите од јавниот сектор на централно и локално ниво ќе биде извршена измена и дополна на интерните акти, со што ќе биде воспоставена соодветна организациона поставеност која ќе ја овозможи поделбата на должностите и ќе бидат дадени неопходните овластувања на раководните лица во институцијата.

Со измената и дополната на интерните акти во сите институции од јавниот сектор должностите и одговорностите ќе бидат систематски поделени на повеќе поединци со што ќе се: обезбеди постоењето на ефективна контрола и нејзина избалансираност и ќе се намали ризикот од злоупотреби и грешки, губење средства или погрешни активности, ќе се воведат во пракса „принципот на четири очи“ (спроведување една контрола од двајца вработени на исто раководно ниво) и делегирање на одговорноста на пониските нивоа од хиерархиската поставеност.

Постапките за овластување и одобрување ќе бидат документирани, а раководителите и вработените за истото јасно ќе бидат информирани. При ова, особено јасно ќе бидат дефинирани ограничувањата на овластувањата во врска со набавките и финансиските трансакции, како и контролните активности во претходните чекори на процесите.

4.3.3. Обуки

Воведувањето на модерни системи за финансиски менаџмент и контрола краткорочно ќе започне преку презентација на PIFC системот пред раководителите на институциите во јавниот сектор. Во 2007 година за државните секретари, директори на одделни институции и секретарите на општините ќе започне

спроведувањето на задолжителна обука за финансиски менаџмент и контрола во соработка со твининг проектот.

Обуки за финансиски менаџмент и контрола среднорочно ќе бидат организирани за сите раководителите на сектори, финансиски служби и сметководители, а подоцна и сите останати вработени од пониските хиерархиски нивоа на централно и локално ниво.

За успешно спроведувањето на обуките Одделението за хармонизација на финансискиот менаџмент и контрола ќе користи техничка помош од други земји, а ќе реализира соработка со универзитетите и експерти од земјата и странство кои имаат практични искуства во оваа област. За таа цел во почетокот на 2007 година во соработка со високонаучните установи ќе биде изготвена Програма за обука на финансиски менаџмент и контрола.

4.3.4. Развој на ефективни системи за внатрешна контрола

Развојот на ефективни системи за внатрешна контрола интензивно ќе започне во 2006 година и истиот континуирано ќе се развива и подобрува.

Институциите од јавниот сектор ќе бидат задолжени во одреден рок да изготват: пишани процедури во форма на интерни акти (правилници) со кои ќе бидат дефинирани основните работни процеси и прикажани дијаграми на текови (flow chart), упатства во кои ќе бидат детално опишани работните операции, а врз основа на нив и детални описи на секое работно место во актите за систематизација. Врз основа на овие документи ќе се овозможи проценката на ризиците кои го загрозуваат постигнувањето на целите на работењето. Врз основа на анализата на ризикот ќе се утврдат внатрешните контроли кои треба да бидат соодветни на видот и големината на ризикот.

На овој начин јасно ќе се утврди кој, што и како работи, а ќе биде овозможена контрола на резултатите во работењето.

Во институции од јавниот сектор ќе започне изградбата на модерен информационен систем во управувањето (MIS - Management Information Sistem) кој ќе овозможи брзо и ефикасно усогласување на сметководствениите и други податоци и финансиски и други извештаи.

Контролните активности со помош на информатичка технологија ќе бидат зајакнати на сите нивоа

во јавниот сектор, ќе биде зајакната контролата на пристапот, работењето и податоците ќе бидат обезбедени и во услови на катастрофи и ќе бидат развивани капацитети за ревизија на компјутерските системи.

4.4. МЕРКИ ВО ОБЛАСТА НА ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА

До крајот на 2007 година на централно и локално ниво ќе бидат обучени и ќе започнат со работа најмалку 140 внатрешни ревизори, од кои 98 на централно и 42 на локално ниво. Процесот на основање на единиците за внатрешна ревизија на централно ниво се очекува да заврши во првиот квартал од 2006 година, кога ќе започнат со работа преостанатите 6 единици за внатрешна ревизија чие основање е во тек.

Одделението за хармонизација на внатрешната ревизија во Секторот за централна внатрешна ревизија ќе биде доекипирано со еден вработен во 2006 година, 2 во 2007 година и 1 во 2008 година, а Одделението за централна внатрешна ревизија кое ја спроведува внатрешната ревизија главно во институциите кои сеуште немаат или не спроведуваат внатрешна ревизија во 2006 година ќе биде доекипирано со 1 внатрешен ревизор за информатичка технологија.

Обуката на внатрешните ревизори континуирано ќе ја координира Секторот за централна внатрешна ревизија, а во текот на 2006 година се очекува соодветна техничка помош од Кралството Холандија.

До крајот на 2007 година се очекува да бидат обучени 2 внатрешни ревизора за информатичка технологија, од кои 1 од Секторот за централна внатрешна ревизија и 1 од другите институции од централно ниво.

Во текот на 2006 година се очекува да биде подобрена техничката опременост на внатрешните ревизори со набавка на 100 лап-топ компјутери и друга техничка опрема, за што ќе биде побарана соодветна финансиска помош од 200.000 евра од CARDS програмата. Доколку овие средства не бидат обезбедени од техничка помош Министерството за финансии ќе даде препорака и ќе настојува овие средства да бидат планирани во буџетите за 2007 година на секоја институција поодделно.

Подобрувањето на ефикасноста и ефективноста во работењето на внатрешните ревизори ќе биде спроведено со изготвувањето на Прирачникот за внатрешна ревизија, кој ќе претставува техничко

упатство за вршење на внатрешна ревизија. Прирачникот во почетокот на 2006 година ќе биде објавен во печатена форма и на веб страната на Министерството за финансии.

Во првата половина од 2006 година ќе биде извршена измена и дополна на Законот за внатрешна ревизија во јавниот сектор со што ќе бидат воспоставени инструменти за зголемување на независноста на внатрешните ревизори, ќе биде регулиран нивниот статус, наградување и унапредување како државни службеници, ќе биде регулирано сертифицирањето и полагањето на испит за државни внатрешни ревизори, како и други усогласувања со стандардите и најдобрите практики за внатрешна ревизија. До крајот на 2006 година Министерот за финансии ќе донесе: Правилник за стекнување на звањето државен внатрешен ревизор, во кој ќе бидат регулирани: основните елементи на наставната програма за обука на државните внатрешни ревизори и начинот на полагање на испитот за стекнување на звањето државен внатрешен ревизор и Правилник за единствено уредување на статусот и платите на државните внатрешни ревизори.

Во 2006 година ќе биде извршена измена и дополнување на Законот за финансирање на единиците за локална самоуправа и негово усогласување со Законот за внатрешна ревизија во јавниот сектор и прифатените меѓународните стандарди за внатрешна ревизија, со што внатрешните ревизори во единиците на локалната самоуправа нема да имаат статус на назначени лица од Советот на општината, туку ќе добијат статус на државни службеници кои директно одговараат на градоначалникот.

За внатрешните ревизори кои ќе завршат соодветна обука и ќе се стекнат со една година практично искуство во внатрешната ревизија, Министерството за финансии ќе организира испит за стекнување на звање државен внатрешен ревизор. Наставната програма за сертификација на државните внатрешните ревизори ќе биде изготвена до крајот на 2007 година.

Зајакнувањето на независноста и улогата на внатрешните ревизори во единици за внатрешна ревизија ќе се изврши и со изготвување на сопствени Повелби за внатрешна ревизија, кои всушност ќе претставуваат статут на единицата за внатрешна ревизија потпишан од раководителот на институцијата и раководителот на единицата за внатрешна ревизија.

Со донесување на Законот за изменување и дополнување на Закон за јавни набавки кон крајот на 2006 година, спроведувањето на инспекцијата за јавните набавки ќе премине од надлежност на Секторот

за централна внатрешна ревизија во надлежност на Бирото за јавни набавки.

Со цел спречување на флукуацијата на внатрешните ревизори и зајакнување на единиците за внатрешна ревизија во 2007 година ќе бидат преземени мерки за изедначување на платите на внатрешните ревизори во јавниот сектор со платите на ревизорите во Државниот завод за ревизија.

4.5. МЕРКИ ВО ОБЛАСТА НА КОРИСТЕЊЕТО НА ФОНДОВИТЕ НА ЕУ

Создавањето на ефикасни механизми за следење, контрола и ревизија на користењето на средствата од претпристапните (ИПА) фондови на Европската унија, ќе биде зајакната со вработување на 12 извршители со добро познавање на англискиот јазик во Националниот фонд и Одделението за финансирање на програмите и помоштите на Европската унија.

Во текот на 2006 година ќе бидат обучени 5 внатрешни ревизори од Секторот за централна внатрешна ревизија за ревизија на користењето на средствата од претпристапните (ИПА) фондови на Европската унија, а 10 внатрешни ревизори од други буџетски институции во 2007 година.

4.6. МЕРКИ ВО ОБЛАСТА НА СМЕТКОВОДСТВОТО

Во 2005 година Република Македонија започна процес на подигање на квалитетот на работењето на сметководителите во јавниот сектор согласно со меѓународните стандарди за сметководство (IPSAS). За таа цел во декември 2005 година е прифатен и објавен меѓународниот сметководствен стандард IPSAS на готовинска основа, а во соработка со Центарот за развој на финансиите од Словенија (CEF) и Институтот за јавни финансии и сметководство (CIPFA) од Англија ќе започне реализацијата на Проектот „Јакнење на капацитетот во јавното сметководство“ кој ќе се спроведува во периодот од 2006 до 2010 година. Финансирањето на овој проект во најголем дел ќе биде обезбедено од донатори од странство.

Со проектот ќе бидат организирани два циклуса на обука на јавни сметководители од по две години со крајна цел добивање на меѓународни сертификатирана диплома.

Во првиот циклус на обука, кој ќе се спроведува на англиски јазик, во периодот од октомври 2006 до јуни 2008 година ќе бидат обучени 30–50 сметководите-

ли, кои ќе бидат носители на понатамошниот развој на сметководствената професија преку нивното вклучување во идното професионално тело.

Во вториот циклус на обука, кој ќе се спроведува на македонски јазик, во периодот од октомври 2008 до јуни 2010 година ќе бидат обучени 50–70 сметководители.

Во 2008 година, ќе биде извршена измена и дополна на соодветната законска регулатива согласно која ќе биде регулирана обврската за сертификација на овластените сметководители од јавниот сектор.

По завршување на проектот, а заради одржливоста на овој процес ќе биде формирано национално тело за обука и унапредување на професијата сметководител.

4.7. МЕРКИ ВО ОБЛАСТА НА НАДВОРЕШНАТА РЕВИЗИЈА

Државниот завод за ревизија како надворешна ревизија не е дел од системот за јавна внатрешна финансиска контрола, но во многу случаи влијае врз

контролната околина и управувањето со јавните средства. Соработката меѓу надворешната и внатрешната ревизија е многу важен елемент кој може да помогне во зајакнувањето на некои елементи на PIFC.

Во првиот квартал од 2006 година заради подобрување на соработката помеѓу Државниот завод за ревизија и Секторот за централна внатрешна ревизија ќе биде потпишан протокол помеѓу министерот за финансии и главниот државен ревизор.

Подобрувањето на оперативноста и финансиската независност на Државниот завод за ревизија ќе биде извршено со донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Законот за државна ревизија во првата половина од 2006 година.

За следење на спроведувањето на наодите од извештаите на Државниот завод за ревизија во Владата на Република Македонија соодветно ќе биде изменет и дополнет Деловникот за работа на Владата на Република Македонија согласно кој извештаите за преземените мерки од наодите на Државниот завод за ревизија ќе бидат разгледувани од соодветните тела на Владата на Република Македонија, а по потреба и од Владата на Република Македонија.

5. ВРЕМЕНСКА РАМКА НА АКТИВНОСТИ ЗА РАЗВОЈ НА PIFC

Р.бр.	Мерка/активност	Рок година /квартал	Надлежна институција
А) ЗАЕДНИЧКИ АКТИВНОСТИ			
1	Донесување на Закон за јавна внатрешна финансиска контрола	2006/II	МФ
2	Донесување на Правилник за основните елементи на финансискиот менаџмент и контрола во јавниот сектор, Правилник за стандардите за внатрешна контрола, како и Техничко упатство за начинот на воспоставување и извршување на финансискиот менаџмент и контрола кое ќе биде објавено на веб-страницата на Министерството за финансии.	2006/IV	МФ
3	Донесување на Закон за изменување и дополнување на Законот за внатрешна ревизија во јавниот сектор.	2006/II	МФ
4	Донесување на Правилник за основните елементи на наставната програма за обука на внатрешните ревизори и начинот на полагање на испитот за стекнување на звањето државен внатрешен ревизор и Правилник за единствено уредување на статусот и платите на државните внатрешни ревизори.	2006/IV	МФ
Б) АКТИВНОСТИ ПОВРЗАНИ СО ВНАТРЕШНАТА РЕВИЗИЈА			
5	Основане единици за внатрешна ревизија кај буџетските корисници од централно ниво кај кои согласно планот не се формирани	2006/II	МФ и буџетски корисници
6	Основане единици за внатрешна ревизија, односно обезбедување на функција на внатрешна ревизија во 42 единици на локалната самоуправа.	2006/IV	МФ и единици на локална самоуправа
7	Донесување План за доекипирање на единиците за внатрешна ревизија (централно ниво)	2006/I	МФ / В на РМ
8	Спроведување обука на внатрешни ревизори	2007/IV	МФ
9	ИТ обука на внатрешните ревизори кај буџетските корисници на централно ниво	2007/IV	МФ
10	Набавка на ИТ опрема на единиците за внатрешна ревизија	2006/IV	МФ
11	Донесување Наставна програма за национална сертификација на државни внатрешни ревизори	2007/IV	МФ
12	Изготвување Техничко упатство за вршење на внатрешна ревизија	2006/I	МФ

В) АКТИВНОСТИ ПОВРЗАНИ СО СПРОВЕДУВАЊЕ НА RIFC системот		
13	Донесување измена и дополна на Правилникот за организација и систематизација на Министерството за финансии согласно кој Секторот за централна внатрешна ревизија ќе се преименува во Сектор за јавна внатрешна финансииска контрола во рамките на кој Дополнително ќе се основа Одделение за хармонизација на финансискиот менаџмент и контрола (3 вработувања во 2006 година и 2 вработувања во 2008 година), Одделение за координација и спречување на измами (2 вработувања во 2007 година). Одделението за хармонизација на внатрешната ревизија ќе се зголеми за 1 извршител во 2006, 2 во 2007 и 1 во 2008 година, а Одделението за централна внатрешна ревизија за 1 извршител во 2006 година.	2006/II МФ
14	Донесување на Програма за обука за финансиски менаџмент и контрола	2007/II МФ
15	Започнување на спроведувањето на континуирана обука за финансиски менаџмент и контрола.	2007/IV МФ
16	Основање и кадровско екипирање на Одделение за управување со фондовите на ЕУ (Национален фонд)	2006/I МФ
17	Основање и кадровско екипирање на централно одделение за централно финансирање и склучување на договори CFCU	2006/II МФ
18	Обука на 15 внатрешни ревизори за ревизија на ЕУ фондови (5 од Секторот за јавна внатрешна финансииска контрола при МФ)	2007/IV МФ
19	Обука за сертифицирање на сметководители во јавниот сектор	2006/IV МФ
Г) АКТИВНОСТИ ПОВРЗАНИ СО ДЗР		
20	Донесување Закон за изменување и дополнување на Законот за државна ревизија	2006/II МФ
21	Измена и дополна на деловникот на Владата на Република Македонија и определување лице за следење на наодите на ДЗР	2006/I В на РМ
22	Потпишување Протокол за соработка помеѓу ДЗР и: Јавното обвинителство на РМ, МВР, Јавното правобранителство и Државната комисија за спречување на корупцијата	2006/II
23	Потпишување Протокол за соработка помеѓу ДЗР и МФ	2006/I МФ
24	Спроведување обука на државни ревизори во делот на ревизорска трага, ревизија на успешност, ревизија на ИТ системите, ревизија на фондовите на ЕУ, проценка на ризикот и др.	2007/IV ДЗР
Д) ЗАШТИТА НА ФИНАНСИСКИТЕ ИНТЕРЕСИ НА ЕУ		
25	Кадровско зајакнување на Одделението за компјутерски криминал и фалсификати кое непосредно работи на сузбивање и откривање на фалсификување на еврото и други странски валути и Одделението за криминалистичка техника	2007 MBP
26	Зајакнување на ИТ системите на Одделенијата од точка 25	2007/IV MBP
27	Донесување процедури за работа на Одделението за координација и спречување на измами во Секторот за јавна внатрешна финансииска контрола	2007/IV МФ
28	Донесување Правилник за образецот и начинот на водење на евиденциите во Регистрот за откриени фалсификати на пари	2006/IV MBP

Фонд за пензиско и инвалидско осигурување

Приходите што ги оствари Фондот за пензиско и инвалидско осигурување во 2005 година се само за 0,4% помали од тие во 2004 година и изнесуваат 28.878 милиони денари. Најголем дел од приходите, односно 60,5% претставуваат приходи по основ на придонеси од плати, каде е остварен пораст од 1,6%. Приходите од Буџетот на Републиката учествуваат со 28,7% во вкупните приходи и се намалени за 2,3% во споредба со 2004, додека пак приходите од Агенцијата за вработување за осигурување на невработените лица корисници на паричен надоместок се намалени за 9,8% и нивното учество во вкупните приходи изнесува 5,4%.

Расходите на Фондот во 2005 година изнесуваат 29.015 милиони денари и се помали за 0,4% од претходната година. Најголем дел од вкупните расходи, односно 86,1% е потрошен за исплата на пензии на корисниците. Притоа, 93,4% од пензиите се исплатени за редовни пензии, а нивниот пораст изнесува 2,2%. Расходите за придонес за здравствена заштита учествуваат со 11,8% во вкупните расходи на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување.

Дефицитот на Фондот за Пензиско и инвалидско осигурување во 2005 година изнесува 137 милиони денари.

ФОНД ЗА ПЕНЗИСКО И ИНВАЛИДСКО ОСИГУРУВАЊЕ

(во милиони денари)

Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено
ПРИХОДИ	20.717	21.229	22.883	24.289	25.811	28.191	28.983	28.878
Придонес од плати	13.373	14.316	15.722	15.671	15.784	16.882	17.204	17.484
Придонес од доходот	239	311	311	331	283	307	383	388
Приходи од Буџетот на Републиката	3.618	3.266	4.174	5.744	6.961	7.741	8.486	8.291
Приходи од приватен сектор	400	439	404	377	409	394	412	390
Приходи од индивидуални земјоделци	74	65	58	41	61	71	41	39
Приходи од акцизи	691	632	804	716	688	677	661	659
Придонес од Агенцијата за вработување	961	868	1.101	1.126	1.404	1.536	1.719	1.550
Други приходи	122	45	74	73	29	65	57	59
Приходи од дивиденди и од продажба на хартии од вредност	619	245	68	209	192	42	21	18
Приходи по основ на нови вработувања	419	841	167	0	0	0	0	0
Пренесени приходи од претходна година	201	201	0	0	0	476	0	0
РАСХОДИ	20.521	20.669	22.940	24.697	25.889	27.740	29.132	29.015
Пензии	17.730	17.756	19.774	21.278	22.255	24.008	25.121	24.969
Редовни пензии	16.912	16.977	18.948	19.041	19.982	21.667	22.824	23.335
Воени пензии	464	458	505	514	518	499	509	479
Земјоделски пензии	354	321	321	297	262	234	217	178
Ретроактивна исплата на 8%	0	0	0	1.167	1.136	1.131	1.027	455
Предвремено пензионирање според Законот од 2000 година	0	0	0	112	103	121	88	90
Предвремено пензионирање според Законот од 2001 година	0	0	0	148	254	262	247	240
Предвремено пензионирање според Законот од 2004 година								91
Надоместок за телесно оштетување	63	69	72	72	83	80	82	82
Надоместоци од инвалидско осигурување	98	95	94	91	76	98	97	110
Вработување и интернатско сместување на деца инвалиди	15	13	12	7	9	6	6	6
Придонес за здравствена заштита	2.321	2.450	2.672	2.805	2.934	3.184	3.349	3.416
Надоместок на стручната служба	133	132	141	153	165	172	170	172
Други расходи	161	154	175	254	222	192	257	190
Капитални средства	-	-	-	37	145	0	50	70
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	196	560	-57	-408	-78	451	-149	-137

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за здравствено осигурување

Во 2005 година **приходите** на Фондот за здравствено осигурување изнесуваа 15.083 милиони денари, што е за 1,3% повеќе во однос на претходната година. Во структурата на приходите, најголемо учество (59,6%) имаат придонесите за здравствено осигурување, каде е реализиран пораст од 2,5%. Придонесите од Пензискиот фонд учествуваат со 22,7% во вкупните приходи и се зголемени за 2%, додека придонесите кои ги плаќа Агенцијата за вработување за невработените лица учествуваат со 13,7% во приходите и истите се зголемени за 3,2%.

Расходите на Фондот за здравствено осигурување во 2005 година изнесуваа 15.206 милиони денари, односно се за 3,3% поголеми од претходната година. Амбулантните трошоци и трошоците за болничко лекување, кои имаат најголемо учество во расходите (88,4%), забележаа пораст од 21,6%.

Во 2005 година, Фондот за здравствено осигурување реализираше **дефицит** од 123 милиони денари.

ФОНД ЗА ЗДРАВСТВЕНО ОСИГУРУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено
ПРИХОДИ	11.087	12.068	12.790	12.295	13.656	14.698	14.886	15.083
Придонеси	6.736	7.363	7.745	7.528	7.823	8.418	8.762	8.982
Придонеси од Пензискиот Фонд	2.309	2.417	2.649	2.616	3.075	3.184	3.349	3.417
Придонеси од Агенцијата за вработување	1.037	1.350	1.941	1.554	1.763	1.849	1.998	2.062
Придонеси од Министерството за труд	45	0	0	48	54	64	41	64
Други приходи	851	938	455	70	734	1.064	676	79
Приходи по договори за сини картони	109	0	0	0	0	0	0	0
Средства од Буџетот на РМ за задолжително здравствено осигурување	-	-	-	166	111	29	60	479
Пренесен вишок од претходната година	0	0	0	313	96	91	1	0
РАСХОДИ	13.689	11.692	12.463	12.205	13.611	14.678	14.722	15.206
Амбулантни трошоци	5.303	2.491	2.486	2.505	4.430	5.132	5.959	7.129
Болничко лекување	4.702	5.482	5.737	5.919	4.929	5.038	5.098	6.311
Трошоци по програми	214	125	105	306	123	21	0	0
Лекови	1.214	1.249	1.681	1.555	1.305	1.868	2.006	0
Забна заштита	638	667	687	522	521	630	0	0
Ортопедски трошоци	208	154	143	111	134	150	280	171
Лекување во странство	290	161	70	90	144	221	117	151
Друг вид лекување (надоместоци)	719	801	694	769	832	968	941	1.062
Администрација	326	288	250	268	360	309	254	276
Опрема и одржување	36	39	90	44	656	219	23	106
Други трошоци	41	234	200	48	23	32	27	0
Кредити и камати	0	0	321	71	154	90	17	0
РАЗЛИКА								
Дефицит/суфицит	-2.602	376	326	90	45	21	164	-123

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Агенција за вработување

Агенцијата за вработување во 2005 година оствари вкупни **приходи** од 6.940 милиони денари, што претставува намалување од 6,9% во однос на лани. Истовремено, приходите од придонеси се зголемени за 3,4%, а дотациите од Буџетот и покрај тоа што имаат најголемо учество во структурата на приходите (80,9%) се намалени за 8,9%. Во самата структура на дотациите од Буџетот, 82,1% се по основ на покривање на дефицитот на Агенцијата.

Во 2005 година **расходите** на Агенцијата за вработување изнесуваат 6.938 милиони денари, што е за 5,3%

помалку во однос на претходната година. Расходите за функција изнесуваат 6.710 милиони денари, или 96,7% од вкупните раходи и се намалени за 5,5%. Од овие расходи 36,1% се наменети за исплата на паричен надоместок на невработените лица, а само 8,3% се трошоци за активни мерки (за поттикнување на вработеноста и надоместок за преквалификација). На расходите за стручна служба отпаѓаат 3,3% од вкупните расходи и се за 2,2% поголеми од лани.

Агенцијата за вработување во 2005 година, оствари **суфицит** од 2 милиони денари.

АГЕНЦИЈА ЗА ВРАБОТУВАЊЕ								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено
ПРИХОДИ	4.260	4.129	5.119	4.827	5.918	6.241	7.456	6.940
Приходи од придонеси	990	1.058	1.121	1.136	1.180	1.224	1.270	1.313
Придонес од плати	969	1.037	1.098	1.113	1.178	1.223	1.155	1.192
Придонес од работни луѓе кои самостојно вршат дејност	22	21	22	23	2	0	24	23
Придонес што го уплатуваат работниците на привремена работа во странство	0	0	0	0	0	1	4	5
Придонес од претходната година	0	0	0	0	0	0	88	93
Дотации од Буџетот на Републиката	3.261	3.066	3.990	3.677	4.726	5.002	6.163	5.616
За покривање на дефицитот на Агенцијата за вработување	2.737	2.575	3.470	3.170	3.742	3.958	4.522	4.612
За исплата на паричен надомест на вработените од претпријатијата кои во своето работење искажуваат загуба (загубари)	524	490	516	481	944	980	988	418
Реформа на јавната администрација	-	-	-	26	19	3	61	22
По други основи	0	0	3	26	21	61	592	564
Други приходи	9	6	8	13	12	16	23	11
РАСХОДИ	4.264	4.135	5.110	4.749	5.868	6.214	7.325	6.938
Расходи за функцијата	4.084	3.970	4.913	4.571	5.658	6.005	7.102	6.710
Средства за обезбедување паричен надоместок на невработени лица	2.073	1.755	1.875	1.879	2.273	2.377	2.697	2.425
Придонеси за здравствено осигурување	1.039	1.347	1.936	1.555	1.763	1.849	1.998	2.063
Придонеси за пензиско и инвалидско осигурување	972	868	1.102	1.138	1.453	1.557	1.729	1.552
Средства за вработување на инвалидни лица	-	-	-	-	128	121	58	114
Исплата според Закон за поттикнување на вработеноста	-	-	-	-	-	61	592	526
Надоместок за преквалификација	-	-	-	-	41	40	29	30
Расходи за стручната служба	180	165	198	178	210	209	223	228
Основни плати и наемнини	99	105	118	116	124	134	132	133
Надоместоци	14	17	19	18	22	20	20	22
Стоки и останати услуги	43	34	54	43	42	51	68	69
Тековни трансфери	0	0	0	0	0	0	0	0
Каматни плаќања	0	0	1	0	0	0	0	0
Капитални трошоци	24	8	6	2	22	4	3	4
РАЗЛИКА								
Дефицит / Суфицит	-4	-6	9	78	50	27	132	2

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Фонд за магистрални и регионални патишта

Фондот за магистрални и регионални патишта во 2005 година наплати **приходи** во износ од 3.031 милиони денари, што претставува 8,1% помал износ од претходната година. Најголемо учество од 43,5% во вкупните приходи имаат приходите од Буџетот, кои се намалени во однос на 2004 за 18%, додека износот на средства од годишен надоместок за патни моторни возила е помал за 1,3% и претставува 27,8% од вкупните приходи.

Расходите на Фондот за патишта во 2005 година изнесуваат 3.389 милиони денари. Најголем дел од

трошоците (41,5%) се направени во делот на инвестициите. За одржување на патиштата потрошени се 1.013 милиони денари, што претставува намалување од 6,3% во однос на претходната година. За студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци потрошени се од 4,8% од вкупните расходи.

Фондот за патишта во 2005 година оствари **дефицит** од 358 милиони денари.

ФОНД ЗА МАГИСТРАЛНИ И РЕГИОНАЛНИ ПАТИШТА								
(во милиони денари)								
Вид на приходите / расходите	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено	Извршено
ПРИХОДИ	2.660	3.793	3.506	4.012	3.434	3.668	3.299	3.031
Приходи од Буџет	668	924	1.590	1.655	1.305	1.603	1.610	1.320
Надоместок за употреба на патишта што ги користат странските моторни возила	49	54	82	73	87	82	77	90
Годишен надоместок за патни моторни возила што подлежат на регистрација	524	518	746	704	761	797	853	842
Надоместок за употреба на автопат	468	492	537	375	381	728	741	743
Странски кредит	939	1.793	538	1.098	862	418	9	0
Други приходи	12	13	14	21	2	39	9	36
Грант	-	-	-	87	36	1	0	0
РАСХОДИ	2.660	3.793	3.506	4.013	3.420	3.661	3.889	3.389
Инвестиции	1.203	1.985	1.662	1.756	1.250	1.107	1.753	1.405
Расходи за студии, проектирање, надзор, провизии и материјални трошоци	0	0	179	286	289	205	156	164
Одржување на патиштата	784	790	952	926	900	1.063	1.081	1.013
Отплата на кредити	264	148	212	299	304	424	242	254
Средства за локални патишта	321	386	502	596	528	666	611	508
Останати трошоци	89	142	0	0	0	46	45	45
Обврски од претходната година	0	342	0	0	0	0	0	0
Обврски спрема Агенцијата за санација на банки	0	0	0	150	149	150	0	0
РАЗЛИКА								
Дефицит / суфицит	0	0	0	-1	14	7	-590	-358

Извор: Интерни податоци на Министерството за финансии

Македонска берза на долгорочни хартии од вредност

Берзански показатели - декември 2005 година

Во декември 2005 година прометот на Македонската Берза за хартии од вредност по пат на класичното тргување изнесуваше 848,9 милиони денари и во однос на претходниот месец истиот бележи пораст за 24,66%. Прометот остварен преку блок трансакции на Берзата во овој месец изнесува 185,67 милиони денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пад за 1,52%. Во декември 2005 година тргувањето со акции од државниот сегмент изнесуваше 13,43 милиони денари. Вкупниот промет остварен на Македонската Берза во декември 2005 година како резултат на класичното тргување, блок трансакциите и тргувањето со акциите од државниот сегмент изнесува 1.048 милиони денари и истиот во однос на претходниот месец бележи пораст за 20,53%.

Просечниот дневен промет во декември 2005 година забележа зголемување за 47,54% во однос на претходниот месец и истиот изнесуваше 55,8 милиони денари. Вкупниот број на трансакции на Македонската Берза во декември 2005 година изнесува 3.388 трансакција за 17 дена тргување и во однос на претходниот месец бележи пораст за 6,17%. Во анализираниот период просечниот дневен број на трансакции изнесува 198 и истиот во однос на ноември е поголем за 12,50%.

Во вкупниот промет на Берзата остварен преку класичното тргување кој во декември изнесуваше 848,9 милиони денари, прометот со акциите изнесува 566,9 милиони денари што во однос на претходниот месец претставува пораст за 32%. Прометот на државните обврзници во анализираниот период изнесува 281,9 милиони денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 12,11%.

БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ - ДЕКЕМВРИ 2005 ГОДИНА

	Јан-Дек 2004	Јан-Дек 2005	Промена
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	2.751.993.710	6.701.682.415	143,52%
АКЦИИ	1.276.953.888	4.625.430.914	262,22%
ОБВРЗНИЦИ	1.459.095.309	2.076.251.501	42,30%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	13.691.511	33.341.704	143,52%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	86	159	84,88%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	5.168.491.102	1.744.277.253	□66,25%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	395.368.414	443.607.845	12,20%
АКЦИИ	372.196.035	35.672.350	□90,42%
УДЕЛИ	23.172.379	407.935.495	1.660,44%
ВКУПНО	8.315.853.226	8.889.567.513	6,90%
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	38.120.235	5.713.115	□85,01%
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	3.894.124	3.624.722	□6,92%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	28.440.076	2.071.677	□92,72%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	5.786.035	16.716	□99,71%
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	35.862.387	49.639.174	38,42%
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	17.128	31.985	86,74%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	107	85	□20,56%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	87	41	□52,87%
ВКУПНО	17.528	32.111	83,20%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (акции)	33.140.164.527	50.425.546.869	52,16%
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА-АКЦИИ	18.616.063.852	33.171.013.757	78,18%
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	14.524.100.675	17.254.533.112	18,80%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	21.278.693.850	23.972.382.237	12,66%
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	54.418.858.377	74.397.929.106	36,71%
МБИ-10	1.351,63	2.292,04	-
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	68	57	□16,18%

Доколку се анализира вкупниот промет на државните обврзници на Република Македонија во декември 2005 година може да се констатира дека прометот на државните обврзници за старо девизно штедење изнесува 50,2 милиони денари, при што просечната цена на овие обврзници из-

несуваше 84,88% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец е поголема за 4,88 процентни поени. Во анализираниот период прометот на обврзниците за денационализација од првата емисија изнесуваше 295 илјади денари а нивната просечна цена 82% од нивната номинална вредност и истата во однос на претходниот месец бележи пораст за 4,5 процентни поени.

Обврзниците за денационализација од втората емисија се продаваа по просечна цена од 80,10% од нивната номинална вредност која во однос на ноември оваа година е поголема за 5,1 процентен поен а нивниот вкупен промет во месец ноември изнесува 35,48 милиони денари. Во декември 2005 година вкупниот промет на обврзниците за денационализација од третата емисија изнесуваше 45,56 милиони денари а просечната цена на овие обврзници изнесуваше 79,10% од нивната номинална вредност која во однос на претходниот месец бележи пораст за 5,51 процентен поен.

Во декември 2005 година при тргувањето со државните обврзниците за денационализација од четвртата емисија се оствари промет од 150,38 милиони денари а нивната просечна цена изнесуваше 76,42% од нивната номинална вредност која во однос на претходниот месец бележи пораст од 3,62 процентни поени.

Официјалниот берзански индекс (МБИ-10) како индикатор на движењето на цените на акциите во декември 2005 година изнесува 2.292,04 денари и во однос на претходниот месец бележи пад за 1,74%.

На официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во декември 2005 година остварен е промет во вредност од 989,72 милиони денари што претставува 94,44% од вкупниот промет на Берзата. На неофицијалниот пазар на Берзата во анализираниот период реализиран е вкупен промет од 44,85 милиони денари што претставува 4,28% од вкупниот промет на Берзата.

Вкупниот промет на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза за хартии од вредност во декември 2005 година изнесуваше 707,73 милиони денари при што најзабележително беше тргување-

то со акциите на: Комерцијална Банка Скопје со застапеност од 57,83% во прометот, Алкалоид Скопје со застапеност од 7,42% во прометот и на Инвестбанка Скопје со застапеност од 6,71% во прометот на 10-те најликвидни акционерски друштва на официјалниот пазар на Македонската Берза.

Најголем пораст на просечната цена на акциите во декември 2005 година во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Жито Лукс АД Скопје чиј просечен пораст изнесуваше 200% а просечната цена по акција изнесуваше 600 денари, на Фершпед АД Скопје чиј просечен пораст на цената на акциите изнесуваше 51,36% а просечната цена по акција изнесуваше 64.693,93 денари. Исто така и цената на акциите на ЗК Пелагонија АД Битола во анализираниот период порасна за 39,45%, и истата во декември 2005 година изнесуваше 970,79 денари.

Во декември 2005 година најголем пад на просечната цена на акциите во однос на претходниот месец бележат цените на акциите на: Скопски Пазар АД Скопје чија просечна цена на акциите беше помала за 24,40% и изнесуваше 6.350,00 денари, Комерцијална Банка АД Скопје чија просечна цена на акциите беше помала за 13,17% и истата изнесуваше 3.363,44 денари и на Европа АД Скопје чија просечна цена на акциите беше помала за 11,90% во однос на претходниот месец и истата изнесуваше 1.107,55 денари.

Пазарната капитализација на акциите на Македонската берза за хартии од вредност во декември 2005 година изнесуваше 50,66 милијарди денари и во однос на претходниот месец е зголемена за 1,21%.

Пазарната капитализација на обврзниците на Македонската берза за хартии од вредност во анализираниот период изнесува 23,97 милијарди денари и во однос на претходниот месец бележи пораст за 6,15%. Вкупната пазарна капитализација на Македонската берза во декември 2005 година изнесува 74,63 милијарди денари и во однос на ноември е зголемена за 2,75%.

Доколку се анализира дивидендниот принос на 10-те акционерски друштва со најголемо учество во прометот на официјалниот пазар на Македонската Берза во декември 2005 година се доаѓа до констатација дека акциите на Стопанска банка

Битола имаат највисок дивиденден принос по акција во износ од 6,56%, потоа акциите на Охридска банка Охрид кои имаат дивиденден принос од 5,90% и акциите на Топлификација АД Скопје кои имаат дивиденден принос од 5,28%.

При анализата на сопственичката структура на капиталот на акционерските друштва се забележува дека од десетте најликвидни акционерски друштва на Македонската Берза за хартии од вредност во декември 2005 година најголема застапеност на странски инвеститори во вкупната главнина на акционерските друштва има во: Топлификација АД Скопје со застапеност од 23,62% странски капитал, Комерцијална Банка АД Скопје со застапеност од 22,59% странски капитал во вкупната главнина на друштвото и Охридска банка Охрид со застапеност од 13,32% странски капитал во вкупната главнина на друштвото.

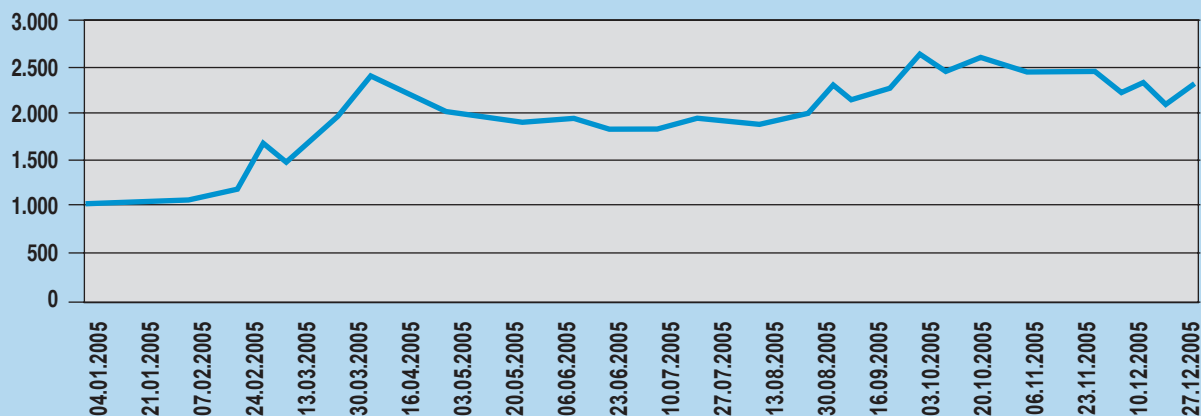
Во вкупниот прометот остварен на официјалниот пазар на Македонската Берза во декември 2005 година странските инвеститори учествувале со 13,82% и ова нивно учество во однос на претходниот месец е намалено за 0,02%. Учеството на странските инвеститори во вкупниот промет остварен при продавање на берзата во анализираниот период изнесува 11,25% и во однос на претходниот месец нивното учество е намалено за 1,95 процентни поени.

Додека учество на странските инвеститори во вкупниот промет остварен при купување на Македонската Берза во декември 2005 година изнесува 42,77% и во однос на претходниот месец нивното учество е намалено за 3,44 процентни поени.

Македонска берза АД Скопје

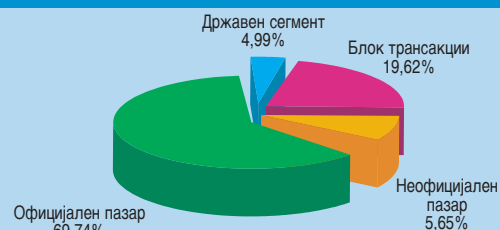
БЕРЗАНСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

	Јануари-Декември 2004	Јануари-Декември 2005	Промена во %
ПРОМЕТ (денари)			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	2.751.993.710	6.701.682.415	143,52%
АКЦИИ	1.276.953.888	4.625.430.914	262,22%
ОБВРЗНИЦИ	1.459.095.309	2.076.251.501	42,30%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН ПРОМЕТ (денари)	13.691.511	33.341.704	143,52%
ПРОСЕЧЕН ДНЕВЕН БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ	86	159	84,88%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	5.168.491.102	1.744.277.253	□66,25%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	395.368.414	443.607.845	12,20%
АКЦИИ	372.196.035	35.672.350	-90,42%
УДЕЛИ	23.172.379	407.935.495	1.660,44%
ДРУГИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	15.944.513	0	/
ВКУПНО	8.315.853.226	8.889.567.513	6,90%
ОБЕМ (хартии од вредност)			
АКЦИИ	38.120.235	5.713.115	-85,01%
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	3.894.124	3.624.722	-6,92%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	28.440.076	2.071.677	□92,72%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	5.786.035	16.716	□99,71%
ОБВРЗНИЦИ (НВ во ЕУР)	35.862.387	49.639.174	38,42%
ДРУГИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ (НВ во МКД)	83.584.354	0	/
БРОЈ НА ТРАНСАКЦИИ			
КЛАСИЧНО ТРГУВАЊЕ	17.128	31.985	86,74%
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	107	85	-20,56%
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	87	41	-52,87%
ДРУГИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ	206	0	/
ВКУПНО	17.528	32.111	83,20%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА (денари)			
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА АКЦИИ	33.140.164.527	50.425.546.869	52,16%
БЕРЗАНСКА КОТАЦИЈА-АКЦИИ	18.616.063.852	33.171.013.757	78,18%
ПАЗАР НА ЈАВНО ПОСЕДУВАНИ ДРУШТВА	14.524.100.675	17.254.533.112	18,80%
ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА НА ОБВРЗНИЦИ	21.278.693.850	23.972.382.237	12,66%
ВКУПНО ПАЗАРНА КАПИТАЛИЗАЦИЈА	54.418.858.377	74.397.929.106	36,71%
МБИ-10	1.351,63	2.292,04	-
БРОЈ НА КОТИРАНИ ДРУШТВА	68	57	-16,18%

Структура на прометот во Јануари - Декември 2005 год.

Пазарен сегмент	Промет (денари)	Промет (Еур)	%	Број на транс.
ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	6.199.323.926	101.137.671	69,74	29.225
НЕОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР	502.358.489	8.200.942	5,65	2.760
БЛОК ТРАНСАКЦИИ	1.744.277.253	28.433.665	19,62	85
ДРЖАВЕН СЕГМЕНТ	443.607.845	7.231.033	4,99	41
ВКУПНО	8.889.567.513	145.003.311	100,00	32.111

ПРОМЕТ ПО МЕСЕЦИ

Месец	Официјален пазар (денари)		Неофицијален пазар (денари)	Државен сегмент (денари)	Вкупен промет (денари)	Вкупен промет (евра)	Број на денови на тргување
	Акции	Обврзници	Акции				
Јануари	131.632.640	71.824.528	683.760.095	–	887.217.263	14.439.804	16
Февруари	323.714.177	74.557.116	82.805.776	187.143.823	668.220.892	10.892.273	16
Март	716.667.020	408.400.539	164.718.260	94.187.819	1.383.973.638	22.535.485	19
Април	478.107.965	235.310.977	20.633.115	–	734.052.057	11.957.107	16
Мај	177.109.819	136.913.510	218.593.647	122.781.564	655.398.540	10.671.735	16
Јуни	197.720.685	152.237.232	29.714.494	2.614.905	382.287.316	6.233.375	18
Јули	321.685.324	111.896.291	60.046.538	681.645	494.309.798	8.077.935	16
Август	286.216.615	93.972.144	53.971.728	–	434.160.487	7.090.339	17
Септември	364.734.309	160.411.945	46.373.009	22.765.229	594.284.492	9.705.726	16
Октомври	517.366.927	97.230.029	123.534.230	–	738.131.186	12.063.243	16
Ноември	518.620.172	251.515.430	99.390.159	–	869.525.761	14.211.749	18
Декември	707.739.377	281.981.760	44.852.085	13.432.860	1.048.006.082	17.124.537	17

5 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ПОРАСТ НА ЦЕНАТА*

Акција	Декември 2004 Просечна цена (денари)	Декември 2005 Просечна цена (денари)	% на промена	Бр. на денови на тргување
Комерцијална банка Скопје	3.613,98	920,14	292,76%	197
Комерцијална банка Скопје приор.	3.610,00	950,00	280,00%	153
Гранит Скопје	285,00	90,00	216,67%	191
Охридска банка Охрид	5.522,82	1.870,00	195,34%	100
Стопанска банка Битола	7.631,40	2.736,16	178,91%	159

5 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМО НАМАЛУВАЊЕ НА ЦЕНАТА*

Акција	Декември 2004 Просечна цена (денари)	Декември 2005 Просечна цена (денари)	% на промена	Бр. на денови на тргување
РЖ Макстил Скопје	19,00	92,00	–79,35%	12
ОХИС Скопје	210,00	310,00	–32,26%	26
РЖ Економика Скопје	50,00	70,00	–28,57%	30
Благој Ѓорев Велес	1.100,00	1.500,00	–26,67%	18
Градежен институт Македонија Скопје	5.000,00	6.364,00	–21,	

Преглед на тргување со обврзници

	МАХ (%)	МИН (%)	Последна просечна дневна цена	Последен датум на тргување	Обем (НВ во Евра)	Промет (денари)	Промет (Евра)	Принос до достасување на обврзницата*
Обврзници на РМ – старо девизно штедење (РМ01)	86,00	70,10	84,88	29.12.2005	5.824.936	273.112.478	4.456.228	7,29%
Обврзници на РМ за денационал. прва емисија (РМДЕН01)	82,00	68,00	82,00	29.12.2005	95.168	4.274.552	69.757	7,14%
Обврзници на РМ за денационал. втора емисија (РМДЕН02)	82,00	65,00	80,10	29.12.2005	2.880.399	129.097.366	2.106.356	7,20%
Обврзници на РМ за денационал. трета емисија (РМДЕН03)	82,00	65,00	79,10	29.12.2005	7.381.260	317.842.605	5.183.763	7,01%
Обврзници на РМ за денационал. четврта емисија (РМДЕН04)	78,50	59,00	76,42	29.12.2005	33.457.411	1.351.924.503	22.052.452	7,32%

*Моделот на калкулација на приносот до достасување е прилагоден на карактеристиките на обврзниците. Датум на пресметување е 31.12.2005 година, со последната просечна цена на тргување на обврзниците

Показатели за котираните друштва од МБИ - 10

Друштво	Коефициент цена	Дивиденден	Учество на странски	Учество на странски	% Промена
	по акција ²⁾	принос	на инвеститори Јануари 2005 ³⁾	на инвеститори Декември 2005 ³⁾	
Алколоид Скопје	20,33	1,86%	2,16%	6,96%	4,80%
Гранит Скопје	6,37	3,51%	1,75%	5,53%	3,78%
Европа Скопје	40,64	0,00%	5,39%	10,89%	5,50%
Комерцијална банка Скопје	9,25	2,66%	11,87%	22,59%	10,72%
Македонијатрист Скопје	9,28	3,98%	1,07%	2,87%	1,80%
Макпетрол Скопје	15,38	0,00%	0,69%	2,25%	1,56%
Охридска банка Охрид	13,31	5,90%	0,00%	13,32%	13,32%
Стопанска банка Битола	11,58	6,56%	0,19%	9,38%	9,19%
Топлификација Скопје	15,16	5,28%	17,69%	23,62%	5,93%
Фершпед Скопје	4,23	1,32%	0,00%	1,69%	1,69%

1) Показателите се пресметани со користење на податоци од ревидирани извештаи за 2004 година и исплатената дивиденда за 2004 година

2) Цена на акција на 31.12.2005/ Добивка по акција

3) Состојба на 30.12.2005 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната главнина на друштвото

4) Состојба на 30.12.2005 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупната номинална вредност на обврзниците

5) Состојба на 30.11.2005 година, според податоците добиени од Централниот депозитар за хартии од вредност, а која се однесува на учество на странските инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата

Странски инвеститори на Официјалниот пазар на Берзата³⁾

	Странски правни лица Декем. 2005	Странски физички лица Декем. 2005	Вкупно странски инвеститори Декем. 2005	Вкупно странски инвеститори Ноем. 2005	Промена во %
Акции	14,54%	0,86%	15,39%	15,32%	0,07%
Обврзници ⁴⁾	5,47%	5,52%	10,99%	10,09%	0,90%
Вкупно официјален пазар	11,34%	2,50%	13,84%	13,47%	0,37%

Учество на странски инвеститори во вкупниот промет остварен на Берзата

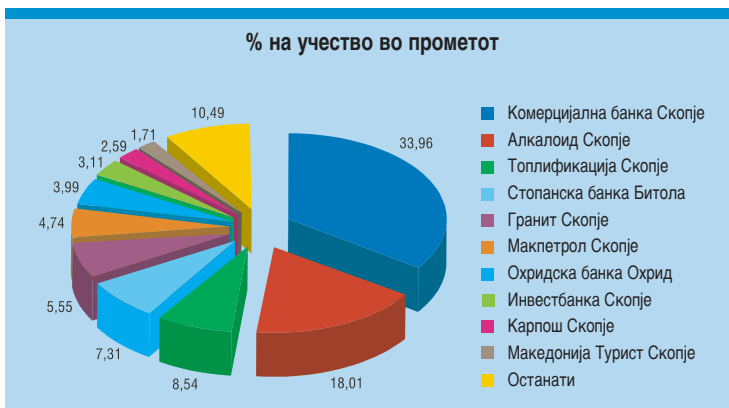
	Купување	% на учество	Продавање	% на учество	ВКУПНО
АПРИЛ	237.720.816	32,38%	67.668.356	9,22%	305.389.172
МАЈ	119.698.976	18,27%	28.565.273	4,36%	148.264.249
ЈУНИ	178.566.406	46,71%	25.192.734	6,59%	203.759.140
ЈУЛИ	133.018.767	26,91%	49.183.825	9,95%	182.202.592
АВГУСТ	189.293.972	43,60%	60.478.556	13,93%	249.772.528
СЕПТЕМВРИ	99.483.224	16,74%	84.091.256	14,15%	183.574.480
ОКТОМВРИ	134.635.128	18,24%	46.945.143	6,36%	181.580.271
НОЕМВРИ	401.807.854	46,21%	114.777.400	13,20%	516.585.254
ДЕКЕМВРИ	448.232.201	42,77%	117.900.684	11,25%	566.132.885
ВКУПНО	1.942.457.344	32,65%	594.803.227	10,00%	2.537.260.571

Промет по членки (јануари – декември 2005)

Членка	Шифра	Класично тргување	Класично тргување %	Блокови	Блокови %	Држава	Држава %	Вкупно
Комерцијална банка АД	КБ	4.137.335.733	30,87	2.069.225.753	59,31	17.797.926	4,01	6.224.359.412
Тутунскаброкер АД	ТН	2.264.560.188	16,90	462.955.329	13,27	102.452.644	23,10	2.829.968.160
Тетекс Кредитна АД	ТК	1.321.502.146	9,86	100.317.963	2,88	13.432.860	3,03	1.435.252.969
Инвест брокер АД	МИ	1.047.246.042	7,81	369.682.010	10,60	3.973.180	0,90	1.420.901.232
МАК брокер АД	МК	890.035.483	6,64	52.161.000	1,50	196.598.840	44,32	1.138.795.323
Стопанска банка АД	СБ	892.831.963	6,66	19.683.000	0,56	1.986.048	0,45	914.501.012
Фершпед брокер АД	ФР	530.415.400	3,96	236.290.523	6,77	20.240.992	4,56	786.946.916
Силекс банка АД	СЛ	464.132.025	3,46	0	0,00	60.671.767	13,68	524.803.792
УНИ Банка АД	БЛ	338.762.485	2,53	75.493.540	2,16	0	0,00	414.256.025
Охридска банка АД	ОХ	299.755.503	2,24	80.177.388	2,30	13.550.468	3,05	393.483.359
Илирика Инвестментс АД	ИЛ	355.119.342	2,65	0	0,00	0	0,00	355.119.342
Бро-дил АД	БД	311.723.514	2,33	22.568.000	0,65	667.184	0,15	334.958.698
Битола брокер АД	ББ	311.426.803	2,32	0	0,00	412.229	0,09	311.839.032
Еуро брокер АД	ЕУ	120.797.097	0,90	0	0,00	11.823.706	2,67	132.620.803
Поштел брокер АД	ПТ	117.721.106	0,88	0	0,00	0	0,00	117.721.106
Вкупно		13.403.364.831	100,00	3.488.554.506	100,00	443.607.845	100,00	17.335.527.181

^{*)} Кај класичното тргување и тргувањето со блок трансакциите се применува двојно пресметување (и при купување и при продавање), со цел да се опфати учеството на брокерските, куќи во прометот и при вкргстените трансакции. Со оглед на тоа што од 13-ти јуни 2003 година од продажна страна при тргувањето со акции и удели во сопственост на државата се јавува Македонската берза АД Скопје, нема да важи правилото на двојно пресметување кај државата, туку ќе се земе предвид тргувањето од куповната страна.

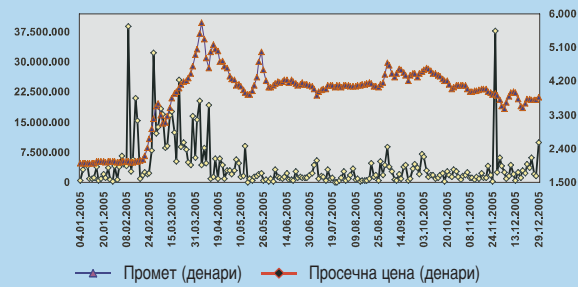
Издавач	% на учество во прометот
Комерцијална банка Скопје	33,96
Алкалоид Скопје	18,01
Топлификација Скопје	8,54
Стопанска банка Битола	7,31
Гранит Скопје	5,55
Макпетрол Скопје	4,74
Охридска банка Охрид	3,99
Инвестбанка Скопје	3,11
Карпош Скопје	2,59
Македонија Турист Скопје	1,71
Останати	10,49

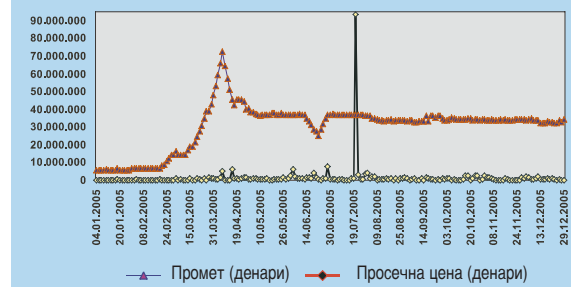
10 АКЦИИ СО НАЈГОЛЕМ ОСТВАРЕН ПРОМЕТ НА ОФИЦИЈАЛЕН ПАЗАР

Издавач	Номинална вредност	Број на издадени акции	Број на истргувани акции	Максимална цена	Минимална цена	Просечна цена	Промет во денари	% на учество во прометот	Пазар. капитал. (000 денари)
Агроплод Ресен	511,3 ЕМУ	21.025	538	15.000	9.200	13.067	7.994.600	0,18	315.375.000
Адинг Скопје	51,13 ЕМУ	48.300	2.498	3.550	2.459	2.927	7.009.304	0,15	169.001.700
Алкалоид Скопје	25,56 ЕМУ	1.431.353	242.900	5.998	1.952	3.819	819.910.841	18,01	5.416.076.435
Аутомакедонија Скопје	44,48 ЕМУ	82.529	5.460	800	580	664	3.583.358	0,08	66.023.200
Бетон Скопје	500 ДЕМ	43.684	6.993	4.100	1.270	2.605	20.134.824	0,44	144.157.200
Благој Горев Велес	25,56 ЕМУ	516.000	8.945	1.540	1.000	1.252	11.967.690	0,26	567.600.000
Витаминка Прилеп	50 ЕМУ	80.980	6.971	1.900	1.900	1.900	17.169.050	0,38	153.862.000
ГП Маврово Скопје	51,13 ЕМУ	248.249	25	700	700	700	17.500	0,00	173.774.300
Град. институт Македонија Скопје	51,12 ЕМУ	14.000	8.272	7.000	5.000	6.014	55.927.500	1,23	70.000.000
Гранит Скопје	5 ЕМУ	3.071.377	876.201	550	90	262	252.793.730	5,55	875.342.445
Димко Митрев Велес	51,13 ЕМУ	40.000	71	1.000	212	606	30.812	0,00	40.000.000
Европа Скопје	100 ДЕМ	255.583	42.584	2.272	650	1.172	53.619.093	1,18	281.396.883
ЕМО Охрид	30,68 ЕМУ	367.641	1.957	450	390	407	795.677	0,02	143.379.990
Жито Битола Битола	153,4 ЕМУ	127.111	124	339	339	339	42.036	0,00	43.090.629
Жито Вардар Велес	51,13 ЕМУ	73.037	25.644	690	690	690	17.694.360	0,39	50.395.530
Жито Лукс Скопје	35,79 ЕМУ	819.234	1.349	600	200	234	273.080	0,01	491.540.400
Земјод. комб. Пелагонија Битола	51,13 ЕМУ	278.620	22.145	1.080	315	537	9.448.823	0,21	286.699.980
Инвестбанка Скопје	2670 ДЕН	227.727	59.627	3.000	1.000	2.497	141.374.260	3,11	630.967.116
Интернешнал Хотелс АД Скопје	1 ЕМУ	530.554	17.010	600	550	592	10.205.500	0,22	318.332.400
Карпош Скопје	200 ДЕМ	49.852	24.605	4.800	800	4.228	117.995.135	2,59	239.140.044
КИБ Куманово	2741,56 ДЕН	128.655	16.903	1.107	650	760	11.277.874	0,25	84.269.025
Киро Кучук Велес	153,38 ЕМУ	25.967	3.947	1.850	1.220	1.485	5.315.804	0,12	31.679.740
Комерцијална банка Скопје	1000 ДЕН	1.881.975	489.718	4.630	2.000	2.896	1.546.020.238	33,96	7.278.272.131
Комуна Скопје	50 ДЕМ	279.000	2.854	206	170	194	549.076	0,01	57.474.000
Лотарија на Македонија Скопје	100 ДЕМ	161.540	2.025	449	212	326	803.826	0,02	64.616.000
Македонија Турист Скопје	25,56 ЕМУ	452.247	37.821	2.803	1.100	2.112	77.774.135	1,71	932.822.209
Макпетрол Скопје	511,29 ЕМУ	112.382	12.495	24.000	12.500	17.439	215.593.702	4,74	2.023.213.146
Отекс Охрид	1941 ДЕН	488.736	17.176	50	50	50	858.800	0,02	24.436.800
ОХИС Скопје	51,12 ЕМУ	927.974	2.436	327	150	244	610.387	0,01	194.874.540
Охридска банка Охрид	2650 ДЕН	244.976	46.942	5.600	1.900	4.100	181.445.631	3,99	1.451.693.671
Печатница 11 Октомври Прилеп	50 ЕМУ	32.000	4.205	1.400	1.300	1.350	5.509.100	0,12	41.600.000
Реплек Скопје	562,42 ЕМУ	25.920	1.136	24.298	7.000	15.900	19.393.945	0,43	629.804.160
РЖ Економика Скопје	10 ДЕМ	535.245	11.802	70	50	53	671.935	0,01	26.762.250
РЖ Институт Скопје	10 ДЕМ	113.392	3.255	300	30	166	630.223	0,01	28.348.000
РЖ Интер-Транспед Скопје	5,11 ЕМУ	585.399	53	23	22	23	1.193	0,00	12.878.778
РЖ Макстил Скопје	5,11 ЕМУ	14.622.944	1.205.760	40	19	25	49.270.760	1,08	277.835.936
РЖ Техничка контрола Скопје	5,11 ЕМУ	210.419	12.650	67	50	64	767.375	0,02	14.098.073
РЖ Услуги Скопје	5,11 ЕМУ	1.571.667	205.866	48	30	34	7.219.179	0,16	58.151.679
Силекс Кратово	85 ДЕМ	451.464	5.354	62	62	62	331.948	0,01	27.990.768
Силексбанка Скопје	43,46 ЕМУ	218.388	4.925	297	243	271	1.331.291	0,03	64.861.236
Скопски Пазар Скопје	51,13 ЕМУ	100.088	4.695	8.400	3.300	5.133	26.138.465	0,57	620.545.600
Стопанска банка Битола	3000 ДЕН	309.512	73.021	7.800	2.800	5.295	332.925.786	7,31	2.619.236.493
Тетекс Тетово	100 ДЕМ	456.787	62.001	310	310	310	19.220.310	0,42	141.603.970
Тетекс-Кредитна банка Скопје	1000 ДЕН	698.030	55.019	333	150	296	44.498.694	0,98	249.880.869
Тетовска банка Тетово	3000 ДЕН	146.852	2.384	2.000	1.200	1.600	4.731.200	0,10	310.609.120
Технометал Вардар Скопје	51,13 ЕМУ	80.186	6.199	1.200	719	861	7.026.480	0,15	72.488.144
Топлификација Скопје	100 ДЕМ	450.000	135.502	3.701	1.530	2.948	388.672.101	8,54	1.486.265.625
Тутунски комбинат Прилеп	100 ДЕМ	509.050	501	616	615	616	308.347	0,01	313.065.750
Фершпед Скопје	37400 ДЕН	18.113	1.427	72.000	14.000	41.589	54.624.325	1,20	1.086.780.000
Хотели Метропол Охрид	5 ЕМУ	1.035.000	4.798	150	122	141	710.027	0,02	155.250.000
ВКУПНО		35.200.764	3.786.789				4.552.219.330	100,00	30.857.562.965

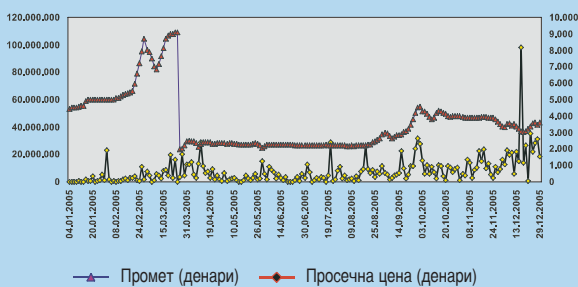
АЛКАЛОИД АД СКОПЈЕ

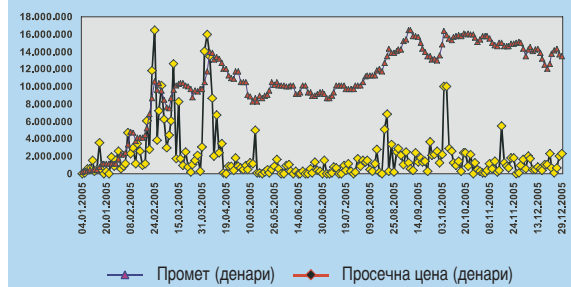
ГРАНИТ АД СКОПЈЕ

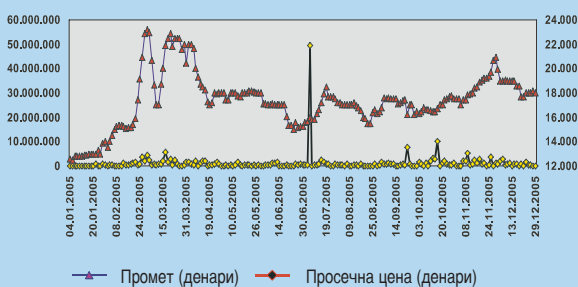
КОМЕРЦИЈАЛНА БАНКА АД СКОПЈЕ

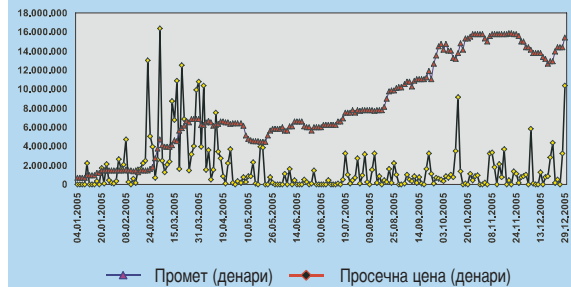
ТОПЛИФИКАЦИЈА АД СКОПЈЕ

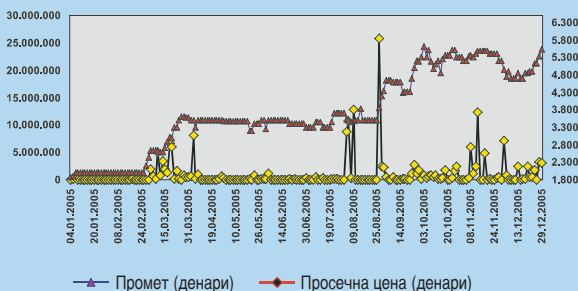
МАКПЕТРОЛ АД СКОПЈЕ

СТОПАНСКА БАНКА АД БИТОЛА

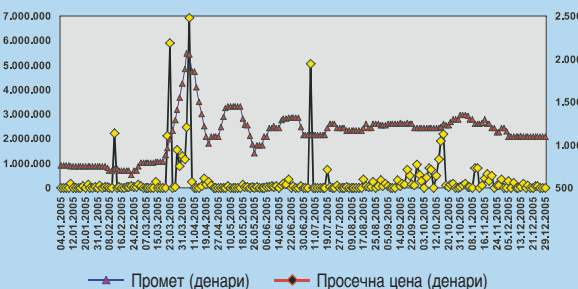
ОХРИДСКА БАНКА АД ОХРИД

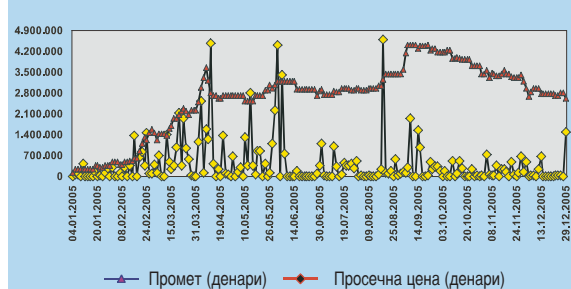
СКОПСКИ ПАЗАР АД СКОПЈЕ

ЕВРОПА АД СКОПЈЕ

МАКЕДОНИЈА ТУРИСТ АД СКОПЈЕ

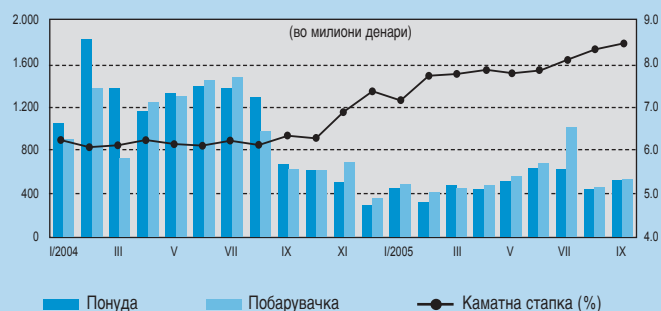

Пазар на пари и краткорочни хартии од вредност

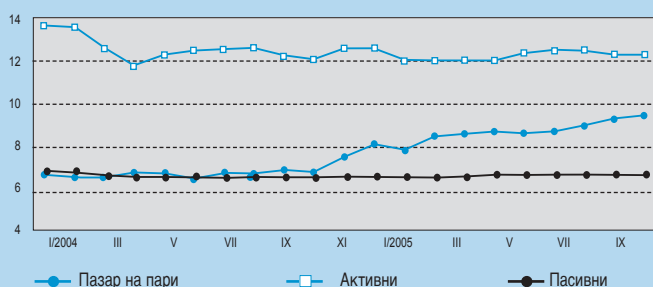
Во ноември 2005 година, во услови на висока ликвидност на банкарскиот сектор, вкупниот промет на пазарот на пари (двата сегмента) забележа значително месечно намалување (за 2,4 пати). Така, обемот на реализирани трансакции на институционализираниот пазар на пари се сведе на 36,5 милиони денари, што претставува историски најнизок остварен промет. Притоа, во услови на значајно повисока понуда од побарувачка на ликвидни средства беше реализирана каматна стапка од 9,23%. Во рамки на билатералните меѓубанкарски тргувања беше остварен вкупен промет од 597,5 милиони денари (месечно намалување за 2,2 пати). Просечната каматна стапка на меѓубанкарскиот пазар на пари (двата сегмента) во ноември изнесува 8,8% и во однос на претходниот месец е пониска за 0,2 процентни поени.

Согласно високата ликвидност во банкарскиот систем, во декември 2005 година беше регистрирано значајно намалување на прометот на меѓубанкарскиот пазар на пари. Така, во рамки на билатералните меѓубанкарски тргувања беше остварен вкупен промет од 120 милиони денари, што во однос на претходниот месец претставува намалување за 4,9 пати. На институционализираниот пазар на пари, банките нудеа ликвидни средства во вкупен износ од 200 милиони денари, при што во отсуство на побарувачка за ликвидни средства не беа реализирани трансакции. Просечната каматна стапка на меѓубанкарскиот пазар на пари (двата сегмента) во декември изнесува 8,7%.

Пазар на пари

Активни каматни стапки на комерцијалните банки и каматна стапка на пазарот на пари

ПАЗАР НА ПАРИ

2002	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	2,491	3,390	4,888	4,473	4,145	5,631	3,938	2,460	3,008	2,970	3,843	5,213
Каматна стапка (% на годишно ниво)	12.03	11.62	10.85	11.41	11.62	12.11	12.33	10.84	10.83	11.35	13.36	14.36
2003	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	3,224	2,330	1,493	1,350	979	1,371	1,204	476	837	659	560	894
Каматна стапка (% на годишно ниво)	15.20	14.44	12.19	10.59	9.36	9.16	9.34	8.52	7.41	7.87	7.25	5.82
2004	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Вкупен промет (во милиони денари)	823	1,337	674	1,012	1,128	1,131	1,136	912	490	547	433	218
Каматна стапка (% на годишно ниво)	6.67	6.48	6.51	6.66	6.55	6.51	6.67	6.55	6.80	6.73	7.45	8.03
2005	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX			
Вкупен промет (во милиони денари)	413	258	257	337	453	623	541	410	471			
Каматна стапка (% на годишно ниво)	7.77	8.44	8.51	8.61	8.50	8.61	8.88	9.20	9.35			

Депозити на населението и на претпријатијата кај банките

Вкупните депозити на банките во декември 2005 година остварија месечен пораст од 2%, како резултат на зголемените краткорочни и долгорочни депозити за 1,8% и 4,1%, соодветно. Анализата на валутната структура на вкупните депозити покажува поинтензивен пораст од 4,6% кај депозитите во домашна валута, при истовремено зголемување на девизните депозити за 0,6%, на месечна основа. На годишно ниво, вкупните депозити на приватниот сектор кај банките се повисоки за 18,3%.

Депозити на население

Вкупните депозити на населението кај банките на крајот од 2005 година достигнаа 54.082 милиони денари, што претставува месечно зголемување од 3%. Притоа, пораст е забележан и кај краткорочните и кај долгорочните депозити во домашна и странска валута. На годишна основа, вкупните депозити на населението забележаа зголемување од значителни 21,7%.

Депозити на претпријатија

Вкупните депозити на корпоративниот сектор на крајот на декември 2005 година изнесуваа 22.559 милиони денари, при што забележаа умерен месе-

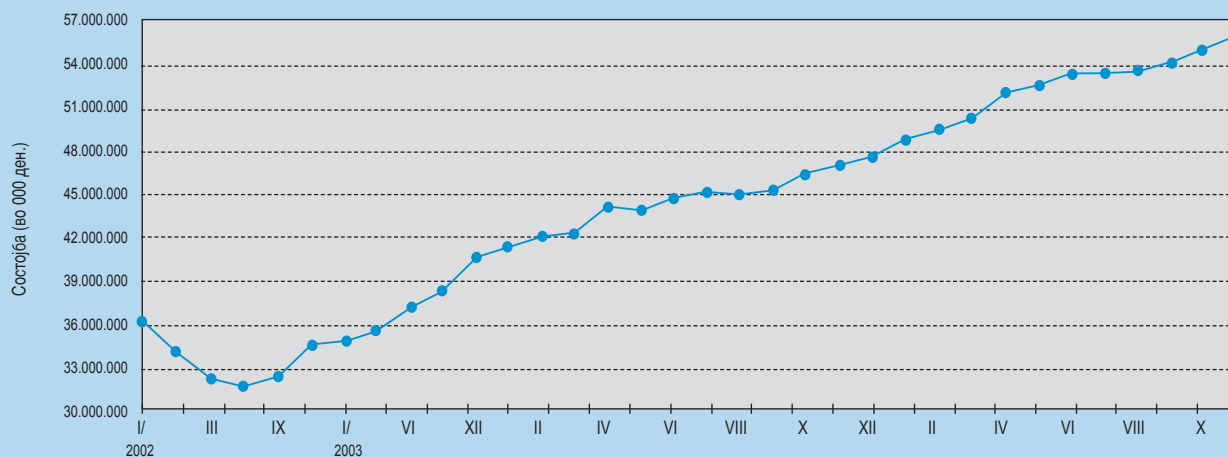
чен пад од 0,9%, што во најголем дел се должи на пониското ниво на депозитите по видување во странска валута (-5,1%). Кај долгорочните депозити на претпријатијата е регистриран пораст од 1,1%. Во однос на минатогодишниот декември, зголемувањето на вкупните депозити на претпријатијата изнесува 11,6%.

Фондот за осигурување на депозитите врши обесштетување само на депозитите на физичките лица кај банките и штедилниците кои имаат дозвола од Народна банка за работа со депозити на физички лица.

Фонд за осигурување на депозити

Од вкупно пресметаната обврска за обесштетување (3 банки и 2 штедилници) во износ од 185,259 милиони денари, до 31.12.2005 година Фондот за осигурување на депозити исплатил обесштетување во износ од 173,213 милиони денари. Заклучно со декември 2005 година, Фондот исплатил 93,50% од вкупно пресметаната обврска за обесштетување, а само во последниот месец од годината, исплатеното обесштетување изнесува 284 илјади денари. Односот на вкупните средства на Фондот и вкупните депозити на физичките лица изнесува 3,35%.

Состојба на депозитите на физички лица кај банките и штедилниците

КАМАТНИ СТАПКИ НА ДЕНАРСКИ И ДЕВИЗНИ ШТЕДНИ ВЛОГОВИ ВО КОМЕРЦИЈАЛНИТЕ БАНКИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА (по рочност и валута)

Денарски штедни влогови								Девизни штедни влогови							
Банка	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.	Валута	По видување	1 мес.	3 мес.	6 мес.	12 мес.	24 мес.	36 мес.
Алфа банка АД Скопје каматни стапки од јуни, 2004	1.0%	4.5%		5.0%	5.5%	6.0%		EUR	0.80%		1.40%	1.50%	1.70%		
								USD	0.50%				1.00%		
								CHF	0.10%				0.40%		
								GBP	0.20%						
Еуростандард банка АД Скопје каматни стапки од февруари, 2004	1.0%	4.0%	5.0%	5.5%	6.5%	8.0%	10.0%	EUR	0.80%	1.40%	1.50%	1.70%	2.10%	2.50%	2.80%
								USD	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
								GBP	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
								CHF	0.10%	0.15%	0.17%	0.20%	0.25%	0.30%	0.35%
								Др.вал.(осв. јен)	0.50%	0.80%	0.90%	1.00%	1.10%	1.50%	1.60%
Инвест банка АД Скопје каматни стапки од март, 2004	1.0%	4.0%	5.0%	5.5%	6.0%	6.5%	8.0%	EUR	0.80%	1.50%	1.70%	1.80%	2.20%	2.50%	2.80%
								USD	0.50%	0.90%	1.00%	1.10%	1.30%	1.60%	1.80%
								CHF	0.10%	0.20%	0.30%	0.40%	0.50%	0.60%	0.70%
								AUD	1.70%	2.50%	3.00%	3.40%	3.90%	4.00%	4.60%
								Др. валути	1.20%	1.50%	1.70%	2.00%	2.30%	2.80%	3.20%
Извозно кредитна банка АД Скопје каматни стапки од август, 2004	1.5%		8.0%	8.0%	9.0%	9.5%	10.0%	EUR	0.80%		2.45%	2.45%	3.00%	3.50%	4.00%
								USD	0.60%		1.00%	1.10%	1.20%	1.50%	2.00%
								CHF	0.10%		0.30%	0.40%	0.60%	0.80%	1.00%
								Др. валути	0.50%		1.00%	1.20%	1.50%	1.70%	2.00%
Комерцијална банка АД Скопје каматни стапки од јули, 2004	1.0%	5.5%	6.3–6.5%	6.8–7%	7.3–7.5%			EUR	0.80%	1.40%	1.4–1.5%	1.6–1.7%	2.0–2.1%		
								USD	0.50%	0.80%	0.8–0.9%	0.9–1%	1.0–1.1%		
								GBP	1.50%	2.40%	2.5–2.6%	2.7–2.8%	3.4–3.5%		
								CHF	0.10%	0.15%	0.15–0.17%	0.18–0.2%	0.23–0.25%		
КИБ АД Куманово каматни стапки од март, 2004	0.5%	6.5%	7.0%	7.8%	8,3% –9%	8,3% –9%	8,3% –9%	За сите валути	0.25%				0.85%	1.00%	1.30%
Македонска банка АД Скопје каматни стапки од април, 2004	1.3%–2.3%	6.3%	7.3%	7.8%	8.3%	8.8%	9.3%	EUR	1.10%	1.70%	1.80%	2.00%	2.40%	2.80%	3.10%
								CHF	0.40%	0.45%	0.47%	0.50%	0.53%	0.58%	0.60%
								GBP	1.80%	2.70%	2.90%	3.10%	3.50%	4.00%	4.50%
								CAD	1.30%	1.80%	2.00%	2.30%	2.70%	3.10%	3.20%
								USD	0.80%	1.10%	1.20%	1.30%	1.30%	1.50%	1.70%
								AUD	2.00%	3.20%	3.40%	3.70%	4.00%	5.00%	5.50%
								Останати	0.60%	1.30%	1.40%	1.50%	1.90%	2.00%	2.30%

Охридска банка АД Охрид каматни стапки од март, 2004	1.0%	6.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	9.0%	EUR	0.50%				2.50%	2.60%	2.80%
								CHF	0.10%				1.00%	1.10%	1.20%
								GBP	0.50%				3.00%	3.20%	3.40%
								USD	0.20%				1.30%	1.50%	1.60%
								Др. валути	0.50%				2.00%	2.50%	3.00%
Поштенска банка АД Скопје	1.0%	6.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	9.0%								
Прокредит банка АД Скопје		6.5%	7.5%	8.5%	10.0%	10.5%	10.5%	EUR		1.50%	2.00%	2.50%	3.00%	3.75%	4.50%
каматни стапки од декември, 2004								USD			1.00%	1.25%	1.50%	1.80%	2.25%
Радобанк АД Скопје	2.0%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%			EUR	1.00%	2.30%	2.35%	2.70%	3.35%	по догов.	по догов.
каматни стапки од септември, 2004								USD	0.50%	0.85%	0.90%	1.10%	1.50%	по догов.	по догов.
								CHF	0.01%	0.05%	0.10%	0.15%	0.30%	по догов.	по догов.
								Др.валути	по догов.		по догов.	по догов.	по догов.	по догов.	по догов.
Стопанска банка АД Скопје каматни стапки последна промена во февруари, 2005	0.85%	5.25%	6.5%	7.0%	7.5%	8.0%	8.5%	EUR	0.550%	1.264%	1.394%	1.530%	2.079%	2.541%	2.772%
								USD	0.450%	1.546%	1.775%	2.058%	2.934%	3.586%	3.912%
								GBP	1.691%	2.899%	3.164%	3.431%	4.481%	4.481%	4.481%
								CAD	0.904%	1.550%	1.691%	1.841%	2.468%	2.468%	2.468%
								AUD	1.863%	3.193%	3.510%	3.829%	5.045%	5.045%	5.045%
								Други валути	0.200%	0.264%	0.394%	0.530%	1.079%	1.079%	1.079%
								CHF	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%
								Јапонски јен	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%	0.001%
Стопанска банка АД Битола	1.5%	4.5%	5.0%	5.5%	6.0%	6.5%	7.0%								
Силекс банка АД Скопје	3.0%	8.0%	9.5%	10.0%	10.5%	11.0%	11.5%	EUR	2.00%		2.70%	3.10%	3.60%	4.10%	
каматни стапки од ноември, 2003								USD	1.50%		2.20%	2.50%	3.00%	3.50%	
								Др. валути	0.80%		1.00%	1.30%	1.50%	1.70%	
„Тетекс Кредитна банка АД Скопје, каматни стапки од јуни, 2004	2.5%	7.0%	8.0%	8.5%	9.0%	9.5%		EUR	1.00%	2.00%	2.30%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%
								AUD	1.50%	2.40%	2.80%	4.00%	4.50%	5.00%	5.50%
								USD	0.50%	1.20%	1.70%	2.80%	3.20%	3.50%	4.00%
								GBP	1.40%	2.00%	2.40%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%
								CHF и др.	0.60%	1.00%	1.50%	2.80%	3.20%	3.50%	4.00%
Тетовска банка АД Тетово каматни стапки од јуни, 2004	2.0%	5.0%	6.0%	7.0%	8.0%	9.0%	10.0%	EUR	1.20%				2.00%	2.50%	3.00%
								USD	0.80%				1.50%	2.00%	2.50%
								CHF	0.40%				0.70%	1.00%	1.20%
								Др. валути	0.40%				0.70%	1.00%	1.20%
Тутунска банка АД Скопје	1.0%	6.0%	7.5%	7.8%	8.0%	8.5%	9.0%	EUR	0.80%	1.50%	1.75%	1.80%	2.20%		
каматни стапки од февруари, 2004								USD	0.60%	0.90%	1.00%	1.10%	1.20%		
								CHF	0.10%	0.20%	0.30%	0.40%	0.50%		
								Др. валути	0.70%	1.00%	1.20%	1.40%	1.80%		
УНИ банка АД Скопје каматни стапки од декември, 2003	2.5%	6.0%	7.0%	8.0%	9.0%	10.0%	11.0%	EUR	1.00%	2.00%	2.50%	3.00%	3.50%	5.00%	6.00%
								USD	1.00%	1.50%	2.00%	2.50%	3.50%	5.00%	6.00%
								CHF	0.10%	0.30%	0.40%	0.50%	0.60%		
								AUD, GBD	2.00%	2.50%	3.00%	3.50%	4.00%	4.50%	5.00%

Податоците се обезбедени од банките во Република Македонија и истите подлежат на промени согласно деловната политика на банките
Само за податоците на Поштенска банка АД Скопје и Стопанска банка АД Битола немаме добиено официјална потврда од овие банки

КРЕДИТНИ ЛИНИИ ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА
обезбедени и гарантирани од Владата на Република Македонија, состојба во октомври 2004 година
(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни во деловните банки)

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	50.000 – 2.000.000 €	50.000 – 400.000 €	до 30.000 ЕВРА
Рок на враќање	7 години, со вклучен грејс период	До 4 години со вклучен грејс период	до 3 односно 5 год.
Грејс период	до 1,5 год.	до 6 месеци	до 6 мес.
Годишна каматна стапка	Фиксна 7% годишно	10% на годишно ниво	до 10% односно 10,5 %
Обезбедување	Хипотека, банкарска гаранција, депозити и хартии од вредност	Хипотека, меници, залог на подвижни предмети, права и хартии од вредност или залог на недвижен имот	Бланко меница со менична изјава заверена кај нотар, бариран чек со изјава заверена кај нотар, меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранти, хипотека, минимум 130% од износот на кредитот, рачна залога минимум 130% од износот на кредитот, депон. на вредносни предмети и хартии од вредност, банкарска гаранција.
Намена на кредитот	Средствата се одобруваат за профитабилни инвестициони проекти на приватни инвеститори	Модернизација и проширување на постоечки приватни МСП, и основање на нови. Минимум 40% од кредитот се користи за основни средства; Максимум 60% од кредитот може да се користи за обртни средства	Долгорочно финансирање на нови проекти преку набавка на опрема или машини. До 20% од вкупниот износ на кредитот може да се користи за обртен капитал.
Целни групи	Сите МСП освен од дејностите: Е–Трговија, Ј–Јавна управа, Задолжителна социјална заштита, М–Приватни домаќинства со вработени лица и Н–Екстериторијални организаци и тела.	МСП кои се над 51% во приватна сопственост.	Правни лица со најмалку 51% во приватна сопственост, кои вработуваат помалку од 20 лица, кои се на почетокот на бизнисот или кај кои бизнисот е започнат најмногу пред 5 години
Степен на искористеност на средствата	Италија обезбеди 12.7 милиони Евра, од кои остануваат за користење 4,4 милиони Евра. Искористени се 66%. Од наплатените анuitети ќе се креира револвинг фонд за одобрување кредити под следните услови: износ 50.000–500.000 евра, рок на враќање: 1–3 години, каматна стапка 7–10% п.а., намена: за трајни обртни средства.	KfW од Германија обезбеди 15 милиони Евра, кои се 100% искористени. Од наплатените анuitети се креира револвинг фонд.	ЕУ обезбеди 7,9 милиони Евра, од кои остануваат за користење 5,4 милиони Евра.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Еуростандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка Скопје, Инвест банка Скопје, Комерцијална банка Скопје, Македонска банка Скопје, Охридска банка Охрид, Радобанк Скопје, Силекс банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Стопанска банка Битола, Тетовска банка Тетово, Тетекс кредитна банка Скопје, Тутунска банка Скопје, УНИ банка Скопје	Еуростандард АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радобанк АД Скопје, Силекс банка Скопје, Стопанска банка АД Скопје: Стопанска банка АД Битола, Тетекс кредитна банка Скопје, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, УНИ банка Скопје	Комерцијална банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тутунска банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, КИБ АД Куманово
Забелешка	Еднократна провизија од 1,2% се плаќа за услугите на прокураторот, доколку се користат негови услуги	До 4 години со вклучен грејс период	до 3 односно 5 год.

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	50 – 15.000 € микро кредити, до 50.000 € мали кредити	30.000 до 2.000.000 €	нема лимит
Рок на враќање	до 4 години	2–12 месеци (за извозни аранжмани)	– до 3 години за обртни средства; до 5 години за инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес
Грејс период	до 1 година	не	Согласно кредитната политика на делов. банки
Годишна каматна стапка	11% до 18% на годишно ниво	Во зависност од рокот на отплата: до 2 месеци 7,5% годишно, до 4 месеци 8,0% годишно, до 6 месеци 8,5% годишно, до 12 месеци 9,0% годишно Основната каматна стапка може да се намали за 0,5% годишно, доколку крајниот корисник има осигурен извоз преку МБПР	Охридска банка од 5,27% до 10,00% Тутунска банка од 6,19% до 8,65% Радобанк 7,50% Инвест банка 10,00% Стопанска Банка–Битола 9,00%
Обезбедување	Бланко меница со изјава заверена кај нотар, со најмалку 2 жиранти; Бариран чек со изјава заверена кај нотар, Меница и/или бариран чек од други бонитетни правни лица – гаранции; Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Депо на вредносни предмети и хартии од вредност; Граѓански чекови; по потреба и друго, прифатливо за Банката. При проценување на кредитите се применува посебна кредит– на технологија која е фокусирана на соocio–економската состојба на претприемачот и неговиот бизнис, во однос на колатералот	Хипотека; Рачна залога на подвижни предмети и права; Бонитетни хартии од вредност; Други вообичаени форми на обезбедување	Согласно кредитната политика на банките учеснички во реализацијата на средствата од Револвинг Фондот: хипотека, залог и други инстру- менти прифатливи за банките.
Намена на кредитот	Финансирање на основни средства (набавка на опрема, машини, алати, инсталации, градежно земјиште, реновирање и модернизација; Финансирање на обртни средства (суровини, репроматеријали, трговска стока).	Финансирање обртни средства за подготовка на производство наменето за извоз.	– Финансирање на обртни средства (набавка на суровини, репроматери- јали, дополнителна опрема и резервни делови за зголемување на обе- мот на производството за поддршка на извозни активности или супсти- туција на увоз), – Финансирање на инвестициони проекти кога се работи за модернизација на технолошки процес.
Целни групи	Приватни трговски друштва, поединци, индивидуални претприемачи, занаемци, продавачи на пазар и самостојни вршители на дејност.	Приватни трговски друштва кои имаат производство наменето за извоз.	Претпријатија во приватна сопственост, како и индивидуални земјоделски производители.
Степен на искористеност на средствата	Првиот кредит од KfW од Германија во висина од 6.5 мил. € е 100% искористен. Затоа на 15.10.2004 г. доделени се нови 6.2 мил. €. Од наплатените ануитети ќе се креира револвинг фонд.	Македонска банка за поддршка на развојот обезбеди средства за оваа кредитна линија. Од нив досега се пласирани 5,5 милиони €.	Кредитната линија за развој на приватниот сектор одобрена од МБОР е целосно искористена. За понатамошно користење на располагање се средствата од Револвинг Фондот.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Извозна и кредитна банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Прокредит банка АД Скопје и Можности ДОО Скопје	Балканска банка АД Скопје, Еуро стандард банка АД Скопје, Извозна и кредитна банка АД Скопје, Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Македонска банка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радобанк АД Скопје, Стопанска банка АД Скопје, Стопанска банка АД Битола, Тетовска банка АД Тетово, Тутунска банка АД Скопје, Силекс Банка АД Скопје	Во досегашното користење на средствата од Револвинг Фондот учествуваат: Инвестбанка АД Скопје, Охридска банка АД Охрид, Радобанк АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје
Забелешка		Сопствено учество 15%. Провизија на ангажирани средства 0,50% годишно на одобрениот, а неискористен кредит.	Со средствата од под-заемот може да се финансираат до 70% од вкупната вредност на под-проектот. Крајниот корисник ќе го финан- сира остатокот од најмалку 30% .

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	1.000–10.000 \$ (мали), 1.000–30.000 \$ (големи)	1.000–75.000 \$	2000 \$ микро кредити, 25000 \$ за примарно земјоделско производство, 75000 \$ за преработка и трговија со земјоделски производи
Рок на враќање	Од 1 до 6 години, зависно од намената	Од 1 до 6 години, зависно од намената	7 години зависно од видот на кредитот
Грејс период	од 3 месеци до 3 години, зависно од намената	неод 3 месеци до 3 години, зависно од намената	до 3 год. зависно од видот на кредитот
Годишна каматна стапка	6% годишно	6% годишно (7% за трговија на мало)	6–18% годишно за микро, 6–16% за примарно земјоделски производство, 7% год. за преработка и тргов.со земј. производи
Обезбедување	Хипотека во однос 2:1, банкарски чекови, девизни средства, гаранција од ликвидна организација, банкарска гаранција, акцептни налози од ликвидно претпријатие	Хипотека во однос 2:1, Банкарски чекови, девизни средства, гаранција од ликвидна организација, банкарска гаранција, акцептни налози од ликвидно претпријатие.	Хипотека на движен имот (трактори, возила, механизација и др.), хипотека на недвижен имот и други инструменти за обезбедување по барање на банката
Намена на кредитот	1. Развој на сточарство; 2. Растително производство	1. Развој на мали претпријатија 2. Комерцијална трговија	Сточарско производство, растително производство, земјоделска механизација, опрема и обртни средства за преработка на земјод. производи, трговија со земјоделски производи
Целни групи	Индивидуални земјоделци од определени подрачја во источниот и југо-источниот дел на Македонија	Мали и средни претпријатија (на ниво на село).	Невработени лица од земјоделските неразвиени средини, сиромашни земјоделски домаќинства, како и мали и средни претприемачи.
Степен на искористеност на средствата	ИФАД обезбеди 6.7 мил. \$, од кои остануваат за користење 2 мил. \$. Искористени се 57%. Од вратените анuitети ќе се креира револвинг фонд.	ИФАД обезбеди 6.7 мил. \$, од кои остануваат за користење 2 мил. \$. Искористени се 57%. Од вратените анuitети ќе се креира револвинг фонд.	ИФАД обезбеди 7.5 мил. \$. Средствата започнаа да се користат во октомври 2003. Досега се пласирани 2,6 мил. \$. Од вратените анuitети се планира да се креира револвинг фонд.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Инвестбанка А.Д Скопје	Инвестбанка А.Д Скопје	Инвест банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, КИБ Куманово, Можности ДОО Скопје и ФУЛМ
Забелешка	Критериуми: инвестициона програма за големите кредити; задолжително учество од 30%, во опрема, згради и задолжително осигурување на стоката во осигурителна компанија и винулирање на Полисата во корист на банката. Банката не одобрува готовински средства, туку врши набавка за сметка на клиентот од добавувач кој го бира самиот клиент.	Критериуми: инвестициона програма за големите кредити; задолжително учество од 30%, во опрема, згради и задолжително осигурување на стоката во осигурителна компанија и винулирање на Полисата во корист на банката. Банката не одобрува готовински средства, туку врши набавка за сметка на клиентот од добавувач кој го бира самиот клиент.	Сопствено учество 20% од вредноста на вкупната инвестиција.

Кредитна линија	Кредитна линија за набавка на опрема од италијанско производство). Банка агент - МБПР	Програма за кредитирање на развојот на МСП од страна на KfW од Германија. - револвинг фонд Банка агент - МБПР	Микро кредитна линија за финансиска поддршка од ЕУ за мали и средни претпријатија. имплементатор МБПР
Износ	Заем тип 1 до 10.000 € Заем тип 2 од 15,000 до 75,000 €, Заем тип 3 до 15,000 €	до 400.000 \$ за мали и средни претпријатија до 200.000 \$ за земјоделство	нема лимит
Рок на враќање	до 5 години	до 7 години за МСП, до 5 години за земјоделство	од 5 до 10 години
Грејс период	до 1 година	до 2 години	Грејс периодот го одредува банката во зависност од вредноста на под-заемот и можниот обрт на средствата во однос на времето за враќање на истиот.
Годишна каматна стапка	Ја одредува индивидуално секоја финансиска институција	Охридска банка 3,67–6,30%, Стопанска банка Скопје 3,11–8,91%, Комерцијална банка 3,61–9,40%, Тутунска банка 3,61–8,01%, Радобанк 3,60–9,43%, Македонска банка 7,94–9,45% и Инвест банка 3,67–9,00%	Стопанска банка АД Скопје 9,73%, Комерцијална банка АД Скопје 6,42% до 9,29%, Охридска банка АД Охрид 6,56% до 7,10%
Обезбедување	Согласно кредитната политика на финансиската институција вклучена во спроведување на кредитната линија	Согласно кредитната политика на банките учеснички: хипотека на недвижен имот, залог на опрема и други инструменти прифатливи за банките.	Согласно кредитната политика на банките учеснички: хипотека, залога на опрема и други инструменти прифатливи за банките.
Намена на кредитот	За инвестиции во основни средства и работен капитал	1. мали и средни претпријатија – за основни средства–за набавка на машини и опрема, од било која природа (освен стекнување на земја), и – за обртни средства–за набавка на сировини и резервни делови. 2. кредити во областа на земјоделството – набавка на земјоделска механизација, основно стадо, оранжерии, подигање на насади, опрема, набавка на сировини, репроматеријали	Изградба/набавка на имот, набавка на машини и опрема, набавка на сировини и резервни делови, како и активност на едукативни тренинг програми.
Целни групи	Заем тип 1: индивидуални земјоделци, самостојно вработени лица и претприемачи на микро претпријатија; Заем тип 2: мали претпријатија со 4 до 20 вработени; Заем тип 3: микро претпријатија со најмногу 3 вработени	Мали и средни претпријатија и индивидуални земјоделски производители како и претпријатија ангажирани во производството или маркетингот на земјоделски производи.	Мали и средни претпријатија кои што работат во трудо–интензивни индустрии: текстилна, кожна, прехранбена индустрија и др. гранки, кои би овозможиле креирање на нови работни места, освен примарно земјоделско производство.
Степен на искористеност на средствата	Владата на Холандија обезбеди 7,2 мил. € од кои остануваат за користење 1,2 мил. €. Искористени се 85%. Од наплатената главнина се формира револвинг фонд, кој се пласира под истите услови.	Средствата од Заемот од Фондот за меѓународна соработка и развој (ИЦДФ)– Тајван се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.	Средствата од ЦЕБ во износ од 5.112.800 € се целосно искористени. Средствата од Револвинг Фондот од овој Заем се кај банките учеснички, кои ги пласираат на крајните корисници под истите услови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Охридска банка АД Охрид, Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје, Тутунска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје, Македонска банка АД Скопје и Инвест банка АД Скопје	Стопанска банка АД Скопје, Комерцијална банка АД Скопје и Охридска банка АД Охрид.
Забелешка		Со средствата од под–заемот може да се финансираат најмногу 85% од вкупната вредност на под–проектот. Банката и крајниот корисник на под–заемот ќе го финансираат остатокот од најмалку 15%.	Со средствата од под–заемот може да се финансира до 50% од вредноста на под–проектот. Останатите 50% се финансираат од сопствени средства на крајниот корисник. Средствата не може да се користат за: 1) проекти од земјоделството, освен за преработка и доработка на земјоделски производи, 2) за обртен капитал и услуги поврзани со операциите на проектот (трошоци за одржување, плати и друго).

Кредитна линија	АПЕКС глобален заем од Европска Инвестициона Банка	Репласирање на средства од компензациони фондови од странска помош (Одлука од Сл. в. 60/2004)		Програма за развој и инвестиции на мали и средни претпријатија од Тајван агент Агенција за развој и инвестиции
Износ	20.000 € до 12.500.000 €	Износот не е дефиниран, а се финансира најмногу до 50% од вредноста на конкретниот проект.		до 2 милиони УСД
Рок на враќање	од 4 до 12 год.	краткорочни кредити 9 месеци	долгорочни кредити 5 години	до 15 години
Грејс период	до 3 години	3 месеци	1 година	до 5 години
Годишна каматна стапка	Комерцијална банка 6,31–7,41%, Тутунска банка 5,595–7,06%, Охридска банка Охрид 5,95%, а за проекти реализирани преку МБПР каматната стапка може да биде променлива или фиксна во висина од 7%.	3%	3%	до 7%
Обезбедување	Согласно кредитната политика на деловните банки учеснички во реализација на кредитот	Банкарска гаранција	Хипотека во висина 2:1 или банкарска гаранција	Хипотека на недвижен имот, рачна залога
Намена на кредитот	– Набавка на материјални и нематеријални средства директно поврзани со проектот и – Зголемување на постојниот обртен капитал поврзан со проектот	суровини, репроматеријали, опрема	инвестициони проекти	Реализација на Програма за развој и инвестиции на мали и средни претпријатија
Целни групи	Мали и средни претпријатија од областа на индустријата (вклучувајќи ја земјоделската индустрија), секторот на услуги и туризмот како и други сектори (трговија, финансирање во здравствен сектор, секторот на образованието и друго). Подружници кои претставуваат мали и средни претпријатија на големите претпријатија.	МСП од областа на стопанството		Мали и средни претпријатија
Степен на искористеност на средствата	Европската Инвестициона Банка (ЕИБ) обезбеди заем во висина од ЕУР 20 милиони. Заклучно со месец Октомври искористени се ЕУР 9.049.870,00 (45% од Заемот) а остануваат за користење уште ЕУР 10.950.130,00. Револвинг Фондот кој ќе се формира по овој заем треба да се пласира на крајните корисници под исти услови.	Отплатени средства од странски помошти кои генерираат компензациони фондови. Во моментот нераспределени се 37.000.000 денари		Меѓународната трговска банка од Тајван обезбеди 20 милиони УСД за оваа кредитна линија, која е искористена 99%. Деловните банки од вратените анuitети создадоа револвинг фондови.
Деловни банки кои го нудат кредитот	Комерцијална банка Скопје, Стопанска банка Скопје, Тутунска банка Скопје Охридска банка Охрид и Македонска банка за поддршка на развојот Скопје (МБПР), која учествува како посредник кон деловни банки кои неможат директно да учествуваат во имплементацијата на заемот. МБПР има потпишано договори со Инвест банка Скопје и Еуростандард банка Скопје	Надлежна институција за имплементација е: Министерство за финансии, Сектор за управување со капитал, Одделение за странска помош		Стопанска банка АД Скопје, Радобанк АД Скопје
Забелешка	Со средствата од Заемот може да се финансираат трошоци настанати не подолго од 6 месеци од одобрувањето на проектот. – Од вкупната вредност на под-проектот 50% се финансира со средствата од под-заемот, додека останатите 50% може да бидат финансирани од страна на крајниот корисник или деловната банка и/или кофинансирани од други финансиски институции. – Согласно Прирачникот за финансирање утврден од страна на ЕИБ постојат исклучувања или ограничувања на набавки за кои не е дозволено или финансирањето е дозволено со посебно одобрение на ЕИБ.	Селекција на пријавените проекти врши Комисијата за менаџмент со компензациони фондови, формирана од Владата.		

ДРУГИ ПРОЕКТИ ЗА ПОДДРШКА НА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА, состојба - октомври 2004 г.

(податоците се од информативен карактер, деталните услови се достапни кај имплементаторите)

Гаранции	Гарантен фонд - проект на Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА)	Кредитен фонд	Фонд за кредитирање МСП - проект на Американската агенција за меѓународен развој (УСАИД)
Услови под кои се одобрува гаранција на крајни корисници	Гаранции се доделуваат за сите кредити од кредитните линии дистрибуирани преку банките потписнички за соработка со ГФ (освен за потрошувачки и станбени кредити)	Видови кредити	Краткорочни иновативни кредити за обртни средства за МСП: кредити за финансирање на начарки за познат купувач, производство наменето за извоз, факторинг и др.
Видови гаранции	обезбедени гаранции, односно гаранции обезбедени со инструменти за обезбедување кои банките не ги прифаќаат, необезбедени гаранции, во одредени случаи се издаваат гаранции за кои не се зема обезбедување.	Намена на кредитот	Финансирање на подготовка на производство и испорака на производи на домашни и странски пазари, набавка на сировини и репроматеријали, трошоци за пакување, работна сила, тестирање, транспорт, царина, даноци, и др.
Максимален износ	60.000 евра, но најмногу до 60% од главницата на бариот кредит	Износ	од 10.000 УСД до 100.000 УСД
Рок на враќање на кредит	За краткорочни и долгорочни кредити со максимум 5 години рок на отплата со вклучен грејс период	Рок на враќање	од 30 дена до 179 дена.
Надомест за гаранција	1% годишно за обезбедени гаранции, 2,5% годишно за необезбедени гаранции	Годишна каматна стапка	од 8% до 12%
Манипулативен трошок	1,5% еднократно за обезбедени гаранции, 1% еднократно за необезбедени гаранции	Провизии	100 УСД за поднесување барање за кредит, 0,5% за обработка на барање и 2% за управување со кредитот.
Намена на кредитот за кој се издава гаранција	Создавање нови или сочувување на постоечките работни места	Обезбедување	Неотповикливи акредитиви, банкарски гаранции, полиса за осигурување извоз, бариани чекови, залог, меници, др.
Целни групи	– потенцијални основачи на МСП – постоечки МСП со доминантен приватен капитал и најмногу 50 вработени – вршители на земјоделска дејност	Целни групи	Приватни правни субјекти од производство, трговија или услуги, кои покажуваат позитивни финансиски резултати и имаат од 10 до 200 редовно вработени лица. Приоритет имаат извозници, кои обезбедуваат нови вработувања.
Имплементатор	Центар за поттикнување на развојот на МСП Скопје	Имплементатор	МСП Фонд Скопје
Деловни банки кои го нудат кредитот	Тутунска банка АД Скопје, ИК банка АД Скопје, Можности ДОО Скопје	Основач на фондот	МСП фондот е основан и управуван од Crimson Capital Corp. САД со 1,5 мил УСД кредитен фонд
Забелешка	Шведска агенција за меѓународна развојна соработка (СИДА) додели 1.580.000 евра со цел основање прв Гарантен фонд во РМ кој пред деловните банки служи како обезбедување на заемите во случај кога МСП не можат да обезбедат колатерал. Истовремено Гарантниот фонд придонесува за намалување на ризикот на банките кои ги финансираат малите бизниси.	Забелешка	Цел на МСП Фондот е на МСП од Македонија да им го олесни пристапот до финансиски средства. Тој развива и нуди кредити и други финансиски производи прифатливи за МСП, кои претставуваат финансиски алатки за нивниот развој.

Кратки вести

ДРЖАВНИ ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ ЗА МОНЕТАРНИ ЦЕЛИ

Почнувајќи од 07.03.2006 година, Министерството за финансии на Република Македонија, во соработка со Народната банка, започна со емисија на државни хартии од вредност за монетарни цели, како должнички хартии од вредност издадени од Министерството за финансии во име на Република Македонија, кои, за разлика од постоечките државни хартии од вредност, нема да бидат дел од јавниот долг, бидејќи се издаваат за потребите на монетарната политика.

Целта на воведувањето на државни хартии од вредност за монетарни цели е создавање на похотен пазар на државни хартии од вредност, односно постепено намалување на пазарната сегментација меѓу актуелните државни хартии од вредност кои ги издава Министерството за финансии и благajничките записи кои ги издава Народната банка. Воведувањето на државни хартии од вредност за монетарни цели ќе овозможи зголемување на износот на хартии од вредност што се очекува да го поттикне развојот на секундарниот пазар на државни хартии од вредност во Република Македонија.

Овие хартии од вредност ќе се издаваат на редовните аукции и ќе ги имаат истите карактеристики како редовните државни хартии од вредност, кои се издаваат за финансирање на потребите на Буџетот на Република Македонија. Во таа смисла, од аспект на потенцијалните инвеститори и двата типа на државни хартии од вредност ќе имаат потполно еднакви карактеристики (иста рочност, ист начин на продажба, уплата и исплата и сл.). Во текот на оваа година се предвидува емисија на државни хартии од вредност за монетарни цели во вкупен износ од 3 милијарди денари, како резултат на што истовремено ќе се намали понудата на благajнички записи. Годишниот износ на државни хартии од вредност кои

ќе бидат емитирани за монетарни цели може да биде ревидиран во текот на годината во зависност од макроекономските движења.

Информации за планираните износи на нето-повлекувања на државните хартии од вредност за монетарни цели ќе бидат објавувани во Календарот за емисија на државни хартии од вредност на квартална основа. Исто така, во Проспектот за државни хартии од вредност ќе биде наведен износот на државни хартии од вредност за монетарни цели од вкупниот износ на државни хартии од вредност.

Согласно веќе објавениот Проспект за емисија на државни хартии од вредност, на првата аукција Министерството за финансии понуди вкупен износ од 950 милиони денари, од кои 650 милиони денари за 3-месечни, а 300 милиони денари за 6-месечни државни записи. Од понудениот износ на 3-месечни државни записи, 400 милиони денари се наменети за монетарни цели.

АВСТРИСКАТА КОМПАНИЈА ЕВН ЈА КУПИ „ЕСМ - ДИСТРИБУЦИЈА“

Австриската енергетска компанија ЕВН АГ е новиот сопственик на ЕСМ „Дистрибуција“. Понудата на оваа компанија беше значително повисока од другите две (чешки „Чез“ и италијанската ЕНЕЛ). Купопродажниот договор во Владата го потпишаа министерот за економија, Фатмир Бесими, Питер Леер, членот на Бордот на директори на ЕВН АГ и Михаел Ленгл, шефот на финансии.

„Владата реши ЕВН АГ од Австрија да биде нов сопственик на 'Дистрибуција'“. Оваа компанија понуди 225 милиони евра и во следните три години 96 милиони евра за инвестиции. Второрангираниот е 'Чез', кој понуди 181,5 милиони евра и инвестиции во наредните три години од 62,7 милиони евра. Третопласираниот ЕНЕЛ понуди 40 милиони евра и 80,2 милиони евра за инвестиции. Врз основа на извршената

евалуација на понудите, Владата ја прифати понудата на ЕВН АГ од Австрија и ние сме задоволни од постигнатата цена. Според компаративните анализи, ова е највисоката постигната цена во регионот за продажба на електростопанство и, второ, тоа е уште една потврда за исклучителното поволната бизнис-клима која се создава во земјава“, изјави премиерот Владо Бучковски.

Домашните познавачи на состојбите проценуваат дека влезот на ЕВН АГ во македонскиот енергетски систем ќе биде добар сигнал за влез на некоја силна австриска банка на домашниот пазар. Притоа се типична на Рајфајзен банк или на Банка Австрија, која веќе две години има свое претставништво во Скопје.

Тендерот за приватизација на ЕСМ „Дистрибуција“ беше објавен на 9 декември 2005 година и на него интересирање за учество, покрај трите наведени, пројавија, германските РВЕ и ЕнБВ, корејската корпорација „Самсунг“ и американската корпорација АЕЦ.

Инаку, критериумите што требаше да ги исполнува компанијата што ќе ја купи „Дистрибуција“ беа таа да биде од енергетскиот сектор, да работи и надвор од матичната земја, да оперира со 700 илјади потрошувачи и да има капитал од половина милијарда евра. Инаку, ЕВН АГ е електростопанство на Долна Австрија и снабдува над 1 милион потрошувачи со електрична енергија, природен гас и вода во Австрија и во Бугарија. ЕВН ги има во сопственост мнозинските пакети на бугарските дистрибуции во Пловдив и

во Стара Загора. Пазарната капитализација на ЕВН во Австрија и во Бугарија се проценува на околу 2,2 милијарди евра. Минатата 2005 година оваа компанија ја заврши со добивка пред оданочување од 335 милиони евра. Приходите во 2005 се двојно поголеми во споредба со оние во 2000 година, а бројот на потрошувачите е зголемен за три пати. Акциите на оваа компанија котираат на Виенската берза, а 6% од капиталот поседува банкарскиот бренд Рајфајзен банк.

Според соопштението на ЕВН АГ, објавено на нивната веб-страница, таа има интерес за влез во македонскиот енергетски пазар поради неколку причини. Македонија има приближно иста големина како територијата на Австрија и е кандидат за членство во ЕУ. Покрај тоа, БДП во Македонија во последните две години расте со стапка од 4,1% и 3,8%, а инфлацијата е ниска и изнесува 1,8%. Според портпаролот на ЕВН, оценка на компанијата е дека има големи перспективи за вложувања и развој во енергетскиот сектор во Македонија, како и за инвестиции во гасните, водните и во термалните енергетски извори.

ПРИЗНАНИЕ ЗА НАЈДОБРО

Е-ВЛАДИНО РЕШЕНИЕ ЗА 2005 ГОДИНА

Годишната награда на „Мајкрософт“ во Македонија за најдобро е-владино решение во 2005 година е доделена за порталот www.uslugi.gov.mk изработен од фирмата „Некстсенс“ од Скопје. Порталот како платформа за работа ја користи палетата на врвни технологии на „Мајкрософт“.

На едно место, пребарувајќи на структуриран начин и користејќи крајно едноставна и интуитивна меѓуврска, граѓаните на порталот можат да пронајдат информација за природата на самите услу-

ги, за потребните документи за реализација на услугите, местото каде што услугите се реализираат, како и одговорните лица во Министерствата за одредена услуга. За кое било нејасно прашање е отворена можност граѓаните да постават прашање од порталот директно на одговорниот државен службеник. Порталот беше изработен како дел од договорените активности за реализација на е-владини проекти во рамките на Договорот за стратеско партнерство склучен меѓу Владата на Република Македонија и „Мајкрософт“.

МАКЕДОНИЈА ЧЛЕНКА НА ЦЕФТА

Министерот за економија Фатмир Бесими го потпиша договорот за пристапување на Република Македонија кон ЦЕФТА – Договор за слободна трговија во Централна Европа. „Со нашето пристапување во оваа Асоцијација и официјално ќе почне ратификацијата на Договорот во сите земји потписнички, а триесет дена по добивањето на последната нотификација, Договорот за пристапување на Македонија во ЦЕФТА ќе стапи во сила, со можност за негова предвремена примена од 1 јули годинава,“ изјави министерот Бесими. На парафирањето на документот присуствуваа државниот секретар во хрватското министерство за економија, бугарскиот амбасадор во РМ и романскиот потсекретар во министерството за економија и трговија. Имплементацијата на Договорот практично значи укинување на билатералните договори за слободна трговија што Македонија ги има потпишано со членките на ЦЕФТА – Бугарија, Хрватска и Романија.

Со влез во Асоцијацијата се заштитуваат правата на членките и се отвора можноста да профункционира дијагоналната кумулација на потеклото на стоките, што досега не и беше дозволено на Македонија од ЕУ. Со тоа ќе создадат услови за поголема трговска размена со земјите-членки од ЦЕФТА, на кои отпаѓа 60% од вкупната размена што ја има Македонија со странство. Земјите од ЦЕФТА меѓусебе разменуваат стоки без царина. Услови за пристапување кон ЦЕФТА се земјата да има склучено Спогодба за стабилизација и асоцијација со ЕУ, да е членка на Свет-

ската трговска организација и да има склучено билатерални спогодби за слободна трговија со сите земји од регионот. Покрај Романија, Бугарија и Хрватска, земји-членки на ЦЕФТА пред да влезат во ЕУ беа и Чешка, Унгарија, Полска, Словачка и Словенија.

Договорот за слободна трговија во Централна Европа е потпишан на 21 декември 1992 година во Краков, а стапи во сила на 1 март 1993 година. Целта на ЦЕФТА е постепено воведување целосно слободно тргување меѓу земјите-членки, како и хармонизирање на развојот на економските односи, пораст на животниот стандард, подобри можности за вработување, зголемување на продуктивноста и на финансиската стабилност.

СВЕТСКА БАНКА ПОДГОТВУВА НОВА, ЧЕТИРИГОДИШНА СТРАТЕГИЈА ЗА НАШАТА ЗЕМЈА

Светска банка подготвува нова, четиригодишна програма за поддршка на Македонија која ќе се спроведува во периодот од 2007 до 2010 година. Новата стратегија ќе биде приспособена на потребите на нашата земја како земја-кандидат за членство во ЕУ. Но, исто така, ќе биде продолжение и на постојната тригодишна стратегија која завршува годинава и со која се очекува да се искористат сите предвидени 165 милиони долари, а можеби и повеќе, одобрени во вид на заеми за приспособување и инвестициски заеми.

„Во моментот не можеме да предвидиме колкав ќе биде износот во новата Стратегија за поддршка на земјата, но очекуваме тој да биде ист или поголем од претходниот, со оглед на подобрената кредитна способност на Македонија. Секако, при подготовката на оваа стратегија целосно го имаме во предвид статусот на Македонија како кандидат за придружување кон ЕУ и настојуваме да и помогнеме на Македонија на тој пат“, истакна Сандра Блуменкамп, шеф на Постојаната мисија на Светска банка во Македонија. Во таа насока во Стратегијата особено акцентот ќе биде ставен на институционалното зајакнување со цел Македонија да може целосно да ги исползува

придобивките од кандидатскиот статус. Како основни столбови на новата програма, меѓу другото, ќе биде реструктурирањето на земјоделскиот сектор и зајакнување на институциите што го регулираат. Исто така, еден од приоритетите ќе биде и областа на заштитата на животната средина, како и работата со општините и регионите, со цел да се подготват за апсорбирање на структурните фондови на ЕУ. Еден од главните столбови на новата стратегија ќе биде економскиот развој, намалување на невработеноста и на сиромаштијата, што ќе се стори, всушност, со продолжување на досегашната програма ПДПЛ. Според Блуменкамп, вакви продолжени и поопфатни ПДПЛ-програми се мошне корисен инструмент во претпристапниот период, што дало добри резултати во Хрватска, Бугарија и во Романија.

ВЕЛЕШКАТА ТОПИЛНИЦА ЈА КУПИ ХОЛАНДСКА ФИРМА

Одборот на доверители на МХК „Злетово“, во стечај ја прифати понудата на холандската фирма „Ресурсинг холдинг“ со седиште во Амстердам за купување на велешката Топилница. Според стечајниот управник во „Злетово“, холандската фирма веќе го има уплатено депозитот за учество на тендерот, а во рок од два месеца треба да ја уплати целата сума по која се продаваше комбинатот, по што може и да влезе во фирмата. Велешката Топилница на петтата тендерска продажба се нудеше исчистена од долгови, без обврска спрема 1.400 поранешни вработени и по цена од 7.6 милиони евра или за половина цена од првично утврдената цена што изнесуваше 13.4 милиони евра. Топилницата се продаде заедно со фабриката за производство на вештачки ѓубрива „Возгрополци“.

НОВ ТЕНДЕР ЗА „ГРАНИТ“

Најуспешната македонска градежна компанија „Гранит“ АД од Скопје обезбеди уште една вредна работа во странство. Имено, „Гранит“ победи на тендерот за рехабилитација на пистата и проширување на платформата на меѓународниот аеродром во

Приштина. Вредноста на договорот изнесува 14.3 милиони евра, но се очекува крајната вредност да достигне до 20 милиони евра, бидејќи има најави за неколку анекси на договорот за изградба на околни патишта.

„Гранит“ ја доби работата на Меѓународен тендер во исклучително силна конкуренција, во која меѓу 14 фирми, македонската компанија ја однесе победата пред австрискиот гигант „Штрабак“, германскиот „Папенбург“ и домашната фирма „Ескаваторе“. Инвеститор на изградбата е Меѓународниот аеродром Приштина, Ј.С.Ц, Косово, а средствата се обезбедени од Европската банка за обнова и развој. Се очекува оперативата на „Гранит“ да стартува со работа во втората половина на април, а рокот за завршување е две години.

МАКЕДОНСКИ ЖЕЛЕЗНИЦИ ДОБИЈА ЗАЕМ ОД СВЕТСКА БАНКА

Проектот за реформи во Железницата се заокружува со потпишувањето на договорот за заем од Светската банка, во износ од 15 милиони евра, со кои треба да се заврши процесот на трансформација во ова претпријатие. По потпишувањето на договорот, постојаниот претставник на Светската банка во Македонија, Сандра Блуменкамп и директорот на ЈП „Македонски железници“, Милчо Смилевски, најавија дека со трансформацијата на претпријатието ќе се подобри неговото работење, односно тоа ќе се модернизира и ќе стане конкурентно како во однос на другите железници во регионот, така и во однос на потребата од зголемување на конкурентноста од патничкиот сообраќај.

Станува збор за кредит со грејс-период од пет години, со рок на отплата од 17 години и каматна стапка од шестмесечен либор. Дел од парите од кредитот ќе бидат искористени и за преквалификација на вработените, а предвидено е по завршување на модернизацијата на инфраструктурата до крајот на 2009 година да дојде до бројка од вишок на вработени од 390 лица. „Македонски железници“ ќе треба да се подели на инфраструктурен дел, што ќе остане во државна сопственост и акционерско друштво, што ќе

го опфаќа транспортот. Предвидено е до крајот на март 2006 година, да се донесат одлуките за формирање на ЈП за инфраструктура и на АД за транспорт, да се изврши билансната поделба и плановите за поделбата на вработените. По ова, до крајот на 2007 година треба да се изготви студија за приватизација на транспортот“. Студијата ќе опфаќа повеќе модели за приватизација, а еден од нив подоцна, врз основа на анализи, ќе одбере Владата.

АВСТРИСКИ ИНВЕСТИТОРИ ВО СВЕТСКИОТ БИЗНИС ЦЕНТАР

Австриската „Соравиа Баутрегер“ ГМБХ е новиот сопственик на Светскиот бизнис центар во Скопје. Во мртва трка со словенечката „Лбис“ ДООЕЛ Скопје, Австријците ја лицитираа највисоката цена од 10.350.000 евра, што беше за 50.000 евра повеќе од сумата што како крајна ја понудија од словенечката компанија. На наддавањето за оваа атрактивна капабина за која се бараа почетни 8.720.180 евра, учествуваше и австриската „Робул Бетеилигунс“.

„Соравиа Баутрегер“, како што ја претстави нејзиниот менаџер, Хано Соравиа, се занимава со недвижности и веќе е присутна со инвестиции во Југоисточна Европа. Соравиа иако изјави дека не е многу задоволен од цената што ја понуди, сепак нагласи дека тоа е во интерес на државата која ќе оствари значителен профит. Причините поради кои влегуваат и инвестираат во Македонија тој ги гледа во фактот што граѓаните говорат повеќе странски јазици. Според него, купувањето на Центарот е само прв чекор, бидејќи во зградата планираат да инвестираат 22 до 25 милиони евра за изградба на современи канцеларии и шопинг-простории.

„Кога инвестираме во одредена држава, основаме своја компанија што ќе ја водат луѓе од Македонија и која ќе биде финансирана од Австрија, а можно е и од локални фирми и банки. Сега ни треба поддршка од градските власти за да обезбедиме дозволи за изградба на зградата. Работата почнува, а се надеваме дека со помош од Владата и од локалните власти во Скопје набргу ќе го постигнеме планираното. Колку тоа се случи побргу, толку поскоро ќе има успех и ќе се инвестира повеќе,, изјави Соравија.

ДОПОЛНИТЕЛЕН ИЗВОЗ ВО ЕУ НА 6.000 ХЕКТОЛИТРИ ВИНО ВО ШИШИЊА

Во Република Македонија во 2006 година се очекуваат околу 40 милиони евра девизен прилив по основа на извоз на вино. Ваквите очекувања македонските винарски визби ги базираат на можноста годинава на европазарот да се извезат 6.000 хектолитри вино во шишиња повеќе од утврдената бесцаринска

квота. Тоа право го стекнаа со дополнителниот Протокол за вино со ЕУ според кој досегашната бесцаринска квота од 37.000 хектолитри има тенденција на постојано зголемување во наредните шест години и тоа со рамномерна годишна динамика на пораст од 6.000 хектолитри. Со измените во Протоколот бесцаринската квота за ЕУ на македонско финализирано вино во шишиња до крајот на 2011 година треба да изнесува 73.000 хектолитри. Сепак, клаузулите од овој документ ги обврзуваат винарските визби на сметка на дозволеният годишен пораст на виното во шишиња да го намалуваат пласманот на рефусно вино за исто толкави количества. Поточно, бесцаринската квота од 354.500 да се спушти на 318.500 хектолитри наливно вино до крајот на предвидениот шестгодишен период, а за сметка на него да се зголеми извозот на вино во шишиња.

Според направените анализи на досегашната реализација во извозот на вино на европазарот, пласманот на дозволеният бесцарински контингент на рефус постојано се исполнува. Дури има случаи и на натфрлување за 20 – 30%, додека во извозот на вино во шишиња секогаш се регистрира минусно салдо. Со тоа Република Македонија речиси е на последното скалило на европазарот на вино во шишиња, со учество од одвај 7% во вкупниот извоз што годишно се реализира од кај нас. Токму поради тоа направените корекции во Протоколот се со цел домашното производствено подрачје да добие соодветен третман на европазарот.

Ваквата шанса што им се дава на домашните винари е можност за ново реструктурирање во обликувањето на развојните проекти преку што од досегашни производители на сировини ќе се трансформираат во финализатори. Пред се, со примена на евростандардите за финализација, за квалитет, за амбалажирање, за етикетирање и за декларирање на потеклото. Тоа би значело соодветна примена на енолошката практика на ЕУ која кај нас веќе се дефинира во посебен правилник.

Во прилог на тоа се и поригорозните прописи за етикетирањето. Со вградување прецизни податоци за производителот, за областа на виното со географско потекло, името на увозникот, номиналното количество на садот, вистинската алкохолна јачина, бројот на серијата, а во продажната ознака треба да се вгради типот на виното со задолжително потенцирање дека виното има потекло од Република Македонија, а не како досегашната ознака „Mejd in Macedonia“, која повеќе нема да се користи.

СТРАНСКИ КАПИТАЛ ВЛЕГУВА ВО НАЈПОЗНАТИОТ МАКЕДОНСКИ ИНТЕРНЕТ-ПРОВАЈДЕР

Словенечки „Телеком“ го купи македонскиот Интернет-провајдер Он.нет. Веста за купопродажбата ја потврди извршниот директор на Он.нет, Предраг Чемериќ. Според весникот „Finance“, словенечкиот телеком купи 76% од акциите на Он.нет. Вредноста

на трансакцијата не се открива засега. Шефот на Бордот на директори на словенечкиот телеком истакна дека со купувањето на акциите на македонскиот Интернет-провајдер, неговата компанија влегува во нова ера на работење и прво ширење надвор од границите на Словенија. Словенечкиот телеком е во државна сопственост.

Покрај „Македонски телекомуникации“, Он.нет е еден од најголемите Интернет-провајдери во Македонија. Има 3.000 постојани и 20.000 повремени корисници на Интернет, со што држи околу 23 отсто од пазарот во Македонија. Фирмата е формирана во 2000 година од двајца приватни инвеститори и американскиот приватен фонд СЕАФ. Во моментот, Он.нет работи на целосно покривање на Скопје со безжичен Интернет. Минатата година во рамките на проектот „Македонија се поврзува“, изгради мрежа за безжичен Интернет, со што околу 500 училишта во државава имаат Интернет-врска. Благодарение на овој проект, Македонија стана прва земја во светот со 90% покриеност на безжичен Интернет. Он.нет е една меѓу првите компании што почна да нуди услуги и во фиксната телефонија, откако се либерализира телекомуникацискиот пазар.

„САСА МР“ СО КОНЦЕСИСКИ ДОГОВОР НА 20 ГОДИНИ

Министерот за економија, ги предаде концесиските договори за рудникот „Саца МР“ за искористување на земјиштето на просторот на кој е лоциран самиот

рудник и за добиената руда. „Пред да почнеме со производствените активности во рудникот, сакаме да ги регулираме сите наши обврски спрема државата. Во таква функција е и предавањето на концесиониот договор за нашите финансиски обврски кон искористувањето на земјиштето на кое е лоциран рудникот, како и договорот за нашите финансиски обврски по основа на добиена руда. Во првиот случај наша обврска ќе биде годишно на државата да и плаќаме по 486.000 денари, а во вториот наша обврска ќе биде на Република Македонија да и исплаќаме по 3% од вредноста на оствареното производство на руда“, вели Максим Прохоров, директор за инвестиции и развој во „Саса МР“.

Рускиот инвеститор вели дека и на ваков начин само сака да ја потврди својата определеност во нашоа држава да остане подолго, да вработи, да произведува и од тоа сите да профитираат. Според Прохоров, концесиониот договор е на 20 години и ќе важи до средината на 2016 година. Рудникот ќе проработи кон средината на мај годинава. Единственото нешто кое би можело да го пролонгира тој рок за кусо време би биле евентуалните непредвидени пречки во доставувањето на јамската опрема и механизација и опремата за флотацијата. Опремата треба да пристигне од Шведска, земја која е позната како врвен светски производител. Со договорот е утврдено првите машини да почнат да пристигнуваат кон крајот на овој месец, а последните на почетокот на мај.

ЗАПОЧНА ИЗВОЗОТ НА ЈАГНЕШКО МЕСО

Годинешниот извоз на јагнешко месо започна со извоз на овој производ во соседна Грција, како и на пазарите на Италија и Хрватска. Во таканаречениот пролетен извозен шпиц, пред католички Велигден, се планира да бидат пласирани над 40.000 висококвалитетни шарпланински јагниња. Од страна на традиционалните купувачи постои големо интересирање за шарпланинското јагне. Во последниве две-три години, дел од италијанските купувачи го напуштија нашиот пазар и се определија да купуваат јагнешко место во Бугарија и Романија, каде што цената е поевтина за 30–40%. Сепак, и покрај пониски-

те цени, италијанците се вратија на македонскиот пазар со објаснување дека нивните купувачи се со префинет вкус и квалитетот на шарпланинското јагне не може да го замени никое друго на Балканот. Токму затоа и побарувачката е голема, што од своја страна значи дека ќе биде мошне тешко да се задоволат барањата на домашните купувачи.

За шарпланинското јагне се заинтересирани и неколку држави на Блискиот Исток. Преговорите се во тек. Гостиварската кланица е во можност до крајот на 2006 во овие држави да пласира околу 50.000 јагниња, со двојно поголема тежина од јагнињата што се бараат на европскиот пазар.

ПРОКРЕДИТ БАНКА ОДОБРИ 25.000 КРЕДИТИ ВО ИЗНОС ОД 100 МИЛИОНИ ЕВРА

Прокредит банка досега во нашоа земја има пласирано 25.000 кредити во износ од 100 милиони евра. Во нејзините планови за годинава е поголемо насочување кон населението, иако и натаму главен приоритет ќе биде поддршката на малите бизниси. Прокредит банката во Скопје е дел од мрежата од 19 финансиски институции во светот. Банката е успешен пример за кредитирање на руралните средини,

со оглед на фактот дека станува збор за подрачја кои тешко можат да обезбедат кредит. Во Македонија банката има 16 филијали преку кои опслужува 51 илјада правни и физички лица. Нејзини акционери се Прокредит холдинг со 53,3% од капиталот, КФВ банка со 14,7%, ЕБРД со 12,5%, Норвешката финансиска компанија за развој (ФМО) со 10% и ИФС со 9,5% од капиталот на банката.

БРИТАНСКА КОМПАНИЈА ЌЕ ГРАДИ КАПАЦИТЕТ ЗА БИОДИЗЕЛ-ГОРИВО

Претставници на Регионалниот сојуз на земјоделци и еколоисти „Екоаграр“ и на Регионалната агенција за поттикнување на развојот на земјоделството, како и на компанијата за производство на органски гори-

ва од Велика Британија започнаа преговори околу изградба на капацитет за биодизел-гориво. Овој вид производство би придонело во поттикнување планско земјоделско производство за однапред познати купувачи и би ги ублажило сегашните проблеми со пазарните вишоци на овошје и зеленчук.

„Отворањето фабрика за биодизел-гориво ќе има голема полза за животната средина и аграрот во целина во Македонија, земјоделството и енергетиката. Уверени сме во реалноста на проектот“, изјави Натаниел Фелтон, менаџер на англиската компанија.

Во Македонија годишно се трошат 250.000 тони нафта за овие намени. Овие количини би се добиле со преработка на маслодајна репка, сончоглед, соја и остатоци од овошје и зеленчук. Во производството на биодизел-горивото во Европа предничи Велика Британија и тоа токму преку спомнатата фирма, чиј прв човек сега престојува во Македонија.

МАТЕРИЈАЛНА СПОСОБНОСТ

Како водечкиот европски центар на производители на облека и чевли се адаптира на евтината конкуренција од Кина

Доколку размислувате за италијанските текстилни брендови присутни на глобално ниво, мошне се високи шансите дека ќе помислите на „Бенетон“, фабриката во близина на Тревизо. Пред петнаесет години, речиси 90% од шарената облека на „Бенетон“ се произведуваше на домашниот пазар. Денес, италијанските производители снабдуваат помалку од 30%, а ова учество ќе се намали на 10% во текот на следниве неколку години. „Бенетон“ отвори претставништво во Хонгконг на почетокот на минатата година, делумно со цел да ги „држи на око“ кинеските добавувачи на кои се повеќе се потпира.

Ова е суровата реалност на конкуренцијата во глобалната индустрија за текстил и облека. Минатата година ја одбележа Кина како доминантна сила. Претходно, само царините ја држеа под контрола, а заканите од трговски војни брзо доведоа до обновување на некои од нив. Оваа недела, Питер Менделсон, европски комесар за трговија, ги додаде и чевлите на потенцијалната листа за нови царини. Но никој не треба да го залажуваат таквите мерки. Прашање на време е кога ниските трошоци за работ-

на сила во Кина и растечките производни вештини ќе ја „скршат“ конкуренцијата во западните економии.

Опасноста е најсилна во Италија. Со генерации, нејзината економија се потпира на густ мрежи од фирми, повеќето од нив мали и средни семејни фирми, кои се здружија и создадоа богатство со производство на стоки на средно ниво, како што се облека и чевли. Тие обезбедуваа не само луксузни модни трговски марки и дизајнери, туку ја користеа етикетата „Made in Italy“ како моќен маркетинг-инструмент. Нивниот успех го привлече вниманието на економистите како што е Мајкл Портер, кој ја истакна улогата на кластерите и ги промовираше низ светот како начин да се активираат економиите во застој или неразвиените економии.

Денес, влијанието на конкуренцијата од Кина станува појасно. Долгорочниот пад кој доведе до постепено поткопување на работните места се забрза, предизвикувајќи штета за економијата. Италија има речиси 600.000 работни места во текстилната индустрија и индустријата за облека – околу една третина од вкупниот број во текстилниот

сектор во ЕУ (со старите 15 членки) и околу една четвртина од вработените во текстилниот сектор во новата ЕУ-25. Овој сектор е голем извозник и генератор на голем позитивен придонес во трговската сметка на Италија. Сега, и вработеноста и овој финансиски придонес опаѓаат.

Поконкретно, текстилната, индустријата за облека и обувки се поделени, бидејќи конкуренцијата го истакнува најдоброто кај компаниите, а другите не успеваат да се приспособат. Најдобрите ги поделија своите бизнис-модел и безмилосно го селеа производството секаде каде што имаше логика – некои во Источна Европа, други во Кина – со цел да се сконцентрираат на силните страни како што се дизајнот и маркетингот, каде што може да им се конкурира на Кинезите или тие да се поразат. Други се борат за опстанок. Конкуренцијата од Кина, исто така, ја откри разликата меѓу интересите на италијанските сопственици на трговски марки, кои гледаат пазарна можност за купување и продавање, и голем број производители, кои се чувствуваат загрозувани како што нивните главно домашни клиенти ги напуштаат.

Процесот предизвикува сомневање околу тоа дали италијанскиот економски модел, кој некогаш се сметаше за силен и ефективен, всушност бил поранлив отколку што се чинело. Далеку од тоа да биде предност, се чини дека можеби е ризично да се биде дел од кластер каде опстанокот зависи делумно од тоа како другите ќе реагираат на заканата. А семејните фирми, иако теоретски многу флексибилни, во практика, не се многу флексибилни. Генерацииските конфликти што некогаш беа речиси безначајни, може да бидат фатални кога се потребни брзина и решителност.

Добро место да се види влијанието на конкуренцијата од Кина е околу градовите Бусто Арсицио и Галарате, денес најпознати поради Малпенса, меѓународниот аеродром во близината на Милано, преку кој луѓето од модната индустрија доаѓаат на редовни трговски саеми на новоизградениот саемски простор. Со децении претходно, памукот кој стигнуваше на аеродромот беше бизнисот околу кој се вртеа економиите на градовите.

Овие градови беа центар на индустрискиот кластер во провинцијата Варезе, кој беше толку успешен што беше познат како „италијанскиот Манчестер“. Но, бројот на работници во текстилната индустрија и индустријата за облека во провинцијата Варезе речиси се преполови од пописот во 1981 до пописот во 2001, а бројот на фирмите се намали од 4,900 на 2,900. Уште 440 фирми се затворија по 2001 година. Во соседната провинција Комо, некогашниот кластер на свила се намали на половина.

Опаѓањето е исто така видливо во долините на подножјето на Алпите, во кластерот за волна што се наоѓа во Биела. Преку долината на реката По, во североисточна Италија, портите на огромната предилница за волна „Ланероси“ во Шио за последен пат се затворија на крајот на август 2005 година и со тоа завршија речиси два века активност; пред 30 години, фирмата имала 7.000 вработени. Времињата се тешки, и стануваат се потешки, во секој дел од Италија каде што се преде, се ткае и се изработува облека.

Причината за тоа е евтиниот и квалитетен увоз, од кој голем дел е од Кина, кој го презема делот од пазарот. Истражувањето објавено во септември минатата година покажува дека делот од домашната побарувачка преземена од увозот на текстил и облека во Италија се зголемил од помалку од 20% во 1991 година, на речиси 50%.

Пред петнаесет години, речиси 90% од шарената облека на "Бенетон" се произведуваше на домашниот пазар. Денес, италијанските производители снабдуваат помалку од 30%, а ова учество ќе се намали на 10% во текот на следниве неколку години

Производителите на текстил и облека во Италија не се осамени во своите проблеми, ниту пак во проблемите што им предизвикуваат на креаторите на политиките. Етикетата „Made in Italy“ го губи тлото и кај обувките. Во 2004 година, индустријата за обувки, која долго време беше лидер во извозот, беше совладана; бројот на чевли извезени од Италија за странските пазари е помал од бројот на увезените. Како и текстилните фирми и фирмите за облека, и производителите на чевли го намалија бројот на работни места од 124.200 во 1995 година на околу 100.000 минатата година. Во текот на 2005 година, над 8.000 работни места се затворија во фирмите што изработуваат производи од кожа. Голем број фирми се затворија. Пред десет години, речиси 8.900 фирми изработуваа обувки. Денес нивниот број е помал од 7.000.

Росано Солдини, претседател на Здружението на производители на обувки (АНЦИ) се жали на неприфатливите разлики во конкуренцијата и ја обвинува Кина за проблемите во секторот. Тој смета дека ефикасноста и продуктивноста на италијанските фирми за обувки не се дел од проблемот. Ниту пак е фрагментираноста, која е резултат на потпирањето на италијанското производство на мали и средни семејни фирми.

Сепак, последниве точки се дискутабилни. Семејната фирма, која наводно е флексибилна, обврзана на инвестирање и лојалност што се пренесува од една генерација на друга, се сметаше за силна страна на италијанската индустрија. Но голем број од овие фирми не се доволно големи за да опстанат на построги пазари. Пописот од 2001 година покажа дека текстилните фирми во провинцијата Варезе во просек имаат по само 12 вработени, додека фирмите за облека имаат половина од тоа. Микро и мини-фирмите ги има во голем број во Прато, а 85% од нив имаат помалку од девет вработени, а само 1% од нив над 50 вработени. Италијанските фирми за обувки имаат во просек само по 14 вработени.

Иако во претходните децении овие особини им даваа на кластерите предности во однос на големата индустриска раширеност на конкурентните западни економии, денес овие процеси се премногу неефикасни за да бидат конкурентни во сегментите во кои се бара само најдоброто. Денес, кластерите се критикувани бидејќи се смета дека тие ја стимулираат кратковидоста, сивата економија и потрошувачката, а ја дестимулираат едукацијата и не ги подготвуваат фирмите за промени

Специјализацијата, при која фирмите опфаќаат само една фаза од производствениот циклус, делумно ја објаснува фрагментираноста. Но, желбата за независност и воздржаноста кон аутсајдерите исто така работат спротивно на концентрацијата и консолидацијата. Иако во претходните децении овие особини им даваа на кластерите предности во однос на големата индустриска раширеност на конкурентните западни економии, денес овие процеси се премногу неефикасни за да бидат конкурентни во сегментите во кои се бара само најдоброто. Франко Панталеони, консултант за „Тангело“, компанија во Хонгконг, особено ги критикува кластерите. Тој вели дека тие се стимулирани да имаат кратковидост, сива економија и потрошувачка, ја дестимулираат едукацијата и не ги подготвуваат фирмите за промени.

Зависејќи од една индустрија, кластерите исто така ги направија регионите подложни на пресврти во деловната моќ. Меѓутоа, економијата на Тревизо е диверзифицирана, а работните места се уште не се проблем во Карпи, каде што привлечните индустриски имоти и градските продавници зрачат со благосостојба. Исто како и нејзиниот аеродром, провинцијата Варезе има голема техничка индустрија и е близу до Милано. Но, Биела, која зависи од волната,

нема толкава среќа. „Ниту еден од моите претци не се соочил со проблемот на невработеност“, вели Виторио Барасото, градоначалник на Биела.

„Денес, мал, но убав, всушност значи уморен“, вели Џовани Бурани, генерален менаџер на модната групација „Мариела Бурани“. Тој смета дека малите и средните независни фирми треба да се зголемат, но нема простор за грешка во тој процес. Котирањето на неговата групација на берзата во Милано во 2000 година обезбеди готовина за стратегија за развој, преку купување на трговски марки за модни додатоци и лиценци, а оттогаш обртот речиси тројно се зголеми.

Можеби постои простор за опстанок на некои мали специјализирани фирми. Кластерот околу Стра, меѓу Венеција и Падова, изработува луксузни чевли чија малопродажна цена во Америка изнесува 400 долари за чифт. Околу 350 тамошни занаетчиски работилници, во кои работат 8.000 луѓе, произведуваат околу 2 милиони чифта чевли годишно за глобалните трговски марки како што се „Шанел“, „Кристијан Диор“ и „Живанши“. Тие засега не се жалат на бизнисот. Но дури и на тие занаетчии можеби им се гледа крајот.

Некои фирми се откажаа од производството и се пренасочија кон додадена вредност преку дизајн и истражување и развој. Карло Ривети е еден таков пример. На почетокот на 1980-те години тој ја формираше компанијата „Ц.П.“ за дизајн на спортска и неформална облека во близината на Карпи. „Ние не се занимаваме со мода, туку со дизајн, поблизу сме до 'Пинифарина' (фирма за дизајн на луксузни автомобили) или до 'Ферари' отколку до 'Фиат'“, вели тој. Истражувањето на материјали како што е кевлар, оптички влакна и челик е клучно за бизнисот.

Сепак, не може да постои специјализиран пазар за секого, па опстанокот на италијанските компании за обувки, текстил и облека зависи од тоа дали ќе ги спроведат своите стратегии во однос на четири главни фактори: трговски марки; позиционирање на пазарот; извоз и внимателно купување во однос на цена и квалитет.

Голем број фирми се одржуваат, дури и напредуваат, со исцрпување и развивање на веќе воспоставените трговски марки. На пример, „Ерменегилдо Зегна“, во близината на Биела, не стравува за својата иднина. Позната по елегантните машки костуми, фирмата има силна трговска марка. Тие беа една од првите глобални трговски марки што влегоа во Кина, а првите инвестиции ги направија во 1991, истакнува внукот на основачот на фирмата и еден од нејзините директори. Тие денес имаат продавници во 24 гра-

дови во Кина. Групацијата е вертикално интегрирана и произведува главно во Италија, за што тврди дека досега немала проблеми.

Други фирми, исто така, се држеа за локалните производители, мудро позиционирајќи се на пазарот така што систематски градеа трговски врски што го поддржуваа нивниот извоз. „Мариелла Бурани“ која 70% од својот промет го остварува во странство, целото свое производство го остварува преку надворешни субјекти, од кои околу 70% се италијански фирми. Уште една фирма во Карпи, што ги поседува луксузните трговски марки „Блуемарине“ и „Анна Молинари“ користи локални производители.

Голем број трговски марки веќе го пренесоа речиси целото свое производство во странство. Само 10% од спортската облека што ја продава фирмата „Навигаре“ од Карпи е произведена во Италија. Повеќето парчиња облека се направени во фабриката на фирмата во Бугарија или во други земји во Источна Европа. Сауро Мамбрини, директор на глобалната трговска марка на спортска облека „Champion Europe“, чие седиште е во Карпи, истакнува дека неговите добавувачи „мигрирале“ од Италија во Источна

Европа кон крајот на 1980–те години, неколку години подоцна во Турција, а во втората половина на 1990–те години на Далечниот Исток. Добавувачката канцеларија на „Champion Europe“ во Сингапур сега купува 30% од потребите на фирмата. Истото важи и за обувките.

Романија е „магнет“ за италијанските бизнисмени, особено оние со седиште во северозападниот дел од земјата. Благодарение на географската положба и месечните трошоци по единица работна сила од 250 евра (298 долари), во споредба со минимум 2.000 евра во Италија, Италијанците поседуваат околу 1.500 текстилни фабрики и фабрики за облека и 1.000 фабрики за обувки во Романија и вработуваат околу 200.000 луѓе. Како што притисокот од Кина ќе се зголемува во текот на следниве години, дури и овие фирми веројатно ќе водат уште потешка борба за опстанок.

Преземено од:
„The Economist“, February 25th, 2006

ДИСКРЕЦИЈА VERSUS ПРАВИЛА КАЈ ФИСКАЛНАТА ПОЛИТИКА

Денес искуствата потврдуваат дека на монетарната политика и се дава предност при регулирањето на цикличната нестабилност на економијата пред фискалната политика која, наместо низ дискреции, се повеќе дејствува со почитување на претходно поставени правила

Академик Таки Фити

Академик Таки Фити е редовен професор на Економскиот Факултет во Скопје и редовен член на МАНУ. На редовните студии на Факултетот ги предава предметите Основи на економијата и Претприемништво, а на постдипломските студии предметите Современите макроекономски концепции и политики, Меѓународна економија, Социјалната политика и пазарот на труд во ЕУ и Менаџмент на малиот бизнис. Професорот Фити е автор на повеќе од 200 научни и стручни трудови (книги, учебници, научни проекти, статии, осврти и сл.) објавени во земјата и странство. Најголемиот број од неговите трудови се од областите: економија (микро и макроекономија), економски раст и развој, претприемништво и земји во транзиција. Во последниве десеттина години неговите истражувања посебно се фокусирани во областа на современите макроекономски школи и нивните импликации врз економските политики (посебно фискалната и монетарната). Автор или коавтор е на голем број книги од кои позначајни се: Транснационалните компании и извозот на капитал, Современите пазарни стопанства, Економија – микроекономски пристап (редактор), Економија – макроекономски пристап (редактор), Основи на микроекономијата, Вовед во современата макроекономија, Нобеловци по економија (редактор), Претприемништво, Современите макроекономски концепции и економските политики, Small Enterprise Development in South - East Europe, Макроекономија и други.

Вовед

Во современата макроекономска наука постои консензус дека со клучните макроекономски политики (фискалната и монетарната), на кус рок, може значајно да се дејствува врз агрегатната побарувачка и врз големината на бруто домашниот производ и вработеноста.* Оттука, приврзаниците на дискреционата фискална политика бараат во услови кога економијата е соочена со рецесионен јаз (опаѓање на економската активност и пораст на невработеноста) владата да имплементира политика на намалување на даночните стапки, зголемување на јавната потрошувачка или комбинација на двете мерки, за актуелниот бруто домашен производ да се доближи до потенцијалниот, односно обратна реакција на фискалната политика во услови кога економијата е соочена со инфлаторен јаз (пораст на економската активност, пораст на вработеноста и инфлаторен притисок во економијата). Приврзани-

ците на дискреционата монетарна политика инсистираат монетарната власт да реагира со зголемување на понудата на пари во услови на рецесионен јаз, односно со монетарни ограничувања, намалување на понудата на пари, во услови на инфлаторен јаз.

До осумдесеттите години на минатиот век застапниците на дискреционите макроекономски политики тврдеа дека политиките треба да бидат до толку поактивни, доколку невработеноста, односно инфлацијата, се пови-соки.

● Овие заклучоци се проблематизирани веќе дваесеттина години наназад. Тогаш се водеше жестока дебата помеѓу две групи економисти. Првата, предводена од Милтон Фридман од Чикаго, која подржуваше дека заради, повеќе или помалку нејзините одложени ефекти, активната економска политика може да направи повеќе штета отколку добро. Втората предводена од Франко Мо-

* Ваквиот став делумно го проблематизираат само претставниците на новата класична макроекономија (нобеловецот Лукас и неговите приврзаници) кои тврдат дека фискалните односно монетарните експанзии, поради рационалните очекувања, практично немаат дејство врз порастот на реалниот БДП и на вработеноста, дури и на кус рок. Имено, ако владата се обиде да ја зголеми агрегатната побарувачка преку фискална експанзија, односно ако централната банка се обиде истото да го направи преку монетарна експанзија, економските субјекти, благодарение на рационалните очекувања, брзо ќе сфатат дека станува збор за номинално, а не за реално зголемување на агрегатната побарувачка, поради што фирмите нема да одговорат со пораст на производството и на вработеноста. Тоа е суштината на познатиот концепт за неефективност на економските политики – The Policy Ineffectiveness Proposition (Гордон 2003, п. 538). Обратно, доколку владата и монетарните власти нетранспарентно (ненајавено) ја зголемат агрегатната побарувачка, економските субјекти ќе бидат изненадени и ќе поверуваат дека станува збор за реален пораст на побарувачката, поради што ќе одговорат со пораст на производството и вработеноста – концептот на „монетарно изненадување“ т.е. на „неантиципирани шокови“ (Lucas and Sargent 1981, p. 316).

*Мислењата изразени во овој текст се на авторите и не мора во целост да ги претставува ставовите на Министерството за финансии

дилијани од МИТ, почна да ја применува првата генерација на макроеконометриски модели и мислеше дека стекнатите знаења на економијата стануваат доволно добри за да овозможат една фина регулација на економската активност. Денес, повеќето економисти признаваат дека постои суштинска неизвесност поврзана со ефектите на економската политика. Тие, исто така, ја прифаќаат идејата според која таа неизвесност би требало да води кон помалку активни политики“ (Blanchard, Cohen 2002, p. 498).

Очевидно, дискусијата околу дискреционите макроекономски политики наспроти правилата во водењето на економските политики е стара дилема во современата макроекономска наука. Денес искуствата, посебно оние на САД, потврдуваат дека на монетарната политика и се дава предност при регулирањето на цикличната нестабилност на економијата пред фискалната политика која, наместо низ дискреции, се повеќе дејствува со почитување на претходно поставени правила. Тоа е така, бидејќи денес, врз основа на егзистенцијата на подолго временско задоцнување врзано за донесувањето на одлуки за промени во фискалната политика – т.н. decision lag (Lipsey and Chrystal 1999, p. 420.) е оспорено кејнзијанското тврдење за поголемата ефикасност на фискалната политика во справувањето со инфлацијата, односно со невработеноста. Во меѓу време, високоразвиените земји, посебно САД и земјите членки на Европската монетарна унија, се стекнаа со значајни искуства во применувањето на фискалната политика водена преку правила. Синтезирањето на овие искуства, што е предмет на анализа во овој труд, можат да бидат корисни и за носителите на економската политика во нашата земја.

„Тврдата“ линија на разграничување помеѓу дискрециите и правилата кај фискалната политика

Дискреции

Дискреционата фискална политика, како што напоменавме во воведот, претпоставува право на Владата да предлага до Парламентот и да имплементира промени на даночните стапки, промени на програмите на јавната потрошувачка или да ги комбинира двете мерки во зависност од состојбата во економијата (рецесија или експанзија). Аргументите за водење на дискрециона фискална политика, според нејзините застапници, се бројни: одговорна влада, ако е соочена со рецесија и висока невработеност или пак со силен инфлаторен притисок не може и не смее да седи со скрстени раце; подгревањето на агрегатната побарувачка може да биде ефикасен лек против невработеноста; буџетските дефицити што настануваат поради водење на дискрециона фискална политика во услови на рецесија (намалување на даноците, зголемување на буџетската потрошувачка или комбинација на двете мерки) ќе исчезнат во фазата на експанзија, поради што, на среден рок, буџетот би бил урамнотежен; ако фискалната политика се води само низ почитување на строги фискални правила, независно од фазата на економскиот циклус, дава контрапродуктивни ефекти (Stiglitz 2000, p. 129; Tobin 1998; Lipsey and Chrystal 1999, p. 421 – 422).

теност или пак со силен инфлаторен притисок не може и не смее да седи со скрстени раце; подгревањето на агрегатната побарувачка може да биде ефикасен лек против невработеноста; буџетските дефицити што настануваат поради водење на дискрециона фискална политика во услови на рецесија (намалување на даноците, зголемување на буџетската потрошувачка или комбинација на двете мерки) ќе исчезнат во фазата на експанзија, поради што, на среден рок, буџетот би бил урамнотежен; ако фискалната политика се води само низ почитување на строги фискални правила, независно од фазата на економскиот циклус, дава контрапродуктивни ефекти (Stiglitz 2000, p. 129; Tobin 1998; Lipsey and Chrystal 1999, p. 421 – 422).

Дискреционата фискална политика претпоставува право на Владата да предлага до Парламентот и да имплементира промени на даночните стапки, промени на програмите на јавната потрошувачка или да ги комбинира двете мерки во зависност од состојбата во економијата (рецесија или експанзија).

Правила

Застапниците за правила во водењето на фискалната политика, најпрвин мислат дека фискалната политика треба главно да дејствува преку автоматските стабилизатори кои се вградени во сите модерни фискални системи. Ако економијата е соочена со рецесија и невработеност, автоматските стабилизатори ќе си ја завршат својата работа без, притоа, владата да презема конкретни мерки. Имено, во време на рецесија номиналните доходи во економијата опаѓаат и владата со истите, непроменети даночни стапки, во маса зафаќа помали приходи. Така на домаќинствата и претпријатијата им остануваат поголеми доходи за потрошувачка (лична и инвестициона) што дејствува врз заживување на економската активност. Од друга страна, во услови на рецесија и невработеност, владата е објективно принудена да ја зголемува помошта за невработеност и воопшто да ги зголемува социјалните трансфери, со што дополнително дејствува врз пораст на агрегатната побарувачка и заживување на економската активност. Работите стојат обратно во услови на експанзија и инфлаторен притисок. Во двата случаи, работата на дискреционата фискална политика ја супституираат автоматските стабилизатори. Аргументите за предностите на автоматските стабилизатори се изведуваат низ критиката

на слабостите и ограничувањата на дискреционата фискална политика: поради постоењето на временско задоцнување (time lag) кај фискалната политика, посебно нагласено со фактот што таа е законска материја и нејзините промени мораат да бидат верифицирани од Парламентот, дискреционата фискална политика често е контрапродуктивна. Во тој контекст посебно е тешко оваа политика да се имплементира во услови на инфлација, кога е неопходно да се зголемат даночните стапки и да се намалат програмите на јавната потрошувачка. Ако тоа земе долго време (на пример цела година), а економијата, во меѓувреме, покаже знаци на смирување или дури опаѓање, рестриктивната дискрециона политика ќе стане контрапродуктивна и ќе ја засили рецесијата. Понатаму, дискреционата фискална политика бара добро одмерување на потенцијалниот БДП (максималниот бруто домашен производ кој не ја засилува инфлацијата), што е тешка и комплексна задача. Буџетските дефицити предизвикани од дискреционата фискална политика во време на рецесии предизвикуваат истиснување на приватниот сектор од сферата на инвестициите (crowding out) што е исклучително штетен економски феномен.

И покрај остроото разграничување на дискрециите од правилата во теоријата, во практиката, водењето на фискалната политика преку утврдени правила не ја дерогира социјалната и стабилизационата функција на фискалната политика - тоа се постигнува преку добро одмерено и во основа флексибилно поставување на правилата

Дискреционото право на владата да креира буџетски дефицити може да биде злоупотребено во предизборни цели итн. За да се спречат споменатите негативности, неопходно е да се утврдат јасни и строги правила во водењето на фискалната политика: воведување на законска обврска за одржување на урамнотежен буџет; воведување на принципот на квалификувано мнозинство при одлучувањето за фискалната материја, како механизам за ограничување на моќта на државата да наметнува даноци; воведување на конституционални правила кои ќе ги регулираат буџетските алокации, видовите на добра и услуги кои ќе се обезбедуваат јавно, односно приватно, трошоците врзани за обезбедувањето на доброта и услугите што ги набавува државата итн. (Brennan & Buchanan 1980, p. 202 - 203; Buchanan 1968, p. 199).

Синтетизирање на искуствата на развиените земји во спроведувањето на правила при водењето на фискалната политика

САД

Големите буџетски дефицити на американската економија, во добар дел и како резултат на водење на дискрециона фискална политика, почнаа хронично да растат откако претседателот Реган, спроведувајќи ја политиката на економија на понуда, изврши значајно редуцирање на маргиналните даночни стапки. Дефицитите покажаа енормен пораст во почетокот на осумдесеттите години на минатиот век, достигнувајќи дури 6,1% од БДП на земјата во 1983 година. Потоа, тие почнаа да опаѓаат за во 1993 година да бидат сведени на 4,7% од БДП. По 1993 година нивното намалување беше интензивно и во 1998 година, првпат после триесет години, буџетскиот дефицит премина во буџетски суфицит. (Blanchard, Cohen 2002, p. 509)

Првиот посериозен обид за воведување на правила за намалување на буџетскиот дефицит во САД датираат од 1985 година, кога двајца републикански сенатори (Gramm и Rudman) и демократот Hollings, го предложија познатиот Gramm-Rudman-Hollings Act. Законот постави плафони за пораст на буџетскиот дефицит по 1985 година, за секоја фискална година одделно, а со крајна цел на елиминирање на дефицитот во 1991 година. Законот предвидуваше, во случај предложениот буџет да не ги почитува утврдените плафони на буџетскиот дефицит, стартирање на посебна процедура за намалување на сите програми на јавна потрошувачка, со ист процент, за да се постигне поставениот плафон. Сепак, Законот од оваа процедура ги исклучуваше програмите на буџетската потрошувачка врзани за отплата на долгот и за дел на социјалната помош и социјалните трансфери. Законот, што е посебно значајно, не ја дерогираше, или барем не ја дерогираше до крај, стабилизационата функција на фискалната политика, со самиот факт што предвидуваше попуштање на буџетските плафони во случај ако стапката на пораст на БДП беше пониска од 3%. Примената на Законот не одеше лесно. Иако остварените буџетски дефицити беа поголеми од плафонираниите, процентуалното учество на буџетскиот дефицит во БДП намали, од 5,1 % во 1986 на 3,9% во 1990 година, како резултат на економскиот раст, но во дел и како резултат на самиот Закон (Blanchard, Cohen 2002, p. 511).

Во 1990 година беше донесен нов закон со кој се утврдија правила во водењето на фискалната поли-

тика (Budget Enforcement Act). Овој закон не се фокусираше директно врз буџетскиот дефицит, туку врз буџетските трошоци. Притоа, тој предвидуваше бавно но редовно намалување на дискреционите буџетски трошоци (во основа на трошоците врзани за купување на стоки и услуги) во наредните пет години. За недискреционите трошоци (главно социјалните трансфери), Законот го афирмираше правилото *pay-as-you-go*, коешто, за да не се зголемуваат буџетските дефицити, не дозволуваше нови трансферни плаќања од буџетот без претходно да бидат осигурани реални средства за финансирање (преку нови извори на средства или преку намалување на средствата на другите програми на потрошувачка). Вака поставените правила овозможуваа пораст на буџетските дефицити во време на рецесија (под дејство на автоматските стабилизатори) со истовремено одржување на буџетските расходи на утврденото, со правила, ниво. Крајниот резултат беше трансформација на буџетскиот дефицит во суфицит во 1998 година. Повторно, намалувањето на дефицитот, во најзначајниот дел се објаснува со економскиот раст (во овој период тој во САД беше навистина исклучителен), а во дел и со воведувањата на правила во водењето на економската политика.

Два релевантни заклучоци можат да се изведат од прикажаното искуство на САД:

- и покрај остро разграничување на дискрециите од правилата во теоријата, во практиката, водењето на фискалната политика преку утврдени правила не ја дерогира социјалната и стабилизационата функција на фискалната политика – тоа се постигнува преку добро одмерено и во основа флексибилно поставување на правилата.
- за намалување на буџетските дефицити клучни се стапките на економскиот раст (динамичниот раст осигурува процентуално намалување на учеството на буџетските дефицити во БДП), а не правилата.

Земјите членки на Европската монетарна унија

Уште со Мастрихтскиот договор од 1992 година, на земјите потенцијалните членки на еврозоната им беше поставен услов да ги одржуваат буџетските дефицити на нивото под 3% од нивниот БДП. Подоцна со Пактот за стабилност и раст беше допрецизирано основното фискално правило за земјите од еврозоната. Притоа, секоја одделна земја членка на ЕМУ не смее да креира буџетски дефицит поголем од 3% од БДП. Доколку оделна земја оствари буџетски дефицит над утврдениот таргет, таа е должна да плати пенали во форма на депозит во

износ кој варира од 0,2 до 0,5% од БДП, а во зависност од големината на дефицитот. Депозитот на земјите кои го пречекориле утврдениот таргет на буџетскиот дефицит ќе им биде вратен доколку во период од две години успеат да го сведат дефицитот во утврдените рамки. Во спротивност тој добива третман на дефинитивно платен пенал. (Lipseu and Chrystal 1999, p. 600). Вака воспоставеното правило, меѓутоа, не се применува во „исклучителни услови“ предизвикани од природни непогоди или пак од остри рецесии. Исклучителните услови претпоставуваат состојба кога економската активност во одделна земја опаѓа за повеќе од 2% на годишно ниво. Доколку, пак, опаѓањето на БДП се движи во распонот помеѓу 0,5% и 2%, тогаш плаќањето на пенали ќе биде предмет на одобрување на Советот на Европа. (Parkin, Powell, Matthews 2003, p. 618).

Фискалното правило што се применува во еврозоната треба да осигури поддршка на монетарната политика на Европската централна банка, чијашто основна цел е одржување на висока ценовна стабилност, т.е. на стапка на инфлација од 2% на годишно ниво, мерена преку годишниот пораст на хармонизираниот индекс на потрошувачки цени

Фискалното правило што се применува во еврозоната треба да осигури поддршка на монетарната политика на Европската централна банка, чијашто основна цел е одржување на висока ценовна стабилност, т.е. на стапка на инфлација од 2% на годишно ниво, мерена преку годишниот пораст на хармонизираниот индекс на потрошувачки цени. Буџетската дисциплина во рамките на поставеното правило е значајна, бидејќи фискалната експанзија на било која недисциплинирана земја на ЕМУ, би имала негативни екстерналии (ефекти) врз другите земји кои го воведоа еврото. Механизмот на пренесување на негативните екстерналии е следен: земјата којашто ќе оствари буџетски дефицит поголем од 3% де факто ја подгрева агрегатната побарувачка и го зголемува реалниот бруто домашен производ на кус рок. Зголемувањето на производството значи и пораст на каматната стапка, што, понајтаму, води кон апрецијација на еврото во однос на доларот и кон редукција на извозот од еврозоната. Се разбира дека негативните екстерналии од порастот на каматната стапка се огледаат и во намалувањето на компонентите на агрегатната побарувачка сензитивни на каматната стапка – во прв ред на инвестициите.

Значајно прашање што овде се поставува е дали основното фискално правило валидно за земјите од

еврозоната „ја зачувува“ стабилизационата функција на фискалната политика, посебно нејзината моќ да дејствува против рецесионите тенденции. Прашањето добива во значење порди фактот што земјите членки на ЕМУ имаат пониски стапки на раст од САД и значајно повисока стапка на невработеност. Поради тоа, некои автори мислат дека ваквото фискално ограничување им оневозможува на земјите на ЕМУ да „играат“ со агрегатната побарувачка и да се справат со високата невработеност. (Lipsey and Chrystal 1999, p. 421 –422). Во едно интервју за Die Zeit, нобеловецот Тобин ќе каже:

- Германија не се ни обиде да се бори против невработеноста со стимулирање на побарувачката. Наместо тоа се продолжи со тврдењето дека невработеноста е структурен проблем кој не може да се лекува со релаксирање на побарувачката. Но, како може тоа да се знае, ако не се испроба? Тоа е неверојатно.“ (Тобин 1998)

Меѓутоа, во секој случај, останува фактот дека основното фискално правило во еврозоната дозволува поголема експанзивност на фискалната политика секогаш кога рецесијата предизвикува пад на бруто домашниот производ повисок од 2%.

Случајот на Македонија

Република Македонија, од осамостојувањето, па до денешни дни, главно водеше дискрециона фискална политика. Притоа, дискрециониот режим на фискалната политика, видлив преку големите варијации на буџетскиот дефицит (овде станува збор за буџетскиот дефицит на централниот буџет и за буџетските дефицити на вонбуџетските фондови – т.н. General government balances), особено дојде до израз во два различни временски периоди. Првиот, е периодот на дезинфлација, од 1993 до 1994 година, кога буџетскиот дефицит беше радикално намален од -13,4% (како учество во бруто домашниот производ) на -2,9% во 1994 година, а вториот од 2001 година до 2004 година, кога буџетскиот дефицит, исто така, беше значајно намален, од -7,2% во 2001 година, на благ буџетски суфицит во 2004 година.

Острите буџетски рестрикции во периодот на дезинфлација беа нормални и оправдани, бидејќи бе-

ше неопходно енормната инфлација со која се соочи земјата во почетокот на деведесеттите години (практично хиперинфлација) да се сведе на едноцифрено ниво. Во истиот период и монетарните власти спроведуваа типично дискрециона монетарна политика, намалувајќи ја стапката на пораст на монетарниот агрегат М1 за три пати во однос на 1992 и свеувајќи ја во 1994 година на едноцифрен пораст.

Во вториот период, дискрециониот режим на фискална политика дојде до израз со трансформацијата на буџетскиот суфицит од 1,8% во 2000 година, во буџетски дефицит од -7,2% во 2001 година, главно детерминиран од воениот конфликт во земјата. По 2001 година, буџетскиот дефицит беше, за многу кус период, сведен на -1,1% во 2003 година и на суфицит во 2004 година. Бидејќи, овој типично негативен шок на страната на агрегатната побарувачка (наистина во дел и по инсистирање на ММФ) се случуваше во период на слаба економска активност, ваквата дискрециона политика не беше во функција на забрзување на растот.

Врз основа на овие куси согледувања за Македонија се наметнуваат неколку релевантни заклучоци:

(1) Во најзначајниот период од транзицијата, од 1995 година па до денешни дни, Македонија одржува вонредно ниски буџетски дефицити, во добар дел наметнувани и од ММФ, со кој земјата има редовни финансиски аранжмани. Исклучок прават годините 2001 и 2002, кога буџетските дефицити, заради внатрешниот конфликт од 2001 година, беа високи. Генерално гледано, ниските буџетски дефицити можат да се означат како одговорна фискална политика, бидејќи ја штитат земјата од пораст на негативното национално штедење (буџетските дефицити de facto одразуваат негативно национално штедење), од брзо кумулирање на јавниот долг, а со тоа и задолжување на генерациите кои доаѓаат и од појава на феноменот на истиснување на приватниот сектор од сферата на инвестициите (crowding out), како типично негативна економска појава.

(2) Малите буџетски дефицити, меѓутоа, кои, во специфичните услови на македонската економија, фактички дејствуваа како правила, наметнувани од ММФ, но и ревносно спроведувани од наша страна,

Година	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Буџетски дефицит	-13,4	-2,9	-1,2	-1,4	-0,5	-0,4	0,0	1,8	-7,2	-5,7	-1,1	0,1
Инфлација	338	126	16,4	2,3	2,6	-0,1	-0,7	5,8	5,5	1,8	1,2	-0,4
Економски раст	-7,5	-1,8	-1,1	1,2	1,4	3,4	4,3	4,5	-4,5	0,9	2,8	3,8

Извор: Транзитион репорт 2005, ЕБРД, Лондон 2005, п. 48 – 51; Билтен на Министерството за финансии на Република Македонија, Скопје, 2005, стр. 5

* дефицит на централниот буџет и фондовите како процент во бруто домашниот производ

** инфлација – просечни годишни промени во %

*** стапки на движење на реалниот бруто домашен производ во %

ја запоставуваа стабилизационата функција на фискалната политика (доближување на актуелниот БДП до потенцијалниот преку подгревање на агрегатната побарувачка во услови на слаба економска активност и обратна реакција во услови на нагласени инфлаторни тенденции). Тие, во комбинација со монетарните рестрикции, во неколку наврати ја втурнаа македонската економија во зона на дефлација (1998, 1999 и 2004) со силни негативни импликации врз динамиката на растот и вработеноста. Во периодот 1995 – 2004 година, просечната годишна стапка на инфлација во Македонија изнесува 0,46% (2006 Index of Economic Freedom, p. 268). Очевидно, речиси и да станува збор за нулта стапка на инфлација, која, според сознанијата на современата макроекономска наука, е далеку од оптимална стапка на инфлација и е одговорна за нерационално користење на расположливите ресурси (особено во земја со многу неискористени ресурси) и за лимитирање на растот. (Samuelson and Nordhaus 2005, p. 674 –675).

(3) Современата макроекономија упатува на констатацијата дека денес на правилата во водењето на фискалната политика им се дава предност пред дискрециониот режим на фискалната политика. Во оваа смисла треба да се размислува за воведување на две клучни фискални правила (тоа би можело да се регулира со закон) во Република Македонија. Првото фискално правило би се однесувало на профилирање на буџетските дефицити на среден рок – период од 4 до 5 години. За да и се врати стабилизационата функција на фискалната политика,

правилото би дозволувало буџетски дефицити до 3% во годините на слаба економска активност (рецесија) и нивно намалување во периодите на експанзија со засилени инфлаторни тенденции. Така, правилото за урамнотежени буџети би се реализирало на среден рок, а не година за година. Исклучок од ова правило, како што е тоа случај и во земјите на ЕУ, би имало само во случај на остри рецесии, природни непогоди и сл. Второто буџетско правило би се однесувало на подобрување на структурата на буџетските трошоци на среден рок. Тоа претпоставува поставување на јасни таргети за релативно намалување на учеството на платите во вкупните буџетски трошоци (овие се негативно корелирани со економскиот раст) и зголемување на релативното учество на капиталните инвестиции во вкупните буџетски трошоци (овие се позитивно корелирани со

Во најзначајниот период од транзицијата, од 1995 година па до денешни дни, Македонија одржува вонредно ниски буџетски дефицити, во добар дел наметнувани и од ММФ, со кој земјата има редовни финансиски аранжмани

економскиот раст). Двете правила, заедно би се поддржувале и надополнувале, во мера во која буџетските дефицити би се употребувале за финансирање на капиталните инвестиции и во мера во која стабилизационата функција на фискалната политика би овозможила забрзување на растот.

Консултирана литература:

- Blanchard, O., Cohen, D. (2002). *Macroeconomie*, Pearson Education, Paris
- Brennan, G. & Buchanan, J. (1980). *The Power to Tax*, Cambridge University Press, Cambridge, London, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney
- Buchanan, J. (1968). *The Demand and Supply of Public Goods*, Rand McNally, Chicago
- Colander, D. (1993) *Economics*, Irwin, Boston
- Index of Economic Freedom (2006)
- Фити (2001) *Современите макроекономски концепции и економските политики*, изд. Економски факултет – Скопје.
- EBRD (2005) *Transition report 2005*, London
- Lipsey and Chrystal (1999). *Principles of Economics*, Ninth Edition, Oxford University Press.

- Long, B. (2000). "The Triumph of Monetarism?", *Journal of Economic Perspectives* - Volume 14, No 1 - Winter 2000.
- Lukas, R. and Sargent, T. (1981). *Rational Expectations and Econometric Practice*, Edited by: R. Lukas and T. Sargent, George Allen & Unwin.
- Mankiw, G. (2000). *Macroeconomics*, Fourth edition, Worth Publishers, New York
- Министерство за финансии на Република Македонија (2005) *Билтен*, јули 2005, Скопје
- Samuelson, P. and Nordhaus, W. (2005) *Economics*, Eighteenth Edition, McGraw-Hill International Edition.
- Stiglitz, J. (2000). *Principes d'economie moderne*, 2e ed. De Boeck Universite, Paris - Bruxelles.
- Tobin, J. (1997) "Entretien avec James Tobin" во *Snowdon, Vane et Wynarczyk*, or. cit.
- Tobin, J. (1998). "Ein Schlimmes Beispiel", *Die Zeit*, No 23, превод на француски, во *Problemes economiques*, No 2578, 1998

ПОДГОТВУВА И ИЗДАВА

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ФИНАНСИИ
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

ул. „Даме Груев“ 14, 1000 Скопје,
Тел: (389) 02 117 288, Факс: (389) 02 117 280
Интернет адреса: <http://www.finance.gov.mk>

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

М-р Никола Поповски

**ЗАМЕНИК
ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК**

Дејан Рунтевски
dejan.runtevski@finance.gov.mk

РЕДАКЦИСКИ ОДБОР

Снежана Делевска
Љупка Миндошева

ТЕХНИЧКИ СОРАБОТНИК

Ѓултен Далиповска

ПЕЧАТИ

Винсент Графика, Скопје

ТИРАЖ

500 примероци

ПРЕВОД

Жана Шокаровска
Маја Петровска

**ПРИ КОРИСТЕЊЕТО НА ПОДАТОЦИТЕ ОД ОВАА ПУБЛИКАЦИЈА,
ГИ МОЛИМЕ КОРИСНИЦИТЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ДА ГО НАВЕДАТ ИЗВОРОТ**

ISSN 1409 - 9209
Билт. Минист. Финанс.
12-2005